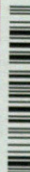


Euskadiko Orkestra Sinfonikoa belarri guztientzat

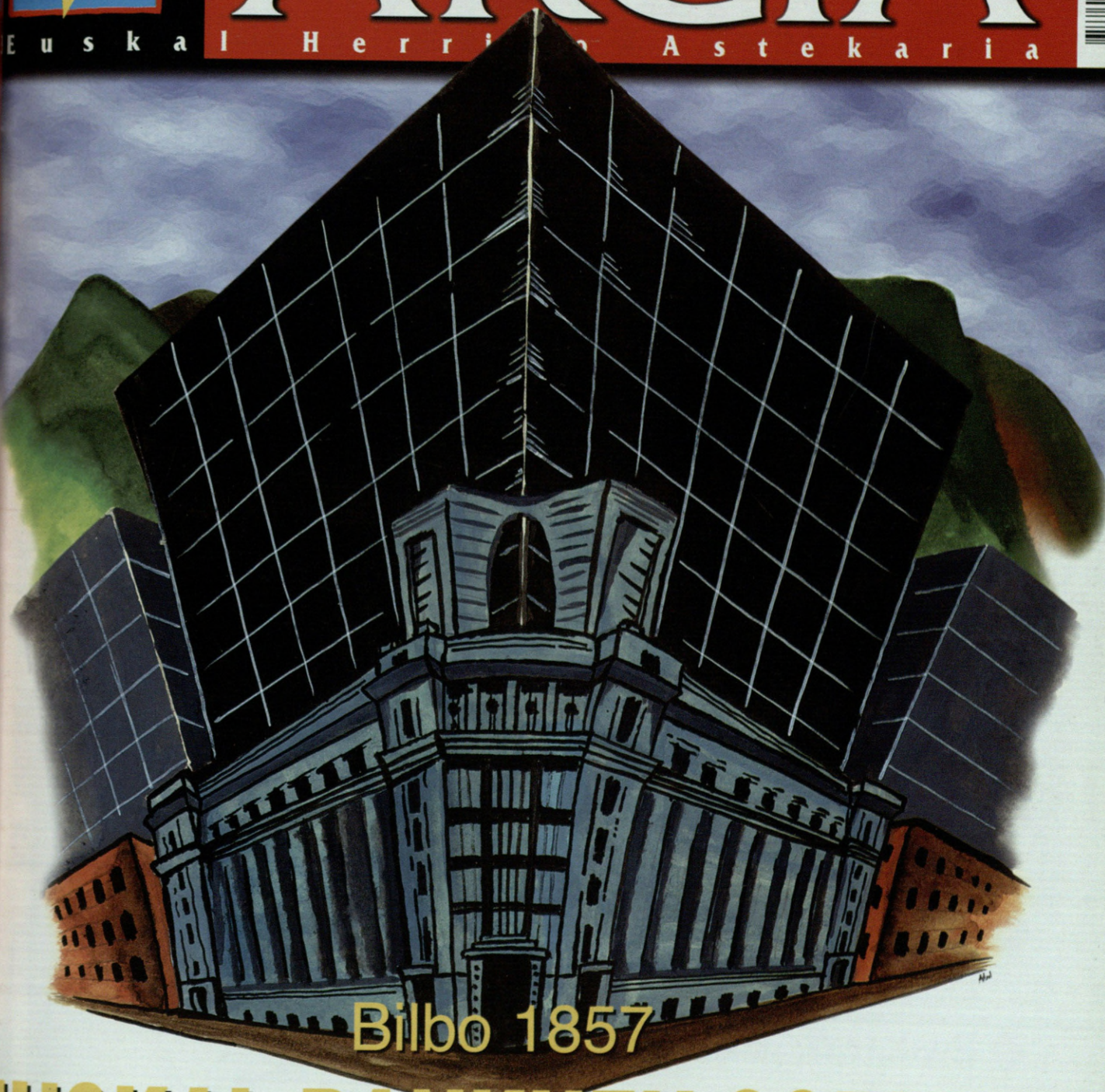


ARGIA

01702



E u s k a l H e r r i a A s t e k a r i a



Bilbo 1857

EUSKAL BANKUEN SORRERA



Ibon Arbulu

“Izugarrizko polarizazioa biziko da ekainera arte”

Euskal Herriko Sagardotegien Mapa

BERRI



...eta gainera:

-  Sagardoaren mundua
-  Bibliografia
-  Loturak
-  Euskaraz, gaztelera eta frantsesez



www.argia.com/sagardoa



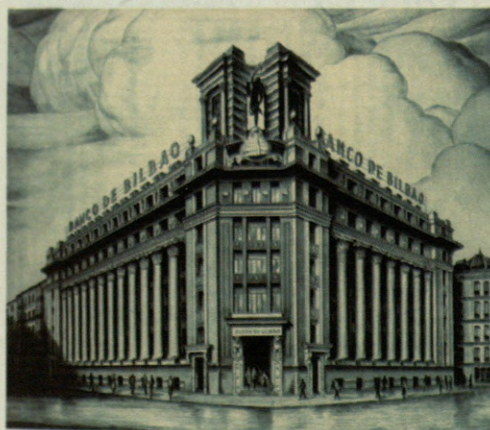


Diseinua: Aitzol Goikoetxea



■ Ibon Arbulu: «Egundoko polarizazioa biziko da ekainera arte»

9



■ Euskal lurralde bakoitzak bere banketxea zuen 1860an

14



■ L. Docx: «Bakerako heziketa da erronka garrantzitsuena»

26



■ Belarri guztientzako Orkestra Sinfonikoa

36

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. *Asisko Urmeneta* 4
Irakurleak mintzo 5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa 6
Elkarriketa: Ibon Arbulu.
Xabier Letona 9

NAZIOARTEA

Zapatak ez du marihuana zigarrorik erretzen.
Oriol Cortacans 12

EKONOMIA

Euskal lurralde bakoitzak bere banketxea zuen 1860an. *Daniel Udalaiz, Mikel Asurmendi* 14

EUSKARA

Ermitagañako haurrek sotoa ikastetxe.
Daniel Martirena 20

GIZARTEA

Joan de Amendux: XVI. mendeko olerkari preso.
Erlantz Urtasun 22
Haur Eskolak: haurren zaintzaileak ala hezitzaileak? *HIK-HASI* 24
Elkarriketa: Ludo Docx.
Mikel Asurmendi 26

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 30
Agenda 33
Bertso esperimentua urtero Hernanin.
Estitxu Eizagirre 34
Belarri guztientzako Orkestra Sinfonikoa.
Joxemi Saizar 36
Argitalpenak 39

AISIA

Irrati-Telebista. *Eriz Zapirain* 42
Denborapasa 46
Bizia 48

IRITZIAK

Politika: *Baleren Bakaikoa* 8
Kultura: *Josean Razkin* 32
Azkena: *Elixabete Garmendia* 50



Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria



Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapen honen editzioak laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación



JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
Balaren Bakaikoa.

Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
Zapirain.

Maketazioa: Berdaitz Goia.

Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.

Administrazioa: Marijo Aierza.

Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
Urruzmendi.

Hedapena: Isabel Bereziartua.

Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
Soraluze, Bego Zuza.

Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.

Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/
943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Iratxeko Monastegia 70, 3.
ezkerra. 31011 Iruñea.

Tel.: 948 17 80 78. Faxa: 948 17 80 77.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com
Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.000 pezeta.

Ipar Euskal Herria...717 libera.

Espainia...15.000 pezeta.

Beste atzerriak...19.300 pezeta.

Airez...30.225 pezeta.



KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaina Taldeko partaidea da

Seiak zero

Zazpiak bat baldin bagara, bat gutiago lira-
teke Seiak, beraz hutsa (=zero). Kazeta honen
1699. zenbakian, 11. orrialdeko elkarrizketaren
azken lerroak irakurrita, nire betiko leloa erre-
pikatu behar dut, zinez iparraldekoen eta nafa-
rrrena baitugu: zazpi euskal lurralde kondatu zi-
tuzten Axular eta Campion bi nafar handiek
(baita bitartean Abbadia eta Xaho zuberota-
rrek). Zer aldatu da geroztik? Berriz bat egin ote
dira Nafarroa Garaia eta Nafarroa Beherea? Ala
hau beretu nahi lukete Iruñe aldeko batzuek?
Horrelakorik ez bezakete onar ene ustez ipar-
raldeko nafar gehixenek, abertzaleak barne.

Bertzalde, ez ote dugu nafar arrastorik zube-
rotar eta lapurtarek? Zeren bazter utziak egon
behar genuke, Nafarroa Beheretik bereziak?
Berriz ere, aintzinekoek asmatua errespetatza-
guzun, goiko haiek bezalako kultura maila du-
telarik gainera! Badugu bertze lanik, adibidez
Nafarroa garaian El Sadarreko 24.000 manifest-
talariekien euskararen lege bakarra lortzea, Ipa-
rraldean Agilerako 6.000 haiekin bide horretan
abiatzea; baina hor Laurak-Bat egitea, hemen
Hiruak-Bat... eta denborarekin, muga ezabatuz,
denon artean Biak-Bat, ezkontzaz edo bederen
pacez. Gaurko egia, ordea, zazpi garelako da,
zoritarrez. Zenbakia murriztuz, bi Nafarroen
arteko muga ukatzen da, baina hor dago, eta
hautsi behar dugu. Orduan Bat izanen gara, eta
ez hiru, lau, sei, zazpi. Errealitatea dugu aldatu
behar, hori da egiazko kondua. Bitartean sinbo-
loak errespetatza, Zazpi zenbakia sakra-
tua delarik mundu zabaleko kulturetan.

JEAN LOUIS DAVANT

Carranzako J.M. Alix Truebari (I)

Ai, mutil, zer-nolako sufrikarioa zuekin: Sasia,
López Gil, Txillardegi, Labayru, Trueba, Quin-
tana, Santisteban, Castresana...! Badakit, Alix
jauna, Carranza izenak —carrek, behintzat—

jatorri zeltikoa izan dezakeela. Eta? Kontrakoa
esan al dut inoiz? Nik neure gutunetan agertu
izan dudana zera da, Carranzako toponimia
—edo Enkartazioetako sartaldekoka— erro-
mantzeduna dela, baina ez dut ezer esan Ca-
rranza izenaz. Zergatik ez zarete hitzez hitzez-
ko nire adierazpenetan bakar-bakarrik oinarri-
tzen nire gutunez hitz egiteko orduan? Badakit
eskualdearen sartaldeko toponimo batzuk ez
omen direla ez latinezkoak ez euskarazkoak
(Bárcena, Cueto eta Lama/Llama kasu, Enkar-
tazio guztietan ezetik, Asturias eta Kantabrian
barna ere hedadura dutenak), baina parte har-
tako gainerako toponimoak erromantze hutsean
daude. Bada, hala ere, euskarazkoa den edo izan
litekeen izenen bat. Esate baterako, Arcentale-
sen *Aguerri* bat dago, baina jatorrizkoa al da ala
kanpotarrek ekarria? Gernikan *Montalbán* izen-
neko dorretxe bat dago, baina esan beharko du-
gu horregatik Gernikako jatorrizko hizkuntza
erromantzea dela?

Bestalde, Deba dagoen inguru eta eskualdea
berez euskalduna den heinean, ongi deritzot
izen hau euskarazko grafiaz ipintzeari, baina
Carranza inguru berez erdaldun batean dagoe-
nez, Carranza idatzi beharko genukeelakoan
nago. Hau, jakina, neuk hartutako irizpidea da.
Dena dela, niri berdin zait jendeak *Karrantza*,
Carranza, *Carrança* edo *Novgorodka* jartzen
duen, berdin zait *k* edo *tz* politagoak edo irudi-
tzen zaizkiolako *Karrantza* idaztea, baina izen
hau honela idaztearen zioak ez dira estetikoak,
politikoak baizik, eta hau erabat onartezina da
niretzat. Gainera, Bizkaiko Fruizen, adibidez,
hango herritarrek beren herriaren izena nola
ahoskatzen duten hartu izan bada kontuan, zer-
gatik ez da Enkartazioetan ahoskeraren irizpide
bera jarraitzen eta ez dira Carranza, Arcentales,
Gordejuela... ontzat ematen?

JUAN LUIS FERNANDEZ GUTIERREZ
GETXO (BIZKAIA)

Hiruko Txikian

OHARKABEAN

Jokin Apalategik eta Paulo Iztuetak
Joxe Martin Apalategiren laguntzaz
idatzitako mezua jaso dut etxean. Sa-
laketa gordina. Zuzena. Mezuaren titulua:
"Euskalgintza Elkarlanean Fundazioa: Iru-
zuraren Eskola". Eta txosten itxura duen
idazkia, salaketa frogatzeko dokumentuz
hornitua dator. Bi gauzak harritzen naute ni
historia honetan. Bata, Jokin eta Paulo be-
zalako kultur gizon eskarmentatuen orain
arteko isiltasuna; eta biga, hedabideen ja-
rrera gogaidea edo, salaketa ez aipatzearena
halegia. Lehenak, nere iritzian, idazkiaren
oinarizko salaketan luke zentzua, egileek
bazkietza galtze horretan bereziki. Eta
propioago, zortzigarren orrialdean aipatzen

den Maite Idirinen kanporatzean. Hori da
behintzat, guztia irakurrita neureganatu du-
dana: auzokoaren mina beti sendagarri.
Bigarrenarentzat aldiz, argi dut arrazoina:
independentzi eza. Hedabideena hain zu-
zen. Eta ARGIA honekin hedabideek izan
zuten jarrera iriki eta demokratikoaz alde-
ratu ezker, nabarmena da oraingo ezku-
tazale hau. Egia da, Elkar ez da Argia. Eta
nekez bilduko dute salatzaileek Elkarren
aurkako pankarta eramailerik. Gure honen
aldean erraldoia baita Elkar eta hegal zaba-
lekoa ●

♦ JOXE MARI OSTOLAZA



T E R M O

TXANPONA

MEGABANKUAK

Banco Santander Central Hispanoren sorrerak, gero eta globalizatuagoa den ekonomian gertatzen ari diren fusio handien gaia mahaigaineratu du. Globalizatuagoa, ez soilik bankuen sektorean, sektore estrategiko guztietan baizik. Bi astetan bakarrik, 1998ko azaroaren 20tik abenduaren 3ra bitartekoan, hamabi fusio handi gertatu ziren mundu mailan, farmazia, petrolio, banku, paper, argindar, aseguru eta metalurgia sektoreetan. Historiako hamar bategite handienak 1998an izan ziren aipatutako sektoreetan eta telekomunikazio eta automobilgintzan. Eta egungo Jaungoiko gorenak, merkatuak, antzeko mugimendu berriak eragingo ditu. Euskal Herrian aurki izango da Banco Bilbao Vizcayaren eta euskal aurrezki kutxen txanda.

Fusio orok gehieneko etekinaren eta kostuen murrizketa handienaren filosofia dakar berarekin. Eta filosofia neoliberal basati honen baitan, kostuak beti lanpostuetatik hasten dira. Finantz-sektoreko langileek prest egon beharko dute aurre egiteko, ez soilik plantilaren murrizketei, baita mugikortasun geografiko eta funtzionalari ere, hau gero eta basatiagoa izango baita.

■ DANIEL UDALAITZ

BULTZADA BERRIA

LARUNBATEKO Baionako Euskal Departamenduaren aldeko manifestazioa arrakastatsua izan zen, bai jende anitz izan zelako bertan eta baita Euskal Departamenduaren eskakizunean jende arras desberdina bildu zelako ere. Ez da samurra Iparraldeak dagokion batasun administratiboa egitura bakarrean erdiestea baina esan daiteke aurrerantzean Departamenduaren aldeko aldarrikapena beste indar batez abiatuko dela aurrera. Abertzaleek tiratu beharko dute gurditik, jakina, baina gero eta ahots gehiago entzuten da Departamenduaren alde, ikusi besterik ez Donibane Lohizunen Michel Alliot-Marie auzapez-diputatuak bere taldeko askoren aldetik hartutako kolpea (30 udal kontseilarietatik 17 Departamenduaren alde agertu ziren sekretuan egindako bozketan). Sozialista asko alde ageri da aspaldi eta eskuinak ere, azkenik, Mixel Intxausperi kasu egingo bide dio.

BOTUAK EAJ ETA EA-REN PIZINAN

AZNAR Espainiako Gobernuak lehendakariak oraindik ez du lortu ikustea euskal pizinan urik dagoen ala ez. EAJk eta EAk ordea, ura egon dagoela ikusteaz gain, badirudi barneratzen doazela (batez ere EA) urez gain botoak ere badaudela. Ez diete negoziaketei ekin baina zerrenda



bateratuena gauzatua dirudi datozen ekainerako. Nola eta non gero hurbilak esango du. Ez dirudi Euskal Herri osoan izango denik eta ezta koalizioan ere. Zerrenda bateratuena izan daiteke etorkizuneko euskal CiUri ateak zabaltzeko modurik logikoena. Botoak egon badira.



■ EAJ-EA zerrenda bateratuak izango dira.

«EGIN AUZIAK» AURRERA DARRAI

BALTASAR Garzonen domeinuetan ez dago su-etenetarako denborarik eta iragan astean jakin zen ofizialki «Egin auzian» zerikusirik duten 26 pertsona auziperatuak izango direla. Leporatuak delituak honakoak dira azkenean: talde armatuko kide izatea edo honekin kolaboratzea, eta talde armatuari dirua helaraztea. Garzonen ustez, Espainiako Auzitegi Gorenak arduratu beharko luke auziaz, bere baitan Jose Antonio Etxebarria eta Pablo Gorostiaga EHko parlamentariak daudelako.

B A H E A ● Espainiako goi mailako agintariak ere presoen hurbilketa aldeko jarrerak ari dira hartzen, adibidez Candido Conde-Punpido: «presoak bere familiak dauden lekutik ahalik eta gertuen egotea aholkatzen du legeak» ● Garzon epaileak ere badu zeresanik: «Su-etenak erakusten du ETak markatzen dituela denboraren ENAMen» ● Felix Ormazabal Arabako diputatu nagusi jeltzalea udal ordezkarien biltzarrari buruz: «Egungo marko instituzionala ordezkatzeko inongo asmorik ikusiko banu EAJtik alde egingo nuke» ● UPNko Jose Iribas senadorearen ustez, «biltzarra deli-

ETROA



EUSKAL EPAILE SUSMAGARRIAK

PRESOEN sakabanaketaren amaiera eskatuz zenbait komunikabidetan iritzi artikulua agertu zuten euskal epaileak zigortuak izateko arriskua dute Espainiako Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiak Diziiplina Batzordeak hartu duen erabakiaren arabera. Oraingoz diligentziak zabaldu ditu epaileen asmoan arakatzeko eta ondoren erabakiko du. Beste arazo askotan legez, denborak utziko du agerian jarrera zigortzaile hauen izaera.

ALDERDI ESTATALISTAK HASERRE

CARLOS Iturgaitz, Nicolas Redondo eta Pablo Moquera bildu ziren iragan astean PP, PSE-EE eta UAk alderdi abertzaleen ekimenen aurrean zer jarrera hartu behar duten ikusteko. Fronteen mamua. Biolento eta ez biolentoen lehengo banaketa faltsua baino errealagoa da banaketa

ABIAPUNTUA

Euskal Herriko Udal Ordezkarien Biltzarraren funtzio eta helburuei buruzko lehenbiziko aztarnak nahas-mahasian interpretatu badira ere, azalpen ofizialek gauzak beren lekuan utzi dituzte: Euskal Herriaren lurraldetasunaren adierazle den lehenbiziko instituzio politikoa da, erabaki juridikorik hartu ezin badu ere, Euskal Herri osorako hausnarketa gune izango da eta, komeni eta ahal den neurrian, erabakiak ere (politikoak, kulturalak, ekonomikoak...) bultzatuko ditu. Abiatzeko bederen aski da, bada denborarik aurrera begira ere zer izango den zehazteko, dabilenak egiten baitu. Dabilen harriari goroldiorik ez zaiola lotzen esaten da, eta bizi dugun garaiotan hori da garrantzitsua. Demokrazia eta joku politikoaren 'guru' erreakzioak ikusi besterik ez.

ideologiko hau baina euskal gizartean ez dago apurketarik, inondik inora, Espainiako proiektua defenditzen dituzten alderdi hauek agertu nahi duten legez. Armak isildu dira, oraingoz bederen, eta bakoitzak berean politika egiteko ordua da.



■ Iturgaitz, Redondo Terreros eta Mosquera.



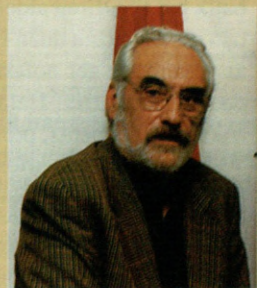
■ Maria San Gil.

IZPIAK

Maria San Gil Donostia-ko PPko zinegotzia hautatu berri dute Alderdi Popularreko Batzorde Nazionalerako alderdi honek iragan asteburuan egin berri duen kongresuan. San Gilek 34 urte dauzka eta Gregorio Ordoñezen kolaboratzaile zuzena zen.

Josu Etxebarri Elordi zornotzarra Espainiako poliziaren eskuetan jartzeko arriskua zegoen iragan asteburuan Frantzia zuen gartzela zigorra bete ondoren.

Jose Antonio Urbiola Nafarroako EAJko buruzagiak Radio Euskadin adierazitakoaren arabera, nafarrek datozen ekaineko hauteskundeetan emango dituzten botoen % 33 eskuratu dezakete indar abertzaleek.



■ J.A. Urbiola.

duten hiru alderdien inposaketa bat da eta nafarren borondateari irain egitea da» ●Patxi Gorraiz Itoizko Koordinakundekoaren ustez, «Itoitzen konponbidea gero eta gertuago dago» ●Euskara kontuetan ospetsua den beste nafar bat, Aurerio Arteta: (...)«Euskal nazionalismoarentzat euskara bere 'eraikuntza nazionalaren'lehenbiziko hitza da eta terrorismoa eraikuntza horren bidea erraztu eta azkartzen duena. (...)Horregatik diot egungo Nafarroak bat ez, lau mehatsu dituela. Lehena nazionalismo erradikala, fazista deitu beharko genukeena, eta ondoren moderatua, itxuraz bakarrik dena demokratikoa».

Euskal Herria astintzen

Euskal Herria astintzen ari dira. Horretarako badago gaia eta ez baldin badago asmatzea nahikoa da. Izan ere, lehen, ETAk su-etena iragarri aurretik, noizbehinka astintzen gintuzten, baina orokorki salbuespena zen. Lehen, ezker abertzalearen aurkako erasoak nahikoak ziren eta horrekin nahikoa etekin erdiesten zuten.

Lizarra-Garaziko Akordioa dela eta, abertzale guztiak astindu nahi gaituzte. Kupidarik gabe gainera. Hasiera batean, Akordio honen iraupena egun guzti batzuetakoa izango zela uste zuten eta pase. Baina orain oharitzen ari dira uste zutena baino Akordio sendoagoa dela eta ekaitza guztien gaintik aurrera egiteko borondatea dagoela. Ikusten dute ere familia abertzalea adiskidetzen ari dela eta hori ezin dute jasan. Eta honek mina ematen die. Handia gainera, eta ondorioz aztoraturik dabilta.

AITORTU behar da, eta ozenki gainera, Arzalluzek arrazoia zuela esaten zuenean Madril lek beldur gehiago ziola euskal abertzaletasunari ETAr baino. Azken finean, ETA aitzaki ezinhobea izan da Madrilko agintarientzat edozein eratako nazio eskakizunari muzin egiteko. Horrez gain, abertzaleak, EAEn gehien goa izan arren, gehiengo hori ezin zitekeen isla erakunde publikoetan. Nafarroan ere egoera asko alda daiteke luze baino lehen; ziur nago.

Eraso gogorak datozkigu, batik bat PSOEn aldetik, azken batean, gobernu zentrala eta hau sostengatzen duen PPren lan zikina berak egiten baitu. Eta zer esanik ez zer nolako papera betetzen duten komunikabideek. Lotsagarria! Hala ere, oraindik garai gogorragoak etorriko dira eta beraz, prestaturik egon behar dugu.

Komunikabide-arloan orain bai nabarmentzen dugula zer nolako hutsunea daukagun abertzaleok. Lehenbailehen eus-

kal/abertzale komunikabide-sare indartsua garatu behar da egunero entzun/irakurri egiten ditugun berriak eta iritziak kontrajartzeko eta arretaz hartzeko. Nahiz oraindik atzeraturik egon, aitortu behar da arlo honetan asko aurreratu dela, batik bat su-etena iragarri ostetik hona. Izan ere, aldaketa nabarmenak burutu dira geure telebista eta irrati publikoetan, eta nire uste apalean, geure herrian gertatzen denaren irudia hobekiago islatzen da.

Beraz, euskal komunikabideek, lehenago sindikatu abertzaleek egin zuten bezala, emaitza onekin gainera, objetiboki eta irmoki abertzaletasunaren balioak defendatu behar dituzte, gainontzekoena gutxietsitu gabe, eta ikusiko dugu Euskal Herrian entzule/irakurle/ikusleak galduko dituztela Madril ek abertzaleen aurka gezi pozointsuak jaurtitzen dituzten komunikabideek. Eta horretarako badago nahikoa gaitasuna Euskal Herrian.



Baleren Bakaikoa
EHUko irakaslea

“Jakina, kale borroka erraz piztu

daiteke, historian zehar gertatu

den bezala, ajente probokatzaileen

lana egoera nahasietan zaila ez

baita izaten burutzea”

BESTALDE, azken egun hauetan lekuko izan gara Madriletik kale-borrokari ateratzen dioten zukuaz. Orain, kale-borroka ETArekin ekintza bortitzenarekin parekatzen dute eta hori tranpa egitea da. Izan ere, su-etena baino lehen, hitz egiten hasteko hiltzeari utzi behar zitzaion eta zorionez hori gauzatu da. Baina orain areago joan nahi dute. Eta jakina, kale borroka erraz piztu daiteke, historian zehar gertatu den bezala, ajente probokatzaileen lana egoera nahasietan zaila ez baita izaten burutzea. Hala ere, ezker abertzalearen

buruzagiek, burua hotza edukitzeaz gain, gardenki eten behar lukete honelako praktika bortitzarekin beren sinesgarritasuna mantendu nahi badute behintzat. Gainera, tentazioak bultzatuta edozelako sektore txikiren batek honelako praktika tamalgarran sinesten baldin badu, abertzaleen arteko ezin ikusia areagotu besterik ez du egingo eta horren froga azken urteotan gertatutakoan datza ●



■ «Herri honen eraikuntza lanaren urratsen arabera agertu edo desagertzen dira kale borroka moldeak».

I B O N A R B U L U

HBko Mahai Nazionaleko kidea da eta erakundearen arlo instituzionaleko arduraduna, Iñigo Iruin eta Shanti Kirogarekin hirukotea eginez. HBtik udal ordezkarien biltzarra izango dena koordinatzea egokitu zaio. Gai hau jorratu dugu nagusiki elkarrizketan.

“EGUNDOKO POLARIZAZIOA BIZIKO DA EKAINERA ARTE”

Orain udal ordezkarien biltzarra izango den honi hasieran euskal herritar guztion legebiltzar kimuaren kutxu bat eman nahi zitzaion, gero ordea mezuaz zuzendu da apur bat.

Ez, ez. Joan den abenduan zinegotzi eta alkateek txosten bat eztabaidatu zuten eta bertan azaltzen dira instituzio honen helburuak. Honakoak dira oinarriak: euskal subiranotasunaren adierazle politiko-in-

stituzionala martxan jartzea eta ez dagoela eraikuntza nazionalik sujeta nazionalik gabe. Etorkizuneko egitura eta instituzioen seinu eta eragile nagusi bezala, ondorengo instituzioen sortze prozesuaren abiapuntutzat hartzen dugu eta ez bere horretan agortu eta garatu behar den egitura moduan. Hau ez da, berez, etorkizuneko parlamentu nazionala, ezta gobernu nazionala ere, baina bai ondorengo instituzio sortze prozesuaren abiapuntua. Txosten hartan

esaten zen biltzar hori Euskal Herriko etorkizuneko egituratze instituzionalerako hausnarketa gune izango zela.

■ Mezu aldetik nahasketa handia sortu da gaiaren inguruan. Alderdi abertzaleak ados egonda, gutxieneko edukiari dagokionez horren gaitza al zen mezu homogeneoagoa plazaratzea?

Guk adostuta daukagu zertarako nahi dugun bilgune hau eta akordioaren oinarriak garbi ikusiko dira 6an Iruñean iraku-



MONIKA DEL VALLE

■ «Udal ordezkarien biltzarra Iruñean egitea harro egoteko modukoa da».

rriko den idazkian. Nahasketa hori gaimentsionatu egin da, batez ere alderdi espainolisten aldetik.

■ Zeintzuk dira oinarriak?

Biltzarra udal oinarria duen erakunde nazionala da. Irauteko asmotan sortutakoa eta itxura aldatzeko asmorik ez duena. Euskal Herriaren lurraldetasuna agerian uzten duen lehen instituzioa da; etorkizuneko Euskal Herriaren barne eraketa eztabaidatzeko eta aztertze esparru bat eta udal ordezkarien artean Euskal Herriaren eraikuntzarako estrategikoak diren alorren inguruko diagnostiko amankomuna eta lan-ildo amankomunak plazaratzeko eta bideratzeko erakundea.

■ Ba al dago erakundearen funtzionamenduari buruz zerbait finkatua edo pentsatua?

Ez. Une honetan borondate politiko baten gauzatze praktiko baten aurrean gaude. Historian lehenbizikoz Euskal Herriko sei herrialdeak instituzio amankomun eta subiranoa izango dugu, bertan gure arazoez eta konponbideez hitz egiteko. Argi dagoena da hitzetatik ekintzetara jauzia emateko erabakia hartu dela. Aurreantzean ikusi beharko da nola funtzionatuko duen.

■ Joan gaitezen kasu praktiko batera. Joan den astean oso pil-pilean egon dena, Gasteizko Udalarena. Cuerda alkateak, adibidez, joan

beharko luke biltzarrerera udaletxea galtzeko arriskua baldin badu?

Abiapuntua da alderdi eta pertsona interesen gaineratik Euskal Herriaren etorkizuna jokoan dagoela eta irmotasun politi-

■ “Arlo estrategikoetan diagnosi eta lan-ildo amankomunak bideratzeko dituzte udal ordezkarien biltzarrak”

koa erakusteko garaia dela. Beraz, HBk bere alderdi interesak alde batera utzi beharko ditu eta berdin EAJK, EAK eta baita gainerako alderdi politikoek ere. Ez dago

EUSKALGINTZATIK POLITIKARA

Mahai Nazionalaren espertxeratzearekin bat HBko zuzendaritzan ekin zion gazte taldekoa da. 30 urteko bilbotarra eta euskal filologian lizentziatua. Udal legealdi honetan hasi zen publikora begira ezker abertzalean, HBko Bilboko zinegotzi hautatua izan zenetik. Aurretik, oster, Euskal Herrian Euskarazen eta Bilbo Euskalduntzen ekimenean jardun izanagatik ezaguna zen Bilboko euskal giroetan.

jokoan bakoitzaren proiektu politikoa, herri hau beste eszenatoki berri batera eramatea baizik. Horrez gain, gu ez gara inor esateko inori non egon behar duen eta zer egin behar duen.

■ UA, PP eta PSE-EE bildu ziren iragan astean. Apurketa sozialaren arriskua benetako arriskua da ala mamua?

Hemen tragedia herri honek bizi duen zatiketa da, hori da gatazka politikoaren iturburua, hori da benetako apurketa. Euskal Herriaren gehiengo soziala, sindikala eta politikoa egituratzen ari denean, gatazka hori eta apurketa hori gainditzeko formulen bila ari den bitartean, alderdi espainolistak aurrera begira baino atzera begira daude eta ez daude aukera demokratikoei aterik zabaltzeko prest. Hori da benetako apurketa. Gatazkaren muina politikoa da, zenbait alderdi espainiar eta frantziarren erreakzioek erakutsi duten legez, eta Lizarra-Garazin bildutako sektoreek gatazka klabe demokratikoetan gainditu nahi duten moduan, beste sektorea Euskal Herriari hitza ukatzean finko mantentzen da.

■ Bi sektore zabalez ari zara, elkarrekin bizi behar duten bi sektorez. Zelan egin bi sektoreek elkar uler dezaten?

Lizarra-Garazi eskema abertzalean egin dagoela esan digute eta guk behin eta berriro diogu eskema demokratikoan oinarritzen dela: lehenbizi bazterketa eta aurrealdintzarik gabeko mahai bat osatu behar dela dio eta, ondoren, konponbide eskema mahaigaineratzen du, inposaketarik gabe Euskal Herriari hitza ematea. Hau ez da formula abertzalea, esaten den bezala, demokratikoa baizik.

Jakina, argi dugu bi sektore horiek nonbaiten topo egin beharko dutela baina, halaber, garbi dugu ezin garela gune horren zain egon. Gatazka konpontzeaz gain gure herria eraikitze konpromisoa dugu eta hor kokatzen ditugu akordio nazionala, elkarlan politikorako esparrua zabaltzea eta abarrekoak.

■ Udal ordezkarien biltzarra prozesu subiranista baten lehenetarikoa urratsa al da?

Nik esango nuke lurraldetasunean oinarrituta eraikuntza nazionalaren urrats bat dela. Prozesua erabat dinamikoa da eta horren arabera konpromisoak areagotuko dira, erabakiak garatu eta eragina areagotuko da, horrek sortuko dituen ondorio sozio-po-

litiko, sindikal kultural... nahi den guztia erekin.

■ Zein eremu lehenesten duzue Biltzarrean lantzeko?

Euskal Herria eraikitzeko tresna bat denez, edozein herri eraikitzeko estrategikoak diren arloek izango dute lehentasuna, hizkuntzaren normalkuntza, irakaskuntza, sozio-ekonomia, lurralde antolaketa, egituratze instituzionala...

■ Carlos Garaikoetxeak esan zuen kontu eduki behar dela Nafarroan egiten diren era honetako ekitaldi abertzaleen ugaritasunarekin.

Erreakzioei begira baino gure herriaren eraikuntzari begira egon behar dugu eta horren arabera lehentasunak markatu eta ez erreakzio desberdinek markatu nahi duten ildotik abiatu. Gasteizen, Donostian eta Bilbon bilera piloak egiten da eta horrelako ekitaldi bat Iruñean egitea harro egoteko modukoa da. Guk argi aldarrikatzen dugu Nafarroaren zentralitatea.

■ Kale borrokak sortzen dituen ika-mikak ere gaurkotasunezkoak dira. Egin al dezake zerbait HBk edo bere Mahai Nazionalak kale borrokaren auzian?

Arazoa ez da HBk edo Mahai Nazionalak zer egin dezaket, eraikuntza nazionalen Euskal Herriak zer ekimen politiko duen baizik. Udalerrien Biltzarren gaia-ekin ikusi dugu kale borroka, edo gutunak edo Josu Urrutikoetxearen auzia aitzakiak besterik ez direla. Arazoa ez dago borroka moldeetan, azpian dauden arazo politikoan baizik.

■ Arazo politikoa hor dagoela ezaguna da, baina horrez gain gauza batzuk arazo hori konpontzen laguntzen dute edo azkartzen, beste batzuk geldotu, oztopatu...

Argi dago borroka molde desberdinen inguruan —ez bakarrik kale borrokarekin— bai HBren baitan eta baita gizartean ere irakurketa politiko desberdinak egiten direla. Konstatazio objektibo bat egin daiteke: herri honen eraikuntza lanean urratsak ematen diren neurrian agertzen dira edo desagertzen dira borroka molde horiek. Beraz, herri honen eraikuntza nazionalen urratsak ematen diren neurrian, horiek



■ «HBk ez du inorekin hitz egiteko arazorik, PPk eta PSOEk jartzen dituzte arazoak eta aurrebaldintzak hitz egiteko».

baldintzatzen dituzte borroka molde desberdinak.

■ EHk Jaurlaritzari emango dion sostengu parlamentarioa lotuta al dago?

Babes parlamentario harekin bizi dugun prozesuari baietza eman genion. Une honetan negoziazio prozesuan gaude eta horretan jarraituko dugu, oraindik metodologia kontuetan gaude eta ez gara gai zehatzei buruz hitz egiten hasi.

□ “Kale borrokari dagokionez, arazoa ez dago borroka moldeetan, azpian dauden arazo politikoetan baizik”

■ Ekainera arte sostengu parlamentarioa egongo da, ekaineko emaitzen arabera EH Jaurlaritzan izateko aukera nola ikusten duzu?

Une honetan gure babes parlamentarioa prozesu orokorraren eta eraikuntza nazionalen ematen diren urratsen baitan dago. Datozen hilabeteetan borondate politikoa ikusten badugu, horren neurriko erantzun politikoa har genezake.

■ Ia bost hilabete pasatu dira Lizarrako

akordioa eta ETAren su-etena gauzatu zirenetik. Nola ikusten duzue Espainiako Gobernua, indar abertzaleen arteko harremana, gizartea...

Gizartean ilusio handia somatzen da eta euskal gizartean demokrazia, subiranotasuna eta lurraldetasun klabeetan gehiago bat egituratzen doa apurka. Gehiago hori dinamikoa da eta euskal gizarteari erakutsi dio gai dela adostasun sozial eta politikora iristeko, presoen kasuan adibidez edo «Bai euskarari» kanpainen. Itxaropena gero eta sendoagoa da eta gero eta arlo zehatzagoen inguruan zehazten ari da. Dena den, dirudienez, beste sektore bat erosoago sentitzen zen aurreko hilabeteetan zegoen eszenatoki sozio-politikoan eta prozesu hau desaktibatze aha-legendetan ari da. Dirudienez, hemendik ekainera biziko dugun polarizazioa ikaragarria izango da. Datozen hauteskundeak erabakiorrak izango dira eremu politikoa eta aliantza desberdinak nola geratzen diren ikusteko.

■ EAeri dagokionez, Ibarretxe lehendakariak sortuko ei duen elkarriketa mahaia izan al daiteke alderdi guztien lehen bilgune bat?

Orain hasi dira Ibarretxerekin lehen bilerak. Ez dakigu zertan datzan ekimena eta berari galdetu nahi diogu hori guztia. Kontua ez da bakarrik nortzuk biltzen garen, zein abiapuntu jartzen den ere kontuan hartu behar da. Ez da ahaztu behar Euskal Herrian gehiago politikoa duen Lizarra-Garazik jadanik jarri duela gatazka politikoa gainditzeko abiapuntu bat.

■ Baina PP, PSE-EE, UAk eta beste askok Lizarra-Garazi ez dute onartzen.

Helburua da noizbait eta nonbait haiekin topo egitea. Lizarra-Garaziko akordioak argi dio aurrebaldintzarik gabeko guztien arteko elkarriketa gunea beharrezkoa dela. Kontua formula topatzea da eta, batez ere, horretarako borondaterik dagoen ikustea. HBk ez du inorekin hitz egiteko arazorik, PP eta PSOE dira une honetan hitz egiteko arazoak eta aurrebaldintzak jartzen dituztenak ●

◆ XABIER LETONA

Bost urte iragan dira jada Chiapaseko indigenen altxamendu zapatistak mundua aho zabalik utzi zuenetik. Elkarriketak etenda daude baina komunitate zapatisten aurkako presio militarrek bere horretan dirau, azkenotan zapatistak eta drogak nahastu nahian gainera.

ZAPATAK EZ DU MARIHUANA ZIGARRORIK ERRETZEN

Altxamendu zapatistaren bosgarren urteurrenean irudi bitxia heldu zaigu Mexikoko Chiapas estatutik: indigena talde batek babesten duen marihuana plantazioa suntsitzen saiatzen ari da militar talde bat.

Telenotiziek errealtatearen interpretaziorako uzten duten tarte txikiaren arabera, buru-berokiz estaltzen direnak jadanik ez dira horren jatorrak eta utopia drogarekin nahastu da. Mexikoko gobernua behin baino gehiagotan saiatu da gerrilari zapatista eta marihuanaren arteko lotura saltzen eta aurrerantzean ez litzateke harritzekoa izango EZLN (Askapen Nazionalerako Armada Zapatista) narkogerrilatza jotzea.

Gobernua eta gerrilarien elkarriketak bertan behera dira aspaldi eta datorren

martxoaren 21erako 'kontsulta nazionala' prestatzen ari dira zapatistak, ahalik eta mexikar gehienek duela hiru urte gobernuarekin sinatutako akordioa baietsi dezaten. Drogarekiko lotura, beraz, zapatisten presioari aurre egiteko modua litzateke.

Ustelkeriaz eta droga trafikoz jositako administrazioaren salaketa hauek, aldiz, ez

Mexikoko gobernua behin baino gehiagotan saiatu da zapatista eta marihuanaren arteko lotura saltzen

dute oinarri handiegirik mexikarren artean. 80ko hamarkadaren erdialdera marihuanaren landaketak izugarri hasi ziren Chiapasean; hegazkin txikiak lurreratzeko ere pista ugari egin zen garai hartan, behin erabili ondoren belardi artifizialez estal-

tzen zirenak. 1985ean nekazari mugimenduen agerpenak eta petrolioaren *boom*ak lurjabe eta jauntxoek lurrak uzteko mugimendu zabala ekarri zuten. Baina petrolioaren eztanda hura amaitu egin zen, Guatemalatik ia inongo lan eskubiderik ez zuten milaka errefuxiatu heldu zen eta lanpostuak ugari urritu ziren. Ondorioa, nekazariak berriro joan behar izan zuten lurjabe handiengana, ate joka.

Lurjabeek lur sail txikiak eman zizkieten nekazariari, hori bai, marihuana eta lo-belarra (heroina egiteko erabiltzen dena) lan-

datzeko baldintzapean. Jauntxoek hazi eta pestizidetarako dirua aurreratzen zieten, baina horrela landatzetatik kanpo geratzen ziren eta gero ordaintzen ez zuten nekazariari beti egin ahal zioten salaketaren mehatxua. Poliziak, ordea, landaketaren jabea atxilotzen zuen, modu honetan drogaren aurkako borrokan eraginkortasuna erakutsiz gainera. Bizirautea eta familia aurrera atera beharra, horiek ziren nekazariak horrelako eskaintza bat onartzeko zeuzkan arrazoi bakarrak.

AITZAKIA MILITARRA. Nekazari erakunde indartsuen eta EZLNren agerpenak arraila garrantzitsuak sortu zituen dinamika honetan, batez ere beren lurraldeak zapatista aldarrikatu dituzten 28 udalerrietan. Chenalho da hauetako udalerria eta hango Aldama komunitatera sartu zen armada mexikarra iragan urtarilaren 13an 58 marihuana plantazio suntsitzeko asmoz. Nekazariak protestekin erantzun zioten soldaduen sarrerari baina alferrik. Irudi honekin Ernesto Zedillo lehendakariaren aldeko komunikabideek ez zuten zailtasun handirik izan indigenek marihuana suntsiketari aurre egin ziotela agertarazteko; dedukzioa eginez, droga honen aldekoak zirela, ale-



■ Azken hiru urteetan etenda daude zapatista eta gobernuaren arteko elkarriketak.



■ Datorren martxoaren 21ean 'herri kontsulta' egin nahi dute zapatistek Mexikon.

gia.

Zapatisten erantzuna berehalakoa izan zen. Markos Komandanteordeak eta EZLNren zuzendaritzak plazaratutako komunikatuetan tinkotasunez ezeztatzen zen narkotrafikoarekiko edozelako loturarik. 58 marihuana plantazioei zegokietenez, gero gobernuak onartu zuen moduan, nekazari zapatistenak ez zirela azaldu zuten: «*polizia eta soldaduen laguntzarekin motelkarien landaketak egiten dira, horrela gobernuaren indarrek lurralde indigenetara sartzeko behar duten aitzakia dute*». Zapatisten esanetan, beraiek ezzuten ezer egin paramilitarren beldur zirelako.

Kexu hauek ez dira berriak, zapatistak aspaldi ari dira salatzen gatazka profitatuz lurralde hauetan marihuana landatzen duten militarren kasuak. Egoera honi aurre egitearren, udalerri zapatista guztiek dauzkate herrira marihuana eta alkohola sartzeko debekuak iragartzen dituzten kartel handiak herrietako sarreretan. Drogak Al-damakoa moduko arazoak dakartza eta ez dira gutxi populazio indigenenak iraganean alkoholarekin izan dituen arazoak; modu honetan, euren eskuetan dagoen neurrian, aurre egin nahi izan diete arozo bi

horiei.

Debeku hauek duela hiru urte jarri ziren indarrean, udalerrien baitan kontsentsuz erabakita. Udalerrietan etnia desberdinak daude eta etnia bakoitza komunitateka antolatu ohi da. Kontseilu autonomoak dira hauek eta beste erabaki batzuk ere hartzen dituzte; zapatisten matxinadaz geroztik jardunean ari diren gobernu erakundeak dira. Orain arte bederen administrazio me-

■ EZLN-k tinkotasunez ezeztatzen du narkotrafikoarekiko edozelako loturarik duenik

xikarraren beste erakunde batzuen paraleloan aritu dira.

San Andres Sakamch'em da horrelako kontseilueta batek gobernatzen duen udalerri zapatistetako bat. Honakoa da kontseilu hauetako baten osaketa: hiru urtetarako hautatutako hamairu ordezkari, 31 agintari tradizional (urtebeterako hautatuak) eta bi epaile tradizional, aldakorraden aldibaterako hautatuak. Izendapen guztiak utzi daitezke bertan behera eta kopurua udalerri bakoitzaren biztanlegoaren arabera da. Agintari hauek arduratzen dira udalerriko 37 komunitate indigenen

beharrak asetzeaz eta baita zerga gisa hileko ordaintzen diren 180 pesoak biltzeaz ere. Agintari tradizionalak kulturaren ondarea mantentzen dutenak dira, festa tradizionalak antolatzeaz arduratzen dira eta baita agintari erlijiosoen izendapenez ere; 13 ordezkarien izendapenean ere klabea da beraien iritzia. Begirune handia zaien adineko pertsonak dira. Epaileek eskubide indibidual eta kolektiboekin zerikusirik duten kontuetan eskuhartzen dute, nagusiki familia barruko biolentzia arazoetan. Hiru gobernu erakunde hauetatik ateratzen dira legeak, ondoren udalerria osatzen duten 37 komunitateetako ordezkariak batzarrean onartu beharrekoak.

Erakunde hauekin batera, Gobernuak PRI (Alderdi Iraultzaile Instituzionala) alderdiak babestutako alkateak daude. Alta, herri hauetako prizale askok kontseilu hauen justiziara jotzen du bere arazoak konpontzera. Kontseilu hauek 1996ko otsailaren 16an Mexikoko gobernuak eta EZLNk eskubideei eta kultura indigenei dagokienez sinatutako akordioetan oinarritzen dira, nahiz eta gobernuak oraindik indarren jarri nahi ez dituen ●

◆ ORIOL CORTACANS

ARGIA-EL TEMPS



EUSKAL LURRALDE BAKOITZAK

Gaur egun Hego Euskal Herriko banketxeen egoera ez da aurreko mendeko bera, ezta mende honetako bera ere, baina bertan du bere jatorria eta beharrezkoa da garai haiek aztertzea, euskal banketxeen garapena ezagutu ahal izateko. Banco Bilbao Vizcayako (BBV) lantalde bat aritu da lan horretan lehen aldiz, banku honen Agiritegi Historikoaren ekarpen baliagarriaz. Erreportaje honetan bertatik

ateratako eta jatorri hori ezagutzeko zenbait datu eskaintzen dugu, hauen arteko ezberdintasunak eta harremanak azalduz.

Guztira 26 banketxe zeuden 1935a bitarte, 25 Hegoaldean eta bakarra Iparraldean. Azken honen bilakaera ere badakargu lerrootara. Baina ohiko banketxeek gain, baziren herrietako bankariak ere eta horiek ere badute lekua hemen.

Testuak: Daniel Udalaiz



■ Banco de Bilbaoren 100 errealeko biletea. Banku hau izan zen Euskal Herrian sortu...

Azken urteotan banketxeek, bai Hego Euskal Herrian eta baita Espainian ere, bategite prozesu garrantzitsua bizi izan dute. Prozesu hau, gainera, adituen hitzetan, hasi baino ez da egin, Europako Batasunak (EB) dakarkigun errealitate berri honek bategite are garrantzitsuagoak ekarriko baitizkigu. Gogoratu behar da EBak dagoneko eman diola euroari bere oniritzia, eta moneta berria laster erabiltzen hasi beharko dugula.

Banku marka gutxiago izango ditugu beraz, eta batzuk besteak bereganatzea edo nazioarteko taldeen aliantza handien bidez sortutako banku handiak eratzea izango da joera nagusia. Euskal Herriak, Banco Bilbao eta Banco Vizcayak bat egiteaz geroz bankuen bategite prozesu hone-

tan aitzindari izan denak, ez du atzean gertatzeko asmorik.

Bat egiteko filosofia hori ez da Hego Euskal Herrian orain, ez azken hamarkadan sortu. Badira urte batzuk banketxe-

Sei motatako bankuak bereiz daitezke, banketxe handietatik hasi eta herrietako bankari txikietara arte

tako jabe eta kudeatzaileek errentagarritasun handiagor lortu asmoz filosofia hori aplikatzen dutela. Hori dela eta, garrantzitsua da Hego Euskal Herriko banketxeen jatorria aztertzea; 1860an Hego Euskal Herriko hiriburu bakoitzak bazuen bere bankua. Horrelako azterketa bat burutzea ez zen orain arte lan samurra, datu guztiak Banco Bilbao zenaren (orain

BBV) Agiritegi Historikoan gordeta baitzeuden, landu eta argitaratu gabe. Orain, BBVren «Informaciones: Cuadernos de Archivo» aldizkarian lanean diharduen pertsona talde bati esker, lehen aldiz erre-

BERE BANKETXEA ZUEN 1860AN



8 milioi errealeko kapital sozialaz.

litate hori gertutik aztertzeo aukera dugu. Egoitza Bilboko San Nikolasen duen BBVren Agiritegi Historikoaren ekarpen baliagarriaz, lantaldeak Hego Euskal Herriko banketxeenganako lehen ganorazko hurbilketa dokumentala ahalbidetu du.

BANKU TIPOLOGIA. Oraindik berria den ehun orrialdeko lan honek «Banketxe Pribatuak Euskal Herrian eta Nafarroan 1920tik 1935era» du izenburua. Bertako sarreran irakurlea garai hartako Espainiako testuinguruan kokatzen dute, Hego Euskal Herriko banketxeen bilakaeraren azterketa errazteko asmoz. Azterketak, lehendabizi, «Euskadiko eta Nafarroako» banketxeen ezaugarriak biltzen ditu. Horretarako, lehenik bankuen presentzia aztertzen du «euskal eta nafar merkatuetan», eta baita banku-karaktereak ere.

Ondoren, atalik zabalena banketxeen jarrera, baliabide eta inbertsioei eskaintzen zaie. Jarrerok urte horietan erregistratutako

■ Iparraldean bi dira Inchauspe izeneko bankuak

Ipparraldean bertan sorturiko bi banku baino ez daude. Banku bi hauek BAMi (Banque Michel Inchauspe) eta Banque Inchauspe izena daramate. Gaur egun bi banketxe ezberdin badira ere, bere jatorrian banku bakarra izan zen. Jean-León Inchauspek sortu zuen bankua Donibane-Garazin joan den mendearen bigarren erdialdean. Bere kudeakuntza Nafarroa osora hedatzen zen, Aturritik Ebroraino.

J.L. Inchauspek mende honen has-tapenean Ipar Ameriketara izaniko emigrazioarekin batera bide egin zuen, eta Kaliforniako Baskersfielden agentzia bat ireki ere. Frantziako Estatuan hedatua zen lehenago alabaina, Borden finkatu zen lehenik eta hainbat hiri inportantetan beranduago, Paris hiriburua barne.

Jean-León Inchausperen (1853-1924) ondorengoak Jean eta Louis semeak izan ziren. I. Mundu Gerraren ostean, beraiek hartu zuten bankuaren kudeakuntza. 1942an, Frantziako Banku Nazionalak ezarritako legeen arabera kudeatzen zuten Banque Veuve Léon Inchauspe et Compagnie izeneko bankua bi anaiek. 1960an Louis Inchauspe zendu zen, eta Jean erretretara pasa. Haien ondorengoak ditugu hain zuzen ere, gaur egungo BAMiren nagusia Michel Inchauspe eta Banque Inchauspe izenekoaren nagusia León Inchauspe. 1970 urtean bi anaiek bereiztea erabaki zuten, Inchauspe izeneko banku bakarra bitan bananduz: BAMi eta Banque Inchauspe.

Leonek Banque Inchauspe et Compagnie izenean zegoen partea hartu zuen, eta Michelek, berriz, Banque Auxiliaire delakoa. Michel Inchauspe bankari eta politikoaren esanetan, egungo

BAMi delakoa agentzia bakar batekin eta 10 milioi liberarekin abiatu zen. Aurtun, BAMik 800 milioi liberako (123 milioi euro) gordailu bat erabili du, 100 bat langile enplegatzen dituelarik.

Banku hauen historia berria ezagutu aldera egindako eskizzen ondorioz, baieztapen bat egin dezakegu. León Inchauspek ez du bere bankuaren gestio eta balantze ekonomikoari buruzko inolako informazioa zabaltzen hedabide-tara. Berarekin pertsonalki hitz egitea eskatu badugu ere, ez digu erantzun nahi izan. Michel Inchausperen bankuaren historia eta bere kontuak aitzitik, nonahi eta noiznahi agertzen dira prentsara.

1971tik, Donapaleu, Maule, Hazparne, Paue eta Miarritzen zabaldu zi-

tuen agentzia berriak, eta berrikiago, 1982 eta 1983an, Oloron eta Lourdesen. Bankua bitan banandu ostean, BAMik bat egin zuen Banque Auxiliaire d'Escompte et de Créditekin.

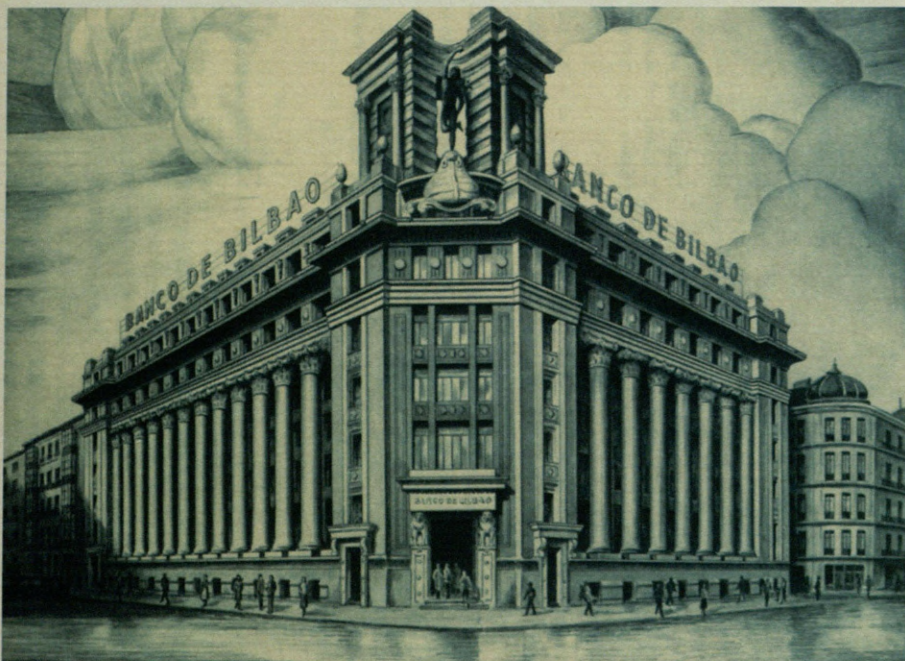
Bien artean sorturiko hamar agentzia Banque Vernes et Commerciale de Paris delakora pasa ziren 1977an. Banque Vernes hartara sartu zen BAMiren kapitalean. 1982an, Banque Vernes nazionalizatu izan zen eta Indosuez taldean sartu. Azkenik, Banque Vernes delakoa Italiako Banque San Paolo di Torino banku handiari saldua izan zelarik.

1988tik, Inchauspetarren laugarren belaunaldiak kudeatzen du bankua. Michel Inchauspe diputatuaren Louis eta Jean Paul semeak dira BAMiren etorkizuneko nagusiak. Michel Inchausperen esanetan, euroren etorrerak ez dio BAMiri inolako buruhausterik sorraziko. Bere ingurukoek diotenez, semeengan duen konfiantza itzela da ●

◆ MIKEL ASURMENDI



■ BAMik Miarritzen duen bulegoa.



■ Banco de Bilbaoren egoitza nagusia izan zena, Bilboko Gran Vía.

sei banketxe motetan aztertzen ditu lan honek, eta nahikoa da piska bat irakurtzea garai haietan finantza-erakundeek eta banketxeek nahiz bankarien etxeek bizi zuten ugaritzeaz ohartzeko, ez bakarrik Hego Euskal Herriko lau hiriburuetan, baita lurralde bakoitzeko herri garrantzitsu gehienetan ere.

Horrelaxe aztertzen dira Banketxe Handiak, Eskualde-banketxeak, Banketxe filialak edo federatuak, Herrietako Banketxeak, krisian ziren banketxeak eta azkenik Banketxe eta Bankariak (bai Bilbon, bai Donostian). Azken hau, gertakari benetan interesgarria izan zen, txosten honetan aurrerago azalduko dugun moduan. Aski

litzateke esatea 1922-1923an Araban 16 bankari edo banketxe zeudela, Gipuzkoan 18, Bizkaian 66 eta Nafarroan beste 13.

Euskal Bankuarenganako lehen hurbilketa hori azterketaren ondorioak biltzen dituen gibel solas batez amaitzen da, eta horretan Hego Euskal Herrian garai hartan zeuden sei banketxe handiei buruzko eranskin bana ere badago. Sei banketxe horiek Banco Bilbao, Banco de Vizcaya, Banco del Comercio, Banco Guipuzcoano, Banco de Vitoria eta Banco La Vasconia dira. Azterlan honi aipu bibliografiko eta dokumentalez ematen zaio amaiera.

Banku-tipologia da lan honetan aztertzen duten ezaugarrietako bat. Horrela, Hego Euskal Herrian kokatutako bankuak, bere tamaina eta bankuen arteko harremanen arabera, hainbat mailatan bana daiteke. Lehen Banco de Bilbao eta Banco de Vizcaya buru dituen litzateke, garai hartan barne-merkatuan sortzen ari ziren banketxe handien erakusgarri. Bigarren maila batean Banco Guipuzcoano, La Vasconia, Crédito Navarro eta Banco de Avila izango genituzke (azken hau, nahiz eta txiki samarra izan, Gipuzkoa, Avila eta Madrilgo merkatuetan ageri zen); eskualde-banketxe gisa har genitzake hauek. Lehenak Gipuzkoa, Bizkaia eta Madrilgo merkatuetan ziharduen, eta Iruñean kokatutako beste biek

■ 1935a arte 25 banketxe zeuden Hego Euskal Herrian

B BVk burututako azterlanak Hego Euskal Herrian 1935a arte sortutako banketxe bakoitzaren historia xehekatua dakar, guztira 25 banketxerena. Laburbilduz, esan genezake Euskal Herrian sortutako lehen banketxea Banco Bilbao izan zela, 1857an, 8 milioi errealeko (2 milioi pezeta, 12.000 euro inguru) kapital sozialaz. 1860 aldera Hego Euskal Herriko gainontzeko hiriburuetan ere banketxeak sortu ziren: Banco de San Sebastián, Banco de Vitoria eta Banco de Pamplona. Hauek 1874-75an Banco de España bereganatu zituen. 1862an Crédito Vasco eratu zen Bilbon, 1868an desagertarazia. Hurrengo urtean Crédito Navarro sortu zen Nafarroan, 6 milioi pezetako kapital sozialaz.

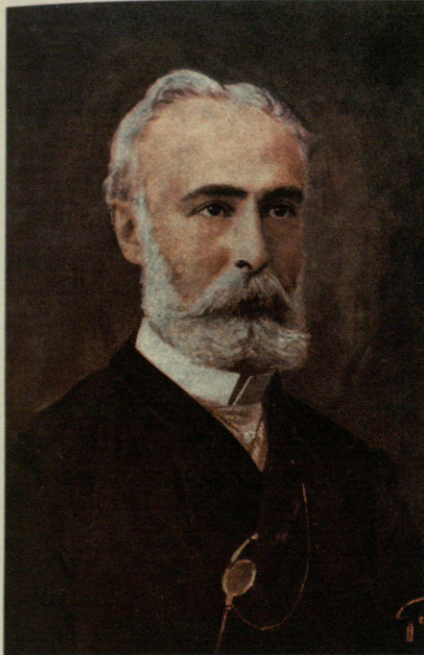
1891n sortu zen Banco de Comercio, hau ere Bilbon, 5 milioi pezetako kapital sozialaz, 1901ean Banco de Bilbaorekin bat egin zuelarik. 1896an La Agrícola banketxea eratu zen Iruñean, milioi pezetako

kapital sozialaz; 1910ean aseguru eta banku kontuak banandu egin zituen erakunde honek, eta 1925ean ordainketak eten egin zituzten. Banco Guipuzcoano Donostian sortu zen 1899an, 5 milioi pezetako kapital

sozialaz. Urtebete beranduago, 1900an Banco de Vitoria eratu zen Gasteizen, 5 milioi pezetarekin; 1922an Banco Central de Vitoria larekin federatuko da. La Vasconia Iruñean eratu zen 1901ean, 5 milioi pezetako kapital

1935-A ARTE EGOITZA SOZIALA HEGO EUSKAL HERRIAN ZUTEN BAK

Sorrera	Entitatea	Hiria	Desagerpena	Aldaketak
1857	Banco de Bilbao	Bilbo		1878. Berriraketa 1901. Banco del Comercioekin bat
*	Banco de San Sebastián	Donostia	1874-1875	Banco de España bereganatua
*	Banco de Vitoria	Gasteiz	1874-1875	Banco de España bereganatua
*	Banco de Pamplona	Iruñea	1874-1875	Banco de España bereganatua
1862	Crédito Vasco	Bilbo	1868	Porrota
1863	Crédito Navarro	Iruñea		
1891	Banco del Comercio	Bilbo		1901. Banco de Bilbaorekin batera
1896	La Agrícola	Iruñea		1910. Asegurua eta bankua banandu 1925. Ordainketa-etendura
1899	Banco Guipuzcoano	Donostia		
1900	Banco de Vitoria	Gasteiz		1922. Banco Centralarekin federatua
1901	La Vasconia	Iruñea		1909. Aseguruaren atala saltzen du eta bankua soilik hartzen du bere gain
1901	Cía. de Banca y Bolsa La Bilbaína	Bilbo	1901-1902	Banco de Vizcayak likidatua
1901	Compañía Aurora	Bilbo	1902	1902. Bere banka adarrak Banco Navarresekin batera Banco Vascongado osatzen du



■ Manuel de Barandica, Banco de Bilbaoko hastapenetako zuzendaria.

sare zabala zuten nafar merkatuan. Hirugarren multzo batean sartu behar dira Tolosa eta Irungo herri-banketxeak. Laugarren maila batean banketxeak eta bankariak leudeke.

Lau multzo hauez gain, banku arteko harremanei begira oraingoan, bosgarren

EGOITZA HEGO EUSKAL HERRIAN DUTEN BANKETXEEN TIPOLOGIA, TAMAINA ETA BANKU ARTEKO HARREMANEN ARABERA (1920-1935)

Banketxe handiak	• Banco de Bilbao • Banco de Vizcaya
Eskualde-banketxeak	• Banco Guipuzcoano • La Vasconia • Crédito Navarro • Banco de Avila
Banketxe federatuak	• Banco del Comercio (Banco de Bilbaoren filiala) • Banco de Vitoria (Banco Centralekin federatua) • Banco de San Sebastián (Banco Hispano Americanorekin federatua) • Banco Urquijo Vascongado (Banco Urquijoren filiala) • Banco Urquijo de Guipúzcoa (Banco Urquijo eta Banco Español de Créditoaren artean)
Herri-banketxeak	• Banco de Tolosa • Banco de Irún
Krisian zeuden banketxeak	• Crédito de la Unión Minera • Banco Vasco • Banco Agrícola Comercial • La Agrícola, S. A.
Banketxeak eta bankariak	• Bilbao. Hernández, Mendirichaga y Compañía • Bilbao. Manuel Castellón y Compañía (gero Manuel Castellón y Mac-Mahón) • Bilbao. Smith, Horn y Compañía • Bilbao. Casiano Amorrotu • San Sebastián. Brunet y Compañía • San Sebastián. Barcáiztegui y Maestre • ...

maila bat ere bereiz dezakegu, urte horietako banku filial edo federatuena hain zuzen: Banco de Comercio-Banco Bilbao, Banco Hispano Americano-Banco de San

Sebastián (1920), Banco Central-Banco de Vitoria (1922), Banco Urquijo-Banco Urquijo Vascongado-Banco Urquijo de Guipúzcoa ●

talaz; 1909an bere aseguru saila saldu zuen, banku kontuetan soilik jarduteko.

1901. urtean ere beste bost banketxe sortu ziren Bilbon: Compañía de Banca y Bolsa La Bilbaína, 15 milioi pezetako kapital sozialaz sorturiko Banco de Vizcayak urte berean bereganatu zuena; 1902an de-

sagerturiko Cía. Aurora; Banco Naviero, 1902an Aurora-Bancarekin batera Banco Vascongado sortu zuena; eta azkenik, ordainketa-etendura medio, 1925ean desagertu zen Crédito de la Unión Minera.

1902an Banco Vascongado sortu zen Bilbon; urte hartan bertan, ordea, Banco de

Vizcayak bereganatu zuen. 1909an, 10 milioi pezetako kapital sozialaz, Banco de San Sebastián sortu zen Donostian, 1920an Banco Hispano Americanorekin federatu zena. 1911n, milioi eta erdirekin, Banco de Tolosa agertu zen, lau euskal hiruburuetatik kanpo agertutako lehen banketxea, hain zuzen. 1917an Banco Agrícola Comercial eratu zen Bilbon, 1915ean sortutako Banco Vasco bezala, ordainketa-etendura zela-eta, 1925ean desagertu zena.

1919an Banco Urquijo Vascongado agertu zen Bilbon, gerora Banco Urquijoren filial hutsa bihurtu zena. 1921ean, Banco Urquijo de Guipúzcoa sortu zen Donostian, 20 milioi pezetako kapitalaz, gerora bai Banco Urquijo eta filialek, eta bai Banco Español de Crédito bertan parte hartu zutelarik, 1925ean Banco de Avila sortu zen Donostian 10 milioi pezetako kapital sozialaz eta lau urte geroago, bigarren aldiz lau hiruburuetatik kanpo, Banco de Irún sortu zen Irunen, 2 milioi pezetako kapital sozialaz ●

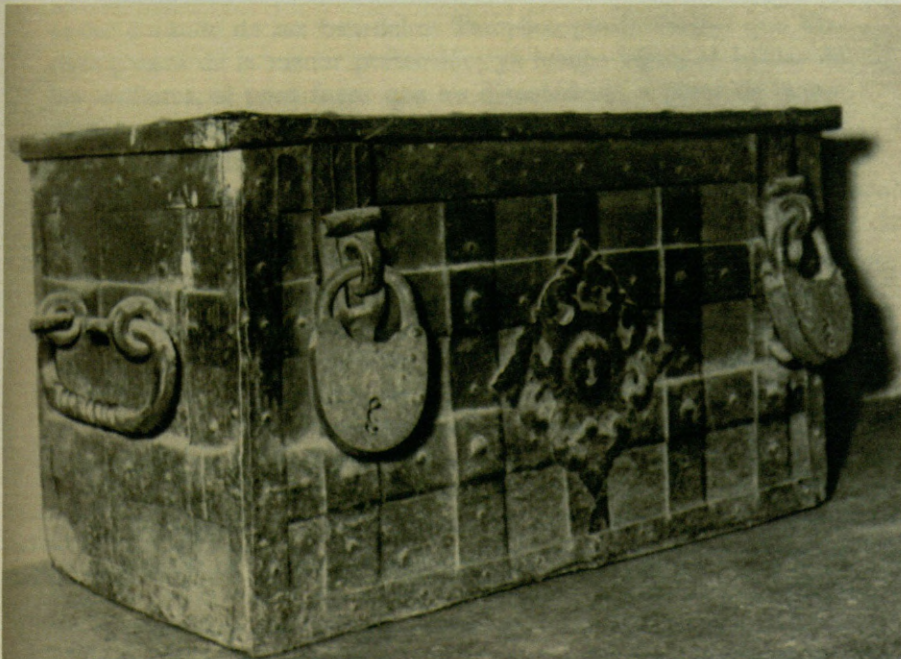
Errera	Entitatea	Hiria	Desagerpena	Aldaketak
1901	Banco Naviero	Bilbo	1902	1902. Aurora-Bankarekin Banco Vascongado osatzen du.
1901	Banco de Vizcaya	Bilbo		
1901	Crédito de la Unión Minera	Bilbo	1925	1925. Ordainketa-etendura
1902	Banco Vascongado	Bilbo	1902	1902. Banco de Vizcayak bereganatua
1909	Banco de San Sebastián	Donostia		1920. Banco Hispano Americanorekin federatua
1911	Banco de Tolosa	Tolosa		
1917	Banco Agrícola Comercial	Bilbo	1925	1925. Ordainketa-etendura. Banku operazioak uzten ditu
1918	Banco Vasco	Bilbo	1925	1925. Ordainketa-etendura
1919	Banco Urquijo Vascongado	Bilbo		Banco Urquijoren filiala
1920	Banco Urquijo de Guipúzcoa	Donostia		Banco Urquijo eta filialen eta Banco Español de Créditoaren artean banatua
1925	Banco de Avila	Donostia		
1929	Banco de Irún	Irún		

Errera daturik ez dago, baina 1860 aldera behar zuen izan, emisio bankuak baitziren.
Iturria: BBV



Hego Euskal Herriko banketxeen baliabide eta inbertsioek gorabehera ugari izan zituzten 1920 eta 1935 bitartean. 15 urteko epe honetan biek ala biek gora egin zutela argi da, baina ez zuten bilakaera bera izan, 1931ko krisiak biengan eragin zuzena izan arren.

15 URTEKO EPEAN BANKETXEEK BIZI IZANDAKO GORABEHERAK



■ Hau izan zen Banco de Bilbaoren lehen kutxa gotorra.

HEGO EUSKAL HERRIKO BANKU PRIBATUETAKO BALIABIDEAK ETA INBERTSIOA: SALDOAK ETA ZENBAKI INDIZEAK 1920 ETA 1935 ARTEAN

Urtea	Baliabideak	Inbertsioa	Baliabide indizea	Inbertsio indizea
1920	1.836.366	1.343.924	100	84
1921	2.032.082	1.501.146	114	94
1922	1.783.413	1.601.563	100	100
1923	1.851.190	1.827.427	104	115
1924	2.144.891	1.921.823	120	120
1925	1.850.718	1.628.406	104	102
1926	1.793.427	1.437.087	101	90
1927	1.879.302	1.574.344	105	98
1928	2.101.150	1.714.411	118	107
1929	2.229.573	1.857.561	125	116
1930	2.443.790	2.104.466	137	131
1931	2.378.423	1.874.308	133	117
1932	2.482.335	1.924.523	139	120
1933	2.449.074	1.995.246	137	125
1934	2.580.093	2.082.348	145	130
1935	2.755.537	2.063.413	155	129

Baliabide eta inbertsioen kopuruak mila pezetatan daude kalkulatuak. Zenbaki indizeetan 1922ko jardura hartu da erreferentzia gisa.
Iturria: BBV

Egoitza soziala Hego Euskal Herrian duten banketxeen baliabide guztiak, baliabide propioak (ordaindutako kapitala eta erreserbak) eta kanpoko baliabideak zenbatuz (bezeroen eta banku zein bankarien pasiboa), 1920ko 1.836 milioi pezetatik (11 milioi inguru eurotik) 1935eko 2.230 milioi pezetara (13 milioi inguru eurora) igaro ziren. Inbertsio aktiboa (merkataritza eragindun saldoak, maileguak, fondo publikoak eta industria-baloreak zenbatuz) 1.344 milioi pezetatik 1.858 milioi pezetara igaro ziren epe berean.

Hazkunde horren bidez, eta 1922ko saldoak %100 bezala harturik —egoera-balantzeak egiteko irizpideak adostu ziren urtea—, baliabideak inbertsio-saldoak baino gehiago hazi zirela ikus daiteke, kuxta horrekin indartu egin zelaririk. Aski arrunta da hau guztia, 1925eko ordainketa-etendurak, hauek 1926an izandako ondorioak eta 1931ko alarma aintzat hartzen baditugu.

BALIABIDEAK EPEKA. Baliabide-saldoek 1935ean lortu zuten bere jomugarik altuena (155), inbertsio-saldoek 1930ean lortu zuten bitartean (131). Azken jomuga hau 1934 eta 1935 urteetan berriro lortzeko zorian izan ziren (130 eta 129, hurrenez hurren).

1921etik 1926rako epea, 1927tik 1930era dihoana eta 1931 eta 1934 artekoa, 1935eko berpizkundea ahaztu gabe, aldaketa txikiekin azaltzen dira hemen. Izan ere, 1923-1924 urteetako baliabide-berreskurapenak jaitsiera handia izan zuen 1925ean (300 milioi pezetakoa), 1924ko maila 1929 arte ezin izan zelaririk berreskuratu.

1931ko krisialdiak eragindako egoera larria izanda ere, eta 1930eko baliabideekin alderatuz gero 60 milioi pezeta galdu baziren ere, baliabideek beren oreka berreskuratu zuten urte honetan bertan. Ondorengo urteetan baliabideek goranzko

■ 1922an beste 113 herri-bankari ere bazen

Era tradizionalaz aritzen ziren banketxeak dira XX. mendeko banku-sistemaren ezaugarrietariko bat, diru-bolumenari dagokionez hain garrantzitsua izan ez arren. Hauen garrantzia handia zen 1920 eta 1935 urte bitartean banketxe handi edo eskualde-banketxeen garapena oraindik eskasa zen lurraldeetan. Nahiz eta urte haietan Hegoaldeko banku-sistema indartsua eta bizia izan, bankari dezente zegoen oraindik —113 ziren izena emandakoak—.

Garrantzi handia zuten, sarri erdi-bankudun herri txikietan arituz, banku-jarduera barne-merkatuko azken zirrikituraino ere iristea ahalbidetzen baitzuen. Hau guztia denda tradizionala utzi nahi ez eta horrekin batera banku-negozioa izateko erabakia hartzen zuten bankariak jarritako korrespontsalien bidez egin ohi zen.

Ez dago bankari hauei buruzko xehetasun gehiegirik, baina 1922 eta 1922 urte bitartean 113 herri-bankari azaltzen zaizkigu lau herrialdeetako zerrendetan, herri berean bat baino gehiago aurki dezakegularik zenbait kasutan.

Arabian 16 bankari zeuden: bi Amurrión, lau Araia, bana Arzeniega eta Eltziegion, bi Bastidan, hiru Biasterin eta bana Ozaeta, Gesaltza eta Gasteizen.

Gipuzkoan berriz, 18 bankari zeuden: bi Azkoitian, bakarra Eibarren, bi Irunen, bana Oñati eta Oreretan, bederatzia Donostian eta bana Urretxu eta Zarautzen.

Nafarroan beste 13 zeuden: bi Corellan, bat Fiteron, bi Azkoienen, bi Zangozan, bana Doneztebe, Tuteran eta Valtierra eta azkenik, hiru Alesbesen.

Bizkaian 66 bankari aurki zitezkeen: sei Zornotzan, lau Bermeon, sei Bilbon, bost Durangon, sei Elorrión, hiru Lekeition, bi Markinan, bi Mundakan, bi Mungian, sei Ondarroan, zortzi Urduñan, bakarra Sestaon, bost Balmasedan eta lau Areatzan ●

HERRIETAKO BANKARIAK (1922-1923)

NAFARROA

Bankaria	Herria
• Vda. M. Allue	Corella
• Benito e Isasi	Corella
• G. Alfaro	Fitero
• M. Abete	Azkoien
• J. Casans	Azkoien
• C. del Castillo	Zangoza
• R. Villar	Zangoza
• J. Sorozabal	Doneztebe
• Vda. V. Miquel	Tutera
• Hijos Aramendia	Valtierra
• J. Arana	Alesbes
• S. Leoz	Alesbes
• V. Simon	Alesbes

ARABA

Bankaria	Herria
• M Acha	Amurrio
• P. Zulueta	Amurrio
• J. Baena	Araia
• F. González	Araia
• C. Ugarte	Araia
• J. Urrestarazu	Araia
• M. Paredes	Arzeniega
• C. Laorden	Eltziego
• E. Ariaga	Labastida
• C. Saiz	Labastida
• V. Enciso	Laguardia
• S. Echaberry	Laguardia
• A. Jimenez	Laguardia
• D. Irasmendi	Ozaeta
• G. R. Huidrobo	Añana-Gesaltza
• J. Cano	Gasteiz

GIPUZKOA

Bankaria	Herria
• Alberdi y Cía.	Azkoitia
• Hijos H. Mendoza	Azkoitia
• M. Basterra	Eibar
• Bergareche Hnos.	Irun
• Picavea y Cía.	Irun
• Echevarria Hnos.	Oñati
• I. Lecuona	Erreñeria
• R. Aramburu	Donostia
• Barcaiztegui y M.	Donostia
• A. Besne	Donostia
• Brunet y Cía.	Donostia
• F. Diez	Donostia
• A. D. Fandos	Donostia
• P. Gorostidi	Donostia
• Vda. G. Lasquibar	Donostia
• R. Peña	Donostia
• J. J. Belaustegui	Urretxu
• P. Beristain	Zarautz

BIZKAIA

Bankaria	Herria
• M. Arrieta	Zornotza
• T. Echevarria	Zornotza
• S. Larrinaga	Zornotza
• M. Ochoa	Zornotza
• J. Sastre	Zornotza
• M. Sasuategui	Zornotza
• P. Echevarria	Bermeo
• J. de Garavilla	Bermeo
• J. Serrats	Bermeo
• M. Urango	Bermeo
• C. Amorortu	Bilbo
• J. Arzuaga	Bilbo
• Smith, Horn	Bilbo
• E. Azcarreta	Bilbo
• M. Castellón	Bilbo
• Hdez. Mendir	Bilbo
• Bengoa Hnos.	Durango
• J. C. Gabiola	Durango
• J. M. Ondaro	Durango
• E. Ortiz	Durango
• V. Ortueta	Durango
• V. Arrieta	Elorrio
• J. de Dios C.	Elorrio
• P. Fuldain	Elorrio
• P. C. Garaizabal	Elorrio
• L. Inchaurre	Elorrio
• P. Urandurraga	Elorrio
• I. Echevarria	Lekeitio
• J. L. Echevarria	Lekeitio
• Hijos M. Garavilla	Lekeitio
• J. M. Bernaola	Markina
• J. M. Eizaguirre	Markina
• C. Cruzalegui	Mundaka
• J. Luzarraga	Mundaka
• E. Achabal	Mungia
• L. Arruza	Mungia
• A. Aleca	Mungia
• E. Bilbao	Mungia
• J. Vidaurrazaga	Mungia
• F. Echaburu	Ondarroa
• J. M. Golia	Ondarroa
• J. Ituarte	Ondarroa
• P. M. Leibar	Ondarroa
• B. Scola	Ondarroa
• J. M. Solabarrieta	Ondarroa
• N. Almarza	Urduña
• M. Badillo	Urduña
• J. Cruz Larrinaga	Urduña
• G. Landaluce	Urduña
• J. Lanzuela	Urduña
• P. Nolasco	Urduña
• C. Olazarán	Urduña
• J. Perez Arilucea	Urduña
• Vda. de Uribarri	Sestao
• Amezaga y Cía.	Balmaseda
• M. Lopez	Balmaseda
• V. Rodet	Balmaseda
• P. Salinas	Balmaseda
• G. Troconiz	Balmaseda
• G. Barrietabeña	Areatza
• P. Eizaguirre	Areatza
• V. Slena	Areatza
• L. Zamacona	Areatza

joerari eutsi zioten, 1935ean epe horretako saldok handiena erdietsiz, hots, 2.755 milioi pezetako muga gaindituz.

INBERTSIOEN BILAKAERA. Hego Euskal Herriko banketxeetako inbertsioa-

ren portaera baliabideen bestelakoa izan zen. 1920-1924 urte bitartean hazkunde jarraitua izan zen, 1925ean baliabideetan galdutako kopuru bera galduz, 300 milioi pezeta, alegia. Eta hauen antzera ere, inbertsio-saldoek 1929an berreskuratu zuten

1924ko maila, 1930ean gaintu ere egin zena. 1931n bizitako krisiaren eraginak 100 milioi pezetako galera ekarri zuen inbertsio-saldoetara, ondorengo urteetan 2.000 milioi pezeta inguruan orekatu ziren arte ●

Ikasturteak aurrera egin du. Ia kasik erdi bidera iritsi da aurtengo 98-99a, baina oraindik hor diraute Iruñean Ermitagaña auzoko 16 ikasleak, soto bat dutela eskolarako. Euskaraz auzoan bertan ikasi ahal izatea zuten euren eskakizuna.

ERMITAGAÑA KO HAURREK SOTOA IKASTETXE

UPNren Gobernuak barriotik kanpo bertze ikastetxeetan lekurik badagoela erantzuten die behin eta berrito Ermitagaña ko haurren eskakizunei eta ez du euskarazko lerrorik oraindino Jesus Maria Iribarren ikastetxean zabaldu. Hezkuntza Kontseilari Javier Markotegik behin eta berriz, harropuzki, errepikatzen du hau, nahi duenak nonbait baduela. Eta ikasturtea erdibidera iristear dagoela, ez dirudi amore emango duenik honetan.

Ikastolak abian paratu zireneko garaiak dakartza gogora Ermitagaña ko honek. Orain hogeita borts urte antzera, soto bat aurkitu

dute ikastetxerako; kasu honetan auzo elkarrekin egoitzarako duen sotoa da, eta andereñoaren soldata guraso guztien artean egokitu dute. Aitzinkaldean dagoen jolaslekuan topatu nituen hauetariko guraso bi. Jolasleku hau Jesus Mari Iribarren ikastetxeari dagokio. Haatik, aspaldian da Gobernuak helduen iraskuntzarako soilik bideratu zuela hau. Egun idorretan bertan jostatu ohi dute 16 haurrek. Sototik ataria dute bakarrik zeharkatzeko. Honexegatik, euren gurasoek garbitu behar dute plastiko eta zaborrez. Honetan, nioen, topatu nituen guraso pareak, Marga Iriarte eta Maria Jesus Sarratea, hain zuzen. «Ikusten duzu, guk egin beharra du-

gu dena, baita patioa garbitu ere».

Are gehiago. Egoitza berdinean auzoko hainbat talde ere bertan elkartzen da. Zenbait ikastaro, hala marrazkigintza nola musika, hemen ematen dira. Honek bada, bere eraginak izan baditu eskolaren funtzionamenduan Margak gogora ekartzen duenez: «Ezin dugu materiala utzi eta erabiltzen dugun guztia bildu behar dugu derrigorrez. Gainera, arratsaldeko hiru eta erdietarako gela utzi behar dugu. Hau guztia noski, arraroa da. Pedagogikoki ere bere zailtasunak ditu».

IA URTEBETE BORROKAN. Iazko martxoan hasi zen guztia, aurrematrikulak egiten direnekoan. Hiru urteko umeak ziztuzten gurasoak hartu-emanetan hasi ziren. Iribarren ikastokian euskarazko lerro baten zabalitzea eskatzeko asmoz. 19 elkartu ziren eta horrelaxe egin zioten deia Gobernuari. Alabaina, Euskararen Legea dela eta, D eredu bat zabaldu ahal izateko 20 ikasleko kopurua eskatzen da zonalde mistorako eta Iruñea eremu honetan dago kokatuta. Ez dago erran beharrik ez dela horrelako kopururik eskatzen gaztelaniazko bat sustengatzeko. Azpilagainako kasuan, adibidez, hiru laguneko taldea dago martxan.

Kontua da, auzoan ez, baina Sanduzelaiko eskoletan edota Iturraman dagoen Amaiur udal ikastolan aukera zutela eta tokia eskaini zitzaient bertan. Maria Jesusek gerokoa horrela gogoratzen du: «Guk ez genuen taldea puskatu nahi, haur guztiak elkarrekin ikas dezaten nahi dugu eta hau gure eskubidea delako gaude gauden bezala».

Bigarrenegoz bada San Frantziskoko eskoletan talde gisara ikasteko aukera zabaldu zitzaient. «Onartuko genuke hau aurtien barrarik izango balitz. Baina susmoa dugu behin joanez gero han jarraituko dutela gure umeek betirako. Ez ziguten bestelakorik esan, eta horregatik egin genion uko



■ Iruñeko Ermitagaña ko 16 ikasleak ez dute auzoan euskaraz ikasteko aukerarik.

Babeslea:



aukera honi. Badirudi haien intentzioa D eredu guztiak auzo batzuetan pilatzea dela. Gainera, lerro hauek distrito mugikorrak dira eta behin leku batetan toki gehiagorik ez badago beste leku batera mugit gaitzakete. Gaztelaniarekin ez da horrelakorik gertatzen. Guk berdina eskatzen dugu», eransten du Margak.

Epe motzeko borroka zirudien, dena den. Hartara, bide bazterrean 19 umetxoetatik 3 gelditu dira, egun 16 izanik. Bitartean elkartasun zabala ukan du haurtxo hauen egoerak. Alderdi politiko guztiak UPN ezik euren eskakizunaren alde agertu dira. Sindikatuek eta gizarte talde aunitzek ere bat egin dute. Nafar hiriburuko udaletxetik bitan eskatu zaio Gobernuari zabal dezan behingoz D eredu Ermitagañako auzoan. Kasu hauetan gainera UPNk abstentzioa bozkatu du. Legebiltzarrean ere bertze bitan eztabaidatu da afera. Alderdi regionalistak atzera bota zuen hemen egitasmoa, hori bai.

Hurrengo urteari begira diraute lanean gurasoak, bigarren honetan helburua lortuko delakoan: «Jarraituko dugu bai, Markotegirekin elkarriketa bat ea lotzen dugun. Jadanik ez dugu uste ezer lortuko dugunik. Hala ere animoso mantentzen da talde guztia. Orain, hurrengo matrikulari begira gaude, berriz ere martxoan berdina eskatzeko. Auzoan hiru urte dituzten umeen zerrenda lortu dugu eta guraso guztiak bilerara batera deituko ditugu», dio itxaropenetsu Margak.

«Gainera, Iribarren ikastetxea izugarri ongi kokatuta dago. Inguruan dituen Donibane, Mendebalde eta Ermitagaña auzoetatik erdian dago, juxtu juxtu. Behin euskarazko lerroa zabaldua, ziur gaude mantenduko dela. Noski, ez bada lerro hau eskaintzen, jendea beste lekuetara joaten da», Maria Jesusen solasak dira hauek. Izan ere, eta eredu ezberdinak kon-tuan hartuta, Iruñerrian D eredu izugarri hazten ari delako ziurtasuna dago. Ondarreko datuak eskuetan, horrela, hiru urteko umeen % 42ak euskarazko adarraren aldeko aukera egin duela erakusten du.

Solasaldia amaituta zementozko belardira zuzendu ziren bi amak. Gerria makurtu eta zaborrak garbitzen hasi ziren, segidan. Apika, bihar eguraldi ona egingen du, eta jolastera agertuko dira beste behin hama-seiak, hemen barrena. Oihu egin zuten. Eta horrela ez bada, sotoan egin beharko irri eta parre. Bertzelakorik ez bada gertatzen. Nik nire baitarako ●

◆ DANIEL MARTIRENA



Arturok jakin nahiko luke...

■ Zein berrikuntza dakar EHEren «Euskaltzale» aldizkariak urte beteko etenaren ondoren?

“Irakurgarriagoa egin nahi dugu”

Unai Brea

Euskal Herrian Euskarazko kidea.

Euskaltzale» noraezean ibili da aspalditxoan eta urtebete luzez kaleratu gabe izan dugu hainbat arazo dela medio. Joan den abenduan, Durango-ko Azokarekin batera, berriz itzuli ginen; oraingoan, geratzeko asmoz, epeko-tasun finkoa eman diogu, bi hilabetekoa hain zuzen. Beraz, hau irakurri orduko kalean izango da ziurrenik etapa berri honetako bigarren zerbakia. Bestalde, kolaboratzaile sare finkoa eratu dugu aldizkariaren inguruan. Euskal Herrian Euskarazko militatzen duten edo nahikoa hurbilekoak diren hainbat kazetarik beren laguntza eskaini digute. Alde humanoa, behintzat, ondo beteta dugu. Bestela, sakoneko aldaketa gutxi eman da. Xede argi

batez jaio zen «Euskaltzale», eta horretan dirau. Alegia, EHEren ekimenaren berri ematea eta, oro har, euskararen defentsaren inguruko edozertaz informatzea da gu-

re egin beharra. Aldaketak irudien eta gaien aukeraketaren aldetik datoz batik-bat. Irakurgarriagoa, bistarako atsegina-goa egin nahi dugu; horretarako alde grafikoari garrantzi handiagoa eman diogu. gaiei dagokienez, gaurkoasunak ihes egiten digula ulerturik, ikuspegi orokorragoa ematen aha-legintzen gara, euskararen inguruko erreportaje ateporalak landuz. Argi dago oraindik lan franko egin beharko dugula esandako guztia nahi bezala egin ahal izateko. Baina tira, ezin dena hasiera-hasieratik ondo egin, jakina. Guri ez zaigu animorik falta.



U r r e a



■ Elhuyar Kultur Erakundeak, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako Foru Aldundietako Gizartekintza sailekin batera, «Gizarte-Laneko Hiztegia» argitaratu berri du. Euskara-gaztelania hiztegi hau paporean zein CD-Romean da eskuragarri eta gizarte-lan esparruaren euskalduntzean aurrera egiteko tresna garrantzitsua izango da.



■ J.A Pizarro Gasteizko Unidad Alavesako alkate-ordearen ardura peko udal-sailak, hogeita hamar milioi pezetako aurrekontua du Gasteizko kale-plakak zehar-berritzeko. Lan hori urtarri-lean ekin zitzaion, baina erdaraz zeuden izenak ez dituzte euskaratu eta euskarazkoetan topa zitezkeen akatsak zuzentzen ere ez dute ahaleginik egin.



Aurkeztu nahi dizuegun pertsonaiaren bizitza nahikoa iluna da. 1512-1520 gerra ostean jaio zen 1540an. Familia onekoa bazen ere umezurtz geratu zen. Joan de Amendux espetxeratu egin zuten eta bertan idatzi zuen euskarazko olerkia 1567an.

JOAN DE AMENDUX: XVI. MENDEKO OLERKARI PRESOA

Honela deitzen da gure aste honetako pertsonaia. Agiri zaharretan, bederen, zeren eta orduko euskaldunen artean funtsezkoa zena goitizena baitzen, hain eza-gun bilakatu zen bere garaiko txikirikandi gaiztoa kasu. Eta Joan de Amenduxen goitizena ez dugu ezagutzen, jakina. Iruin-semea, hots, Iruñekoa, iruindarra. Euskal Herriko hiriburukoa. XVI. mendekoa. Zorigaiztoko mendea euskaldunontzat, oro har, nafarrantzat bereziki (1512, 1522). Bada, mende horretan jaio eta hil zen. Mende horretarako eredu gisa erabiltzen ahal dugun laguna, hitz batez. Etxepareko

Beñatekin mintzatzeko aukera izan zuen? Auskalo! Dena den, bi nafar hauen bizitzak alderatuz gero eleberri paregabea idazten ahal dela ziurtatzen dizuegu. Ez horregatik.

XVI. MENDEA NAFARROAN. Euskaldunok aspaldi pairatu genuen gure zibilizazioaren berpiztearen porrotaren ondoren, hots, *dark ages* deituriko epe historikoaren amaieran (VIII-IX), eta 778ko Orreagan irabazpen pirrikoa eskuratu arren, gure munduaren tartetxo ziztrin eta hagitx ahula zen Nafarroako Erresumaren inguruan naufragioaren hondarrak antolatzen erdietsi genuen, ez bertzerik. Eta hori ere kostata. Izan ere, mendez mende Nafarroa izeneko azken amets tipi utopikoa errekarra joan zen.

1512. urtean euskal laguntza jaso zuen nazioarteko eraso militarrek mota guzietako egiturak zituen azken antolaketa borta ere desegin zuen. Saiakera honek, hala ere, anitzen borondateri ezin eutsiz, gibelerat jo zuen. Honela, urte guti igaro ondoren, okupazioko ejerzitoek euskal eremu hau abandonatu eta Espainia aldean bilatu zuten babesa. Dena den, berehala itzuli ziren, berrindarturik, eta 1522. urterako, guti goitibeheiti, Amaiur, Noain edota Hondarribiaren txingarrak itzalarazi zituzten. Gerrak jarraitu zuen, noski, baina hagitzez ahulagoa. Hortaz, hilerriaren bakea heldu zela erraiten ahal dugu. Garaileen bakea, betiere. Koartelak nonahi. Nafarroan hirutik bat hil zen. Populazioaren heren bat. Karliten garaia arte ez zuen Nafarroak tamainako genozidioa jasanen. Ondorioak, begibistan. Suitza tiki bat Inperioko gorreetan ipotx bihurtu zuten. Italiak eta Herbe-



■ Joan de Amenduxek ez zuen Noaingo bataila ezagutu, baina bai bere ondorioak.

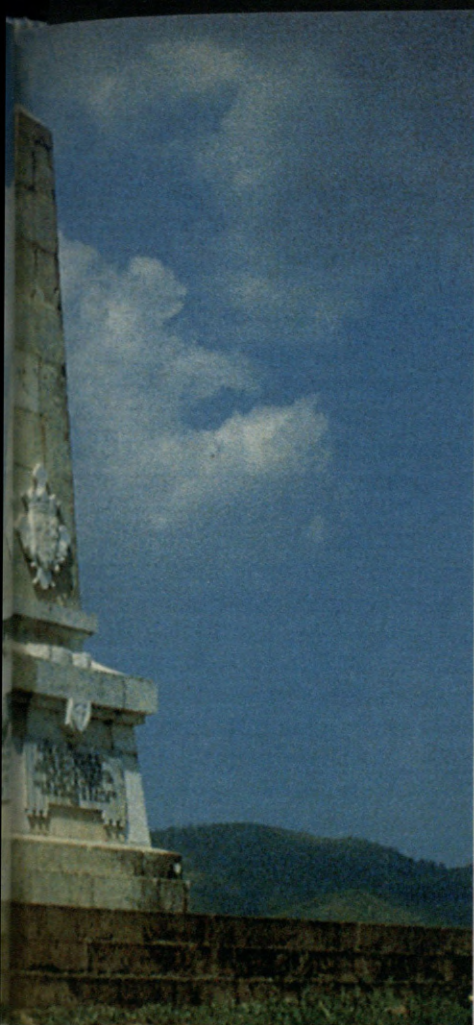


■ Amaiurko oroitarria. 1512-1522ko gerra

hereak zorte handiagoa izan zuten.

NAFARROAKO KONKISTA: ONDORIO KULTURALAK. Zuzenbide arloko ondorioak garrantzi handikoak badira ere (ikus Tomas Urzainkiren hainbat lan), kulturen gertaturikoa azpimarratu beharra dugu. Batetik, euskal kultura herrikoia jasan zuen eraso bortitza, non hain eza-gunak diren sorginen erreketek gai honen inguruko laburpen adierazgarria osatzen ahal baitute. Bertzetik, garai hartako Shakespeare egilearen hitzak ez ziren nola halakoak: «*Navarre shall be the wonder of the world*». Alferrikakoak, hala ere.

Nafarroak 1512-1522 urteetan galdu zuen gerrak euskal lurralde zabal hau ordura arte bizi izaiten ari zen berpizkunde kulturala errotik zapuztu zuen. Unea funtsezkoa zela oroitaraz dezagun. Inkisizio mota guzien lagunak ziren penintsularrek Nafarroa Iparraldetik jasotzen ari zen ur fresko berriari urtegi horma erraldoia ezarri zioten. Akabo europar eragin berritzailea. Latina gibelerat ari zenean, hizkuntz modernoek bere tokia hartzen zutelarik euskara umezurtz gelditu zen, populu zapalduaren bihotzean izan ezik. Ziurrenik gure euskara ordaintzen ari da oraindik une



1540an jaio zen iruindar olerkigilea.

berezi horretan Nafarroako independentziarik gabe gelditzea. Nafarroan, batik bat. Konkistaren ondorioz euskara eskola eta aldundietatik kanpo geldituen zen, Europan zehar gertatzen ari zen aurkako prozesua, alegia.

Azken finean, Jose Maria Satrustegik zioen (1987): «*Gaztelak menperaturik zegoen nafar jendearen artean euskal kontzientziaren aldeko berpizkunde eman zen, baina ez zuten agintarien laguntza jaso*». Bere ustez, era berean, ez da ausartegia pentsatzea Nafarroako konkistak Nafarroa Garaian galarazi zuela Nafarroa Beherean eman zen berpizkunde kultural zabala, herrikoia zein agintarien artekoa. Hor daude, erraiterako, Etxepare eta Leizarra, hiru andereek irudikatzen duten testuinguru errepikaezinean: Nafarroako Margarita, Labriteko Juana eta Valoisko Margarita, hain zuzen ere Iparraldean bizi ziren XVI. mendeko Nafarroako hiru erregeak. Arruazuko euskaltzainak laburbildu zuenez: «*Orduan pairatu zituen baldintzak kontuan hartuz gero, egun arte euskarak bizirik irautea guziz harrigarria da, benetan*».

JOAN DE AMENDUX. Iruñeko Joan de Amendux olerkari euskaldunaren bizitza

aztertu beharra dago. Izan ere, berez, iruindar preso batek Tafallako espetxean euskal olerki eder bat idazteak harri gaitzake. Hala ere, Iruñeko hizkuntza euskara zenez, norberak bere hizkuntza menperatzea ez litza-teke arraroegia izanen. Iruindarra ikasia baitzen. Dena den, erran dugunez, bere bizitzari so eginez gero datu batzuk interesgarriak direla uste dugu.

Lehenik eta behin, Joan de Amendux XVI. mendeko pertsona dugula erran dugu: 1540-1580. Hortaz, ez zuen 1512-1521 urte bitarteko gerra ezagutu, bai bere ondorioak. Olerkia 1567. urtean idatzi zuen, hau da, XVI. mendearen erdi aldean jaio, hazi, ikasi eta olerki hau idatzi zuen. Jose Maria Satrustegi (1963), Aingeru Irigarai (1963), Jose Maria Jimeno Jurio (1996) eta Patxi Salaberri Zaratiegi (1996) egileen lanak kontuan harturik, iruinseme honen bizitzaren berri izan dezagun.

Bere gurasoak aberatsak eta ikasiak zirela dirudi, aita sendagilea zen. Dena den, sortzez hagitz bizimodu eroso gozatu behar zuena umezurtz gelditu zen. Zazpi urte zuela aita hil zitzaion eta urtebete beranduago, hain zuzen ere zortzi urte zuela, ama hil zitzaion. Bere izarra itzali zen, nolabait. Hamaika urte zuela Iruñetik Valtierarat (Bardeak) joan zen, osabarengana. Bertan ikasten hasi zen. Hamabi urte zuela Valtieratik Tuterarat eraman zuten. Hemen idazten ikasi zuen. Hamalau urte zuela Zaragozarat joan zen, lanean hasteko asmoz. Hamabortz urte zuela Zaragoza eta Valtierra artean bizi zen. Hamasei urte zuela Zaragoza utzi eta Iruñerat itzuli zen. Berrir idazten ikasteari ekin zion, denbora laburrez.

Hogeita urte zuela bi urtez lanean aritu zen Sevilla eta Flandrian. Hogeita bi urte zuela Zaragozan bizi zen. Hogeita zazpi urte zuela Tafallan preso, euskal olerkia idatzi zuen. Hogeita zortzi urte zuela Iruñerat itzuli zen, bertan bizi zen.

Zergatik preso? Alta, zor kontuak. Zor zaharra, zor txarra. Eta senitarte maltzurren artean gertatuz gero, akabo! Bertze datu bat koktelerako:

Umezurtz gelditu den mutikoa. Kulebroia. Telebistarako gidoia agerian. Iruñeko Ezkabeko txakolinak, horien mahastiak, bereak omen ziren. Baina kendu zizkieten. Zorrak kitatu, nonbait. Borrokatu eta galdu, espetxerat.

Antza denez, aurreko mendearen amaieran mahasti horiek gure senitarte batzuenak ziren. Historia krudelak lotzen duen horietako kasualitate bat. Euskal Herria mukizapi bat baita, mukiz beterik. Abestiaren Euskadi, jende guti, eta gainera denok erdi lehengusu.

Lehenagoko hariari itzuliz, gure protagonistaren haurtzaroko hainbortze urte Tutererrian eta Aragoin igaro ondoren, eta bertan eskolatu, hainbortze urtez Zaragozan bizi eta, Tafallako espetxean, 1567. urtean euskal olerki bikaina idatzi zuen. Bera bizi izan zen toki horietan (Valtierra, Tuter, Zaragoza) ez zuen euskararekin harremanik izan, hango guziak erdaldun elebakarrak ziren? Nola landu zuen tiki-tikitako euskara olerki hura idatzi ahal izaiteko?

Harrigarria, benetan. Hau da Jose Maria Jimeno Jurio ikerlariaren iritzia euskaratua (1997): «*Honela, izen abizenek ezagutzen dugun lehen euskal olerkari iruindarrak Erriberako bihotzean ikasi zuen idazten [...] Han bizi zelarik euskaraz ari zeko aukera zuela pentsatzen ahal dugu [...]*» ●

◆ ERLANTZ URTASUN

■ Joan de Amenduxen olerkia

Hau dugu 1567ko euskal olerki eder hau, Etxepareko Beñaten garaikoa, bere gazte denbora Erriberan eman zuen iruindar batek Tafallako espetxean idatzia. (Salaberriren bertsioa -1996-).

Emen natza ortzirik noizbait gozoeritzirik erioak uste gabe doloroski egotzirik ene anima Jaungoikoagana beldurrik partiturik lagungabe bide lusean peril asko pasaturik onak eta orrak bertan muduak idekirik plazerak azkeno atsekabe bihurturik aideak eta adiskideak artes gutis atzendurik ikuste(n)tul isuririk arreze gusia deseginik argi gabe illunbitan hustel eta kirasturik nigar begi bapederak bere aldias oroiturik niorkore isanen estu ni estudan partidurik ene anima duzuen gomendatu garitates mobiturik Josafate baturen gara judision elkarreki bitartea lodagigun bakea dela gusieki ●



IMANOL OTTECI

IRAKASKUNTZA

LOGSEren arabera, 2002. urtetik aurrera Haur Eskolen ardura Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailaren eskuetan gelditzen da. Orain arte, Foru Aldundiak lagundu die diruz. Une honetan ez bata, ez besteak ez ditu bere gain hartu nahi Haur Eskolak.

HAUR ESKOLAK: HAUR ZAINTZAILEAK ALA HEZITZAILEAK?

Egoera hau ikusita segidakoon iritziak jaso ditugu: Gipuzkoako Haur Eskolen Koordinakundea, Eskoriatzako Irakasle Eskolako Nerea Alzolak hezkuntza ikuspegia landu du eta Adarra Pedagogia Taldeak eta Haur Eskolen ezarpena nola ari den gauzatzen aztertu dute.

GIPUZKOAKO HAUR ESKOLEN KOORDINAKUNDEA.

Koordinakundeko Haur Eskolak (beste proiektu asko bezala) gizartean zegoen hutsune garrantzitsua bati erantzuteko jaio ziren, hainbat ekimen herrikoiei esker.

Hasierako helburua egoera sozialari lotua agertzen bazen ere, berehala iritsi ginen beste aldarrikapen honetara: «Haur Eskolak haurren eskolak dira» eta haur txikien heziketa eskubideak babestu be-

harko zukeen Hezkuntza Lege baten beharrean aurkitzen ginenez, hori bideratzera (Estatu mailako Koordinakundean integraturik) zuzendu genituen gure aspaldiko ahaleginak, gaur egun, LOGSE legean gauzatu dena maila handi batean.

Eredu egoki bat finkatzea izan zen abiapuntua. Haurtzaindegi ezaugarriak utzi eta

■ Haur Hezkuntza ez da gurasoek lan egiten dutelako seme-alabei ezin erantzun ahal izatearen ondorio

heziketa zentzuan gehiago murgiltzeko, nola ezkondu familia eta haurraren beharrik proiektu bakar batean, proiektu hori, gainera, haurraren heziketarako proiektu bat izateko.

Helburua lortu dugula uste dugu. Gure haur txikien beharrei egoki erantzuten dion

eredu baten jarraitzaileak garela esan dezakegu.

Administrazioak egin ditu gauzak. Hor ditugu 2 urteko gelak baimenduta, horretarako legeak ezartzen dituen zikloak puskatzen baditu ere.

Kalitatearen aldetik, bestalde, atzerakada nabarmena antzematen da. Eskola sareen kompetentziaren ondorioz, eskaintza izugarri zabaldu da eta haurren eskolak haurren kontura kompetitiboak bihurtzen ari direla ikusten ari gara, kasu gehienetan gurasoengan soilik pentsatutako eskaintza osagarriak egiten direlarik. Nork babestu behar ditu haurren eskubideak? Familian hezitzeko eskubideak, esaterako? Edota, indibidualitatea bizitzeko eskubidea?

LOGSE legeak ireki dizkigun espektatibak zurrumbilo batean sartu gaitu asko eta asko, eta denbora beharko da berriro taxuzko koordinatu batzuetan mugitzeko. Administrazioa momentuz ikuspuntu egozentriko batean sartua dago, berea besterik ikusten ez duela, bere eskuhartze edota eskuhartze-ezaren ondorioz gertatzen edo gertatzeko arriskuan dagoenari jaramonik egin gabe. Urtetako Haur Eskolak ixten badira, noren ardura izango da? Diputazioak ez direla bereak dio, Hezkuntzak, berriz, inoiz ez direla bereak izan.

ESKORIATZAKO IRAKASLE ESKOLA.

Eskola honen izenean Nerea Alzolak segidako ikuspuntua azaldu du: Euskal Herrian bizitzeak alderdi askotan pribilegiatuak eta aberatsak garela sentiarazten digu. Toki askotan elikatze eskubidea zapalduta eta ukatuta dagoela jakinda, ia larritasuna ematen digu intimitaterako eskubidea erreibindikatzeko.

Rawls-ek zera diosku eta oso interesgarritzat jotzen dugu autore honen teoria: «Hezkuntzarako baliabideak ez dira produkzio-ahalmen gisa errenditu dezaketenen arabera bakarrik banatuko nahitaez, baizik eta hiritarren bizitza pertsonala eta soziala, baita behartsuenena ere, aberasten duten bitarteko gisa duten balioa ere kontuan hartuta. Gizarteak aurrera egiten duen heinean, iritzi horrek gero eta garrantzi handiagoa hartzen du».

Dirudienek, hezkuntza komunitateak —zentzurik zabalenean hartuta— adostasun batzuk lortu ditu eta Brunerrenak moduko proposamenak nahikoa onartuta eta integratuta daude, gutxienez teorien.

Gizakia «homo docens» gisa eta ez

"homo sapiens" gisa ulertzeko, kontuan izan behar da kulturaren forma eta tresnak erabiltzea eta menperatzea ez dela adimen handiagorearen kontua, baizik eta korapilatsuagoa dela, hain zuzen ere, gizakiok egoera mentalak subjektiboki konpartitzeko ditugun aukerekin zerikusia duen zerbait. Horri esker, hots, besteak eskaintzen digun laguntza eta gidari esker, hezkuntza eta, azken buruan, inguratzen gaituen munduaren eraikuntza bidegarria da.

Horrela bada, trukaketa eta elkarreragin soziala funtsezkoa dira humaniziorako. Aldamioak emateak hauxe esan nahi du: eraikuntza interaktiboaren prozesuari hurrengo mailara segurtasunez mugitzea ahalbidetuko dioten euskarriak sortzea.

Halaber, badakigu gizarte eta kultur aldaketek duela urte batzuetakoa ez bezalako bizimodua dakarkietela haurrei. Gaur egun haurtzarori arreta egokia eskaintzeko behar-beharrezkoa da gure gizartearen garapen-inguru oso zainduak eta seguruak izatea.

Haur Hezkuntza ez da gurasoek lan egiten dutelako seme-alabei ezin erantzun ahal izatearen ondorio gisa ulertu behar. Hala berean, hezkuntza ez da gure gizartearen luxu bat, nahiz eta beste egoerekin konparatuz horrela dirudien, ezta gurasoek beren erantzukizunei uko egitea ere, haurrek beren bizitza eta garapena eremu bermatu eta komenigarrian bizitzeko duten eskubidea baizik. Interesatzen zaiguna zera da: haurra bizi deneko hezkuntza-eremuak, bere garapen integrala sustatuko duen inguru fisiko eta afektibo egokia eskaini behar dio.

Haur Eskolak gai izan behar du haurrek hartzen dituzten ekarpen ezberdinak jasotzeko; haurraren eta kulturaren artean birtartekari izan behar du, eta aldi berean, haurrei kultura-sortzaile izaten lagundu.

LOGSEk definitzen duenez, Haur Hezkuntza hezkuntza sistemaren etapa bat da. Beraz, ez da gero eskolaratzen denerako prestakuntza, ondo zaindu behar den haurraren hezkuntzako une garrantzitsua baizik, inbertsio pertsonal eta sozial handia baita. Hau da, Haur Hezkuntzak haur guztien eskura egongo den zerbitzua izan behar du eta honako ezaugarriak izan behar ditu: haurraren eta familiaren beharrei egokিতa egotea, haurren garapena sustatzea eta interes eta behar guztiei erantzutea.

Oinarri-oinarrizkoa iruditzen zaigu Haur Hezkuntza haur guztien eskubidea

dela berriro aldarrikatzea.

Haurrak zaintzeko era batzuek ez dute errespetatzen haurren eskubide hori.

Haur guztiek dute hezkuntzarako eskubidea, baina kalitatezko hezkuntzarako, jakina. Zenbat eta txikiagoak diren, orduan eta hezkuntza kalitate handiagoa behar dute. Eta familia inguruan zenbat eta gabezia handiagoak izan, orduan eta gehiago zor die gizarteak.

ADARRA PEDAGOGI ERAKUNDEA. Bilboko Haur Hezkuntza lantaldeak 2 urteko haurren eskolaratze prozesuari buruz oraindik alderdi batzuk argitu barik daudenaren ustez honako ikuspegia azaldu du.

Baina non daude eskolaratze honen emaitzak? Zein da Hezkuntza Sailaren as-

Administrazioa momentuz ikusuntu egozentriko batean sartu dago, berea besterik ikusten ez duelako

moa? Non daude ikuskaritzak egindako datu bilketaren ondorioak? Nolako etorkizuna ikusten dute Haur Eskolen Koordinakundeak?

Pilota guztiak ez ditugu Administrazioaren teiltura bota behar eta irakasle on arduren hausnarketa eta eztabaida errazteko idatzi dugu artikulutxo hau.

LEHENENGO ZIKLOAREN KOKA-PENA. LOGSEk etapa hezitzaile bezala definitzen du Haur Hezkuntza, hau da, 0-6 urte bitarteko etapa. Etapa hau bi ziklo ezberdinetan banatuta dago; alde batetik, 0-3 zikloa eta bestetik, 3-6 zikloa.

Euskal Autonomia Erkidegoan bigarren zikloa, gutxi gorabehera azken hama-

bost urtetan eskoletan zabaldua badago ere, lehenengo zikloaren egoera zeharo berezia izan da.

0-3 ziklorako erantzukizuna titularitate ezberdinen menpe egon da eta egoera honek ezaugarri ezberdinak izan ditu Euskal Autonomia Erkidegoko lurraldeetan. Honela, haur eskola pribatuak, publikoak, kooperatibak eta BBK aurrezki kutsakoak aurkitzen ditugu gaur egun herri ezberdinetan.

0-3 urteko haurren eskolatzea % 21,7 bazen 1993an, gaur egun % 85 bi urteko haur eskoletan daude. Bizkaian bakarrik, sare publikoan noski, 200 gela inguru zabaldu dira azken urteetan. Datu honek ez luke negatiboa izan behar, baina egoera honen helburua, marko normatiboa eta ondorioak argi ikusten ez ditugunez, kezkatuta gaude.

Bestetik, egoera hau gure Autonomia Erkidegoan baino ez da zabaldu, eta emandako arrazioen artean batzuk aipa ditzakegu: jaio-tze tasaren jaitsiera, sareen arteko norgehiagoka, irakasleen lanpostuak mantentzeko saioa, eskolaren etorkizuna ziurtatzeko asmoa, herrian edo auzoan haur eskolarik ez egotea (bistan dago ez dela beti egia izan).

Lehenengo eta behin, zera salatu behar da: zikloaren izaera apurtu egin dela zikloari osotasunean ez zaiolako erantzunik ematen. Bestalde, lehendik funtzionamenduan dagoen 0-3 Haur Eskolen sarea ez da jaso gizarteak eskatzen duen zerbitzua ongi eskaini eta landu arren. Ez zaio hezkuntzan sartzeko aukerarik eman oraindik, alderantziz, konpetentzia zorrotza ezarri baizik.

HIK HASI

IMANOL OTEGI





L U D O D O C X

“BAKERAKO HEZIKETA DA ERRONKA GARRANTZITSUENA”

“Euskadi ‘om van te houden’ - Vlaanderen ‘maitatzeko’” hitzak eta ondoan ikurrina eta flandriar bandera daramatzan eranskailua ezagutzen ote duzu? Jakizu, bada. Euskal Herria eta Vlaanderen arteko harremanak hein handian Ludo Docx-i esker garatu dira azken 25 urteotan. “Flandriatik Ikastolentzat” elkarteak sortu zuen eta Donapaleun Flandriako etxea ireki ere. Urtero, Ipar Euskal Herriko ikastolen aldeko festa burutzen da Anberesen. Uneon, Donapaleu eta Tolosa artean partitzen du bizitza Ludo Docxek.



ALBERTO ELOSEGI

Dakidanez 1933ko apirilaren 11an sortua zara. Euskal Herrian burutzen diren euskal kultur ekitaldietan ibili ohi zara. Ikastolen inguruan lanean betiere. Azaldu ieza-guzu zure jatorria eta zure herria, Vlaanderen-Flandria, zer den.

Berlaaren sortu nintzen, Anberesetik hurbil. Nire gurasoak irakasleak ziren eskola publikoan. Lovainako unibertsitatean pedagogia eta psikologia ikasi nuen. Apaiztu eta, Anbereseko ikastetxeetako irakasleen formazio jarraikiaren ardura-duna izan nintzen jubilatuta arte. Belgikan 6 milioi flandriar, 3 milioi waloniar, eta milioi bat biztanle Bruselan bizi dira. Txantxetan-edo, Balduino erregearekin azken belgikarra hil dela esan ohi dut nik.

■ **Flandria eta Euskal Herriaren arteko lehen harremanaren berri, Hordago argitaletxearen «Euskaldunok Flandretan» «Diksmuide 1973» izeneko liburuxkan aurkitu dut.**

Flandriar eta euskaldunon arteko lehen harremana Espainiako gerra zibil garaitik dator. Gerran hildako askoren haurrak erbesteratuak izan ziren Flandriara. 1973an, Diksmuiden, topaketa erraldoi bat burutu zen europar herri gutxituen alde. Frankismoaren aurkako borrokan hildako ETAko gudarien aldeko omenaldi izugarri bat burutu zen halaber. Telesforo de Monzonetik hitzaldi bat eman zuen, baita Euskadiko egoerari buruzko mahainguru bat burutu ere. Zuk aipatu liburuxkan biltzen dira ekitaldi hartan bizitakoak. Diksmuide Flandriarrontzat euskaldunon Gernika da. Belgikako armadak suntsitu zuen dorre sinboliko bat dago bertan; Europako bakearen monumentu handiena. Flandriarren zerbitzuan hildakoen oroigarria da. *Ijzer-toren* izena du.

■ **Urte hartantxe etorri zinen lehen aldikotz Euskal Herrira. Ez zenuen bada,**

bertako apezpikuarekin arazorik izan-nen?

Ez horixe! Anbereseko apezpikua ene adiskide kutun-kutuna da, Paul Van Den Bergh. Oso ondo ezagutzen du Euskal Herria. Elkarrekin ikasi genuen. Gure belaunaldia unibertsitateko ikasketak erabat nederlanderaz egin ditugun lehena da. Flandrian gurea da hizkuntz ofiziala, frantsesa ez da ofiziala. Gure belaunaldiak borroka franko egin zuen horretarako.

■ **1975ean, berriz, sortu zen FLIK elkarteak. Nola abiatu zen elkartasunezko mugimendu hura.**

1973. urtean etorri nintzen lehen aldikotz Euskal Herrira. Lehen hartuemanak egin nituen, eta bi urte geroago beste bi pedagogorekin gonbidatua izan nintzen udako unibertsitatera; Uztaritzera. Haurren irakaskuntzari buruz jardun genuen. Nire hitzaldiaren gaia «*Elebitasuna Ama-eskolan eta Lehen Mailan*» izan zen. Hi-



■ **«Oro har, euskarazko irakaskuntzan hezkuntz proiektu onak lantzen dira».**



■ «1973ko iparraldeko abertzale inguruaren eta oraingoaren artean aldaketa kopernikarra izan da».

tzaldiaren ondoren Jone Forcadak zera erran zidan: «*Oso ondo hitz egin duzu. Guk ordea ezin dugu landu zuk aipatu duzun guzti hori*». Arrazoia zuen. Elebitasunari buruz hitz egin nuen, Flandriako egoeratik baina. Gure egoera, Iparraldearekikoan batez ere, erabat ezberdina zen. Jone Forcadak, ea beste zer bait egin nezakeen galdetu zidan. Orduan sortu genuen FLIK elkarte, «Flandriatik Ikastolentzat».

■ **Artean, zer-nolako harrera izan zenuen Donapaleu aldean. Hasiera ez zen bada samurra izanen?**



Ez erraza inola ere. Ipar Euskal Herrira heldu nintzelarik, Donapaleuko emazteki bat etorri zitzaidan esanez: «*Ludo, adiskide batzurengandik jakin dut Flandriatik ihesi jin zarela. Ez duzu bada kalapitarik ukan zure apezpikuarekin*». Nik berriaz, asko kostatu izan nuen ene sorterria. Apezpikuak eta lagunek biziki lagundu zidaten honera etortzeko. Beste behin ere, 1984an, ikastolako lagunak festa bat ospatzen ari ginen Flandriatik etorritako lagunekin, eta jendarmeez beren autoen matrikulak hartu zituzten. Ikerketa bat abiatu zen gero Anberesen. Pariseko agintariek igorritako salaketa bat zen. Flandiarrei buruz ikertzea es-

katzen zioten hango poliziari. Ipar Euskal Herriko ikastolak ETaren eskolak zirela argudiatuz.

■ **Askozaz lehenago ordea, borroka latzak libratu zenituzten Donapaleu aldean. 1977an esaterako.**

Ikastoletako une kritikoa Ama-Eskolatik Lehen Mailara jauzia eman zen unean bizi genuen. Legeak ez zuen onartzen euskaraz erakustea. Mixel Etcheverri, orduko zuzendaria, Paueko prefektu-

“Gure nazionalismoak ez digu gure nortasuna eta izaera ixten besteengana joateko”

rara telegrama bat igortzea proposatu zidan, Lehen Mailako lehen gela irekitzeko baimen eske. Odurako, gurasoak, eta irakasleak bereziki, kartzelara eramatearekin mehatxatuak ziren. Hala ere, gogor jokatu genuen, baimena eman ezean, gure arazoa Europa mailan zabalduko genuela adierazi genion prefetari. Lehen Mailako euskarazko gelak debekatzea giza eskubideen aurka zegoela erran genion. Aitzina egin genuen; lehen gela ireki eta aproba egin ere. Poliziak ez ikusiarena egin zuen nolazpait,

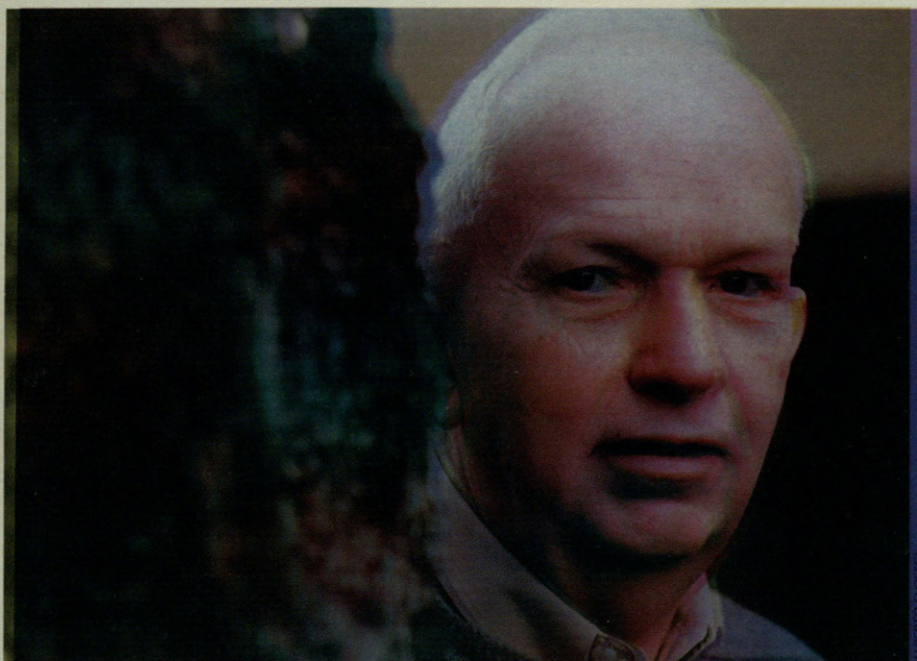
baina Ikastolako hormetan *Ikastolak=Terroristes* eta antzeko pitoke-riak pintatu zituzten.

■ **Pedagogo eta apaiza zaren aldetik Ikastoletan katixima ematea izan omen duzu xede. Ez duzu lortu alta. Hola al da?**

Ez, ez, ez. Ene asmoa ez da Ikastoletan sartzea, baizik eta ikasgai lagungarriak egitea. Nire herrian, eskola publikoetan ere katekesiak daude, hemen parroketan bezala. Han erabili ditugun testuak aurkeztu izan ditut zenbait Ikastoletan. Nire asmoa da, helduen eta haurren arteko lotura egitea katekesia ematean, ez baitut sinesten haurrentzako bakarrik ematen den katekesian. «Nazareteko Jesus» izeneko liburuxkak zabaldu ditugu euskalki ezberdinetan. Betiere, seme-alabak eta gurasoak elkarrekin erabil dezaten. Bestela ez dute balio.

■ **Zuen testuek besteek ez duten zer bait eskaintzen al dute bada?**

Flandrian iraultzaileak izan dira kristau inguruetan. Liburu didaktiko guztiak, Jesusen jaiotzarekin hasten dira; San Lukasen dinamikaren arabera. Gurea ez da historiaren kontaketa; San Markosen ebanje-



■ «Hegoaldeko kaleko bizitza eta jendearen solaserako grina maite dut».

lioaren arabera idatzia dago. Berak ez du jaiotzaren kontaketa egiten. Gure liburua, San Lukasen jaiotzaren kontaketaekin bukatzen da. Hau bake ardatza da.

■ **Zeregin horretan aski ezagutzen ote duzu hemengo gizartea, Ipar nahiz Hegoaldekoa? Diferentziarik aurkitu al duzu? Euskaldunak itxiak omen gara.**

Ez. Niretzat euskaldunak ez dira itxiak. Aski ongi ezagutzen ditut bi aldeak. Diferentziak badaude, eta handiak. Iparraldea gero eta frantsestua dago. Alabaina, 73an ezagutu nuen mundu abertzalea eta oraingoa artean aldaketa kopernikoa eman izan da. Abertzaleak militante gartsuak dira, eta azkartuz doaz. *Zabalik* taldean ari naiz lanean bertan. Harreman zuzena dut gizartearekin; aholkulari lanetan dihardut. Hegoaldean, berriz, gizartea eta politika jarraitzen dut. Bertako elkarbizitza eta jendearen solaserako grina gustatzen zait.

■ **Zein da une honetan gure gizartean ikusten duzun betebeharraren behinena?**

Niretzat erronkarik garrantzitsuenak bakerako heziketa da. Azken hilabete hauetako giroa ikusirik itxaropentsua naiz, baina unea ere biziki arriskutsua da. Gure baitan ditugu muga handienak eta hauek behar ditugu hautsi. Lehenbizi, haur eta gazteei heziketa egoki bat eman behar zaie, giza baloreei

buruzkoa. Haur funtsezkoa da, baina jakina, politikoei ere beren lana egin behar dute. Azkenean, abertzaleak batasunean aritzeko prest direla dirudi, biolentzia alde batera behingoz.

■ **Haur eta gazte heziketa aipatu duzu. Zure ustez, irakaskuntzan aski egiten da zentzu honetan?**

Bai. Hegoaldean, Elkarrikoek proiektu izugarri ona landu dute. Pedagogikoki oso ondo pentsatuta dago. Haien unitate didaktikoak oso ongi bideratuak dira. Unitate didaktiko bakoitzean ikasleen adinaren araberrako gaia lantzen da: haur hezkuntza, familia ingurua, lagunak eta gizartea. Oso egokia.

■ **Alta bada, Madriletik Ikastolak ez dira ikusiak hezkuntzarako eredu gisa.**

Ikastolak eta euskaraz hezitzen ari diren haurren eskolak, oro har, beren geroaren jabe dira aspaldi. Beren proiektu propioak lantzen ari dira, eta horrek min egiten dio Madrili zein Parisi. Nik ezagutzen dudana irakaskuntzan giza baloreak lantzen dira eta nazionalismoari buruzko heziketa kontsekuente bat ematen da. Ni nazionalista naiz, jakina. Frantsesek nahiz espainolek euskal nazionalismoa satanizatzen dute. Hemengo gaitza guztien iturria dela diote. Irakurri baino ez

■ **“Ikastolak beren proiektu propioak lantzen ari dira eta horrek min ematen dio Madrili zein Parisi”**

loreak lantzen dira eta nazionalismoari buruzko heziketa kontsekuente bat ematen da. Ni nazionalista naiz, jakina. Frantsesek nahiz espainolek euskal nazionalismoa satanizatzen dute. Hemengo gaitza guztien iturria dela diote. Irakurri baino ez

H a m a r r e k o a

JEAN LOUIS MAITIA

«Ez bakarrik berari esker, baina batez ere berari esker, lortu dugu lortu ditugunak Iparraldean. Euskal kulturaren martirra»

JEAN LOUIS DAVANT

«Euskal Herriko historia bere lanen bitartez ikasi dut. Ikasia eta orekatua»

ROGER IDIART

«Berarekin eman nituen lehen mezak Euskal Herrian. Etengabeko iturria, artista. Beti umoretsu»

GEXAN ALFARO “LANTZIRI”

«Ikastolen zutabe bat. Langile porrokatua eta goxoa»

ALLANDE ETXART

«Bere emaztearekin batera ezagutu nituen lehen zuberotarrak. Zuberorearen geroan sinetsi dute. Xumeak eta aldi berean goi-mailakoak»

“ETXAMENDI ETA LARRALDE”

«Oso ezberdinak biak: Etxamendi sutsua eta Larralde patxarosoak. Biak gizonak.»

“PANTXOA ETA PEIO”

«Iparraldeko herri mugimenduaren aitzindariak. Biziki estimatzen ditut haiek eta haien familiak»

JONE FORCADA

«Emakume gartsua. Euskal Herriko Joan Bautista enetako»

ZURIÑE MENDIZABAL

«Adiskide kutuna. Ikastolekiko zubia niretzat. Konfiantza osoa eman dit»

JON SARASUA

«Bere familia niretzat eredu da. Aitamak askatasun eta errespetu osoz hezi dituzte seme-alabak. Jon pertsona sakona da, eta gurasoak ditu iturri nagusia»

MAIXUX REKALDE

«Emakume biziki konprometitua. Elkar errespetua du xede. Beti ixilpean lanean. Hori da niretzat garrantzitsuenak»



■ Allande Etxart

"Xiberoko Botza" irratiko zuzendaria

Ludo, mago

Xiberoko Ikastolaren xutik atxiki beharrean ginen lanean buru be-larri, eta hona non agertzen zaukun flandriar bat laguntza emaitako prest. Segidan sortu ziren harridura, goxotasuna, sorpresa, konfiantza, indarra eta esperantza. Duela 23 sortu indarra hor dago beti. Urtez urte, Ludok erakutsi digu bere antolatze dohaina flandriar gazteak hemengo eraikuntzetara lanera ekarri edo Antwerpeneko sostengu kantaldira hemengo jendea eramanez. Flandriar herri-tarren ezagutzeko parada ezin hobea.

Laguntzaile trebearekin ohartu naiz nola europar herrialde aberats batean bu-rutu zuten borroka etengabe bat flandria-rrek: bi belaunaldiez, flandriar gaztetan

frantziar hizkuntza menperatzailea lehen lekutik hirugarrenera pasarazi zuten, flandriar eta ingeles hizkuntzaren ondotik. Borroka horren ezagutzeak idekidura handia ekarri zaukun, bereziki Hirugarren Munduari begira ginenontzat. Baita, hain maite genuen Brel poetak zer jarrera txarra ukan zuen Flandriarrentzako jakiteak ere.

Euskal Herriratzean bihotz handiare-kin hasi zen tokiaren egiten eta bere fede xedeendako siniegaitzak agertu bagara ere, urrats ederrak burutu ditu: Flandriako egoitza antolatu Donepauleun, euskara ikasi eta euskal nortasunaren defentsan une orotan burua agertu.

Ikusten denez gure magoa hemen gel-ditu da, eta euskalduna da ●

dago PSOEek bakeari buruz idatzitako az-ken dekalogo. Euskal Herrian bi naziona-lismo nagusi daude, frantses eta espainolek praktikatzen dutena. Gurea, euskaldunona nahiz flandriarrena, herrien nazionalismoa da. Gure nazionalismoak ez digu ixten gure nortasuna eta izatea besteengana joateko. Alderantziz, gure helburua da herri eta kultur denek lekuri izan dezaten.

■ Gaur egun, aste erdia Donapaleun pasatzen duzu eta beste erdia Gipuz-koako Tolosako Sakramentinoetan. Zer moduz?

Donapaleun Flandriako etxea kudea-zen dut. Bertako agintariek ez naute amoltsuki hartu sekula, egia erran. Haien kontzientzia txartzen baitut naski. Nik euskara ikasi dut, eta haiek euskaldunak izaki bazter utzi dute beren hizkuntza. To-losako Sakramentinoetan oso gustura na-go. 11 lagun gara, errespetu handi diogu elkarri. Ebangelioko lekukotasun handiak bizi ditut, eta gainera euskaraz.

■ Lazkaon hasi zinen euskara ikasten ezta? Zer-nolako esperientzia izan zen hura?

1988an hasi nintzen euskara ikasten Lazkaon. Maizpide euskaltegia oso leku aproposa da euskara ikasteko. Ingurua iku-si, entzun eta analisia egiten nuen. Gazteria oso bihotz onekoa zen. Norabiderik ezean pixkabat. Denetariokoak ziren. Batzuek ate-rabide bakarra borroka gogorra bidez ikus-

ten zuten. Bestetzek, kultur munduan ari-zen ziren eta oso ondo. Gehienek, ordea, asteburuero gau-pasak egin eta gehiegi edaten zuten. Kontsumoko gizarteak ha-rrapaturik. Oro har, baina, oso sana.

■ 2000. urtean 25 urte beteko ditu FLIK elkarteak. 2002. urterako badago ere bestalde, flandriar eta Euskadiren ar-teko Fundazio baten gauzatze nahia.



■ «Diksmuide flandriarrentzat euskaldunon Gernika da».

Zer da hori guztia.

2002. urtean, 700 urte beteko dira fran-driar herriaren azken garaipenetik. 1302. urtean *Eperons d'or* bataila irabazi genuen frantses zapaltzaileen kontra. Huraxe os-patuko dugu uztailaren 11an. Gure Aberri Egunean, *Giuldensporenfeest* deitua. Kari horretara, Flandriako agintari eta Euskadi-koen artean Fundazio bat gauzatu nahi du-te. Europar herriek osa dezakete fundazio hori.

■ Azkenik, Europa berriko hiriburua Brusela dugu. Belgikako politika eta gi-zartea ez dabil oso katoliko aspaldi ho-netan.

Belgikako politika korrupzioak jota da-go; gizarte maila gorenean pedofilia za-baldu da. Holandatik behera pasatu ohi den legez kanpoko trafikoa areago handitu da Bruselan. Gizartea gero eta kontsumitzaile da. Aberatsek gero eta aberatsagoak izan nahi dute. Politikariak ukitutuezinak dira epaitegietan. Hipokresia izugarri han-ditu da politikagintzan.

Sozialdemokratak eta kristaudemo-kratak pasa dira boteretik, eta erakutsi dute ez direla ez sozialistak ez demokratak ez kristauak. Boterea nahi dute eta kito. Guk flandriarrek, gure parlamentua dugu, eta nik independentziarantz egin dezala nahi dut, Europako estatuturik gabeko beste he-rrialdeekin batera ●

◆ MIKEL ASURMENDI

E Z P

PRINTZA

Donostiako hizkera

Inaki Caminok Euskonews&Media al-dizkariko 18. zenbakian esandakoak: «Herri txikietako hizkuntz ereduak zaharragoak eta, beraz, jatorragoak diren arren, hizkera urbanoek prestigioa eduki ohi dute (...) Donostiarren euskara kaxkarra eta solezisnoren bat edo beste duena dela esatea ohiturazkoa bihurtu da, baina kaxkariñ kaletarrak dira egiazki salaketa hori merezi dutenak, baserrietako donostiarren euskarari ez baitio eramaten oriotar edo hernaniar batenak (...) Donostiako euskara leku jakin bateko hizkera izatetik hizkera sozial izatera iragan izana da. Egun, Donostiako bereko euskara hirurogei urtetik gorako hiztun ez ikasiena da soilik. Kontua ez da, gainera, donostiar gazteek ez dakitela bertako "folk speech" delakoan mintzatzen, baizik eta erdiek ez dakitela ezta hizkera hori nolakoa den/zen ere. Gazte hauei eskatuko bagenie beren hizkera Donostiakora egokitze eta emaitza horretako Donostiako ezaugarriak Marzelino Soroaren antzerkietako hizkerarekin aldera bagenitza, idazlearen ezaugarrien kopuruaren erdira ere ez lirarteke iritsiko gure gazteenak. Erdaldun asko dago eta euskaldunak zokoratu-tuxe gertatu dira».

XX.EKO AZKEN BERTSO EGUNA

JOAN den urtarrilaren 30ean ospatu zuten bertsolariak Bertso Eguna. «Mende bi tarte» izenburupean mende honetako azken Bertso Eguna ospatu zuten. Ekitaldiak anitz izan ziren. Bat-bateko saioan Manuel Lasarte (hamabost urtez bat-bateko saioetan aritu gabe), Imanol Lazkano, Joxe Agirre, Jon Azpillaga, Txomin Ezponda, Xabier Amuriza, Andoni Egaña, Jon Sarasua, Anjel Mari Peñagarikano, Estitxu Arozena, Igor Elortza eta Jon Maia. Ondoren okasiorako prestatutako bertsoak kantatu zituzten Jon eta Oihane Enbeitak. Bertsoa eta dantzaren arteko uztarketa egin nahian, bertsolariak agurrak kantatu zituztenean Edu Murumendiarazen zuzendaritzapean Aukeran dantza taldeak bertsolarien kantu doinura dantzatu zuen. Bertso Egunak sagardotegian izan zuen amaiera.

DONOSTIA HIRIA SARIAK

URTARRILAREN 23an banatu ziren iazko Donostia Hiria Sariak. Saria jaso zuten Karlos Lizanasorok, Juan Torresek, Pedro Garciak eta Pantzoa Hirigaraik. Aurten jakinarazi dira berriz, datorren urtean saria jasoko dutenak. Jabi Cille-rok euskarazko antzezlanaren saria jaso du (1.200.000 pezeta) «Uztailaren laua, Renon» lanagatik. Fernando Morillo azpeitiarrak euska-



EUSKALDUNON EGUNKARIA

razko ipuinen saria irabazi du (700.000 pezeta) «Gudaoste ametsak» lanagatik. Gaztelaniazko bi sariak Jesus Jimenez Dominguez zaragozarrak eta Juan Gonzalez Riquelme bartzelonarrak irabazi dituzte.



EUSKALDUNON EGUNKARIA

■ Iazko Donostia Hiria sarien irabazleak.

IRAKASKUNTZA PUBLIKOAREN HAUTUA

IRAGAN astean euren ordezkari sindikalak hautatu zituzten EAEko irakaskuntza publikoko langileek. ELA eta LAB izan dira hauteskundeon garaile, biak berdinduta (62na ordezkari izango dituzte), eta CCOO hirugarren indar izatera pasa da izan duen igoera handiaren ondorioz (37 ordezkari zituen lehen, eta orain aldiz, 60). Partaidetzak ere gora egin du aurreko deialdiarekin alderatuz gero: deituta zeuden 24.000 irakasle eta 3.000 langileetatik % 65 hurbildu zen mahaie-tara.

HITZ BITAN ● Nafarroako Euskararen Kontseilua utzi duten 12 pertsonen artean dago Aingeru Epaltza. Hona Nafarroako Ikastolen Elkarteko lehendakariak gai honen inguruan esandakoak: «Gu hizkuntza politikaz aritzeko geunden hor, horri buruz aholkuak emateko, eta horretarako hautatu gintuzten (...) baina ez digute utzi... Momentu honetan Gobernua erakusten ari den ageriko bellerantzia hori uste dut ez duela inoiz erakutsi» ● Juan Cruz Alli NUPEko irakasle eta CDNko lehendakariak gai bera du mintzagai: «Gobernua presio zuzenaren bidez saiatu izan da euskararen plangintza

L A K



EUSKARA KONTSEILUARI EZETZA

Juan Apezetxea, Mikel Belasko, Aingeru Epaltza, Andres Iñigo, Patxi Salaberri, Pakita Zabaleta, Mikel Aranburu, Jose Maria Aierdi, Mikel Donazarre, Fermin Altzugarai eta Jose Maria Satrustegi. Horiek dira Nafarroako Euskararen Kontseilutik at geratu direnak, beren borondatez. Urtarrilaren 22an aurkeztu zuten beren dimisioa. Dimititu duten 12 kontseilukideek erakundeak ez duela funtzionatzen argudiatu dute. «Edalontziak gainezka» egitearen zioa zera izan da: FM irrati emisoren adjudikazioetan Iruñerrian euskara hutsean emititzen duen irrati bakarrarekin izandako jarrera.

CHIMERES HAURREKIN

BIGARRENEZ, Chimeres antzerki taldeak eskolako haurrei antzerkiaren mundua ezagutarazteko egitasmoa burutuko du. Proiektu pedagogiko honi jarraiki, iaz egin bezala, eskolaz eskola ibiliko dira Chimeresko kideak euren lanak aurkezten, egun hauetan hasi eta ekaina bitarte. Orotara, Nafarroako hamabi eskola bisitatuko dituzte (frantses zein euskal sareko eskolak) eta Garazikus elkartearen laguntza izango dute horretarako.

JAZZA GAZTEEI HURBILDUZ

DUELA bi aste Donostiako Musika Bulegoaren aurkezpenera egin zen, eta dagoeneko Bulego berriak lehen ekimena abian jarri du: Gaztejazz. Izenak erakusten duen bezala, egitasmo honek gazteengan jazzarekiko zaletasuna piztea du xede. CPV, Tiny Bell Trio, Habib Koite &

Bamada, Cyrus Chesnut Trio & Benny Golson eta Ethnic Heritage Ensemble izango dira, besteak beste, egitasmo honetako partehartzaileen zerrendan izango direnak. Kontzertu eta jaialdi sorta udara bitarte luzatuko da.



■ Jazzgazzte egitasmoa jarri berri da abian.



■ A. Igartiburu.

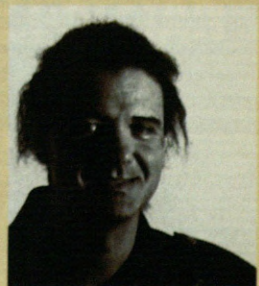
IZENAK

Anne Igartiburu elorriotarrak aktore berrien saria jaso zuen urtarrilaren 27an ezagutarazi ziren Antzerkiko Ercilla Sarietan. Tanttakak eta EHUK ere beren saria jaso zuten.

Pat Bieter urtarrilaren 25ean hil zen auto istripuz (baita Eloisa Garmendia emaztea ere). Estatu Batuetako Idahoko euskal komunitateko eragile nagusienetako bat zen.

Alberto Iglesias donostiarrak «Los amantes del Círculo Polar» filmaren jatorrizko musika onena konposatzeagatik Goya saria jaso zuen urtarrilaren 23an.

Joseba Gotzon musikariak «Historia del ochote en el País Vasco 1930-1998» liburua argitaratu du. Zortzi gizonetako abeslarik osatutako talde hauen bilakaera aztertu du bertan.



■ Joseba Gotzon.

eragozten, eta aurrerantzean ezin badute horrela, argudio ekonomikoa aterako dute, plangintza garestiegia dela esanez» ● Kultura eta Internet izan du hizpide Andoni Alonso Filologia doktoreak, bi puntu azpimarratuz: «Lehenik, gure kulturak presentzia lortu behar du eremu honetan. Bigarrenik, nortasun eta kultura gisa bizirautean lagun gaitzake» ● Joxe Mari Auzmendi «Hik Hasi» aldizkariako koordinatzailea hezkuntzaz mintzo da: «Hezkuntza berriaren funtsa ikasle=persona bada, hori bideratzeko Ikastetxeko Hezkuntza Proiektu bakoitzaren errespetua ezinbesteko da» ●

Musika Irakasle Euskaldunon I. Topaketa

Urtarrilaren 22an, Donostiako Magisteritza Eskolako areto nagusian Musiko Irakasle Euskaldunon I. Topaketa burutu zen. Ikastaro, master, edo kongreso hitzak entzuten hain ohituta egonda, zaila egiten da batzuetan topaketa hitzaren esanahiaren xehea ulertzea. Kasu honetan, akademizismotik at dauden musika irakaskuntzako profesional gutxi batzuk, gainontzeko profesional euskaldunei egindako deialdia izan zen. Hori bai, berezitasun batekin: lehenengo aldiz lurraldetasunak eta euskarak berak merezi duten garrantzia kontuan hartu zen.

Talde eraginkorraren helburuak zehatzak ziren, hala nola:

1. Hezkuntza orokorrean diharduten musika irakasle euskaldunon arteko ezagutza pertsonala eta profesionala bultzatzea.

2. Eguneroko lanaren aurrean egoera profesionalaren azterketa amankomuna egitea, egoera diagnostikatzea eta, atalez atal, elkarlan profesionala eta elkarlaguntza areagotzea.

3. Pedagogia musikalean ari diren irakasle euskaldunek, sektore profesionala direnez, komunikazio eta teknika arazo profesionali aurre egiteko bere burua erakundetzeko lehen urratsak ematea.

4. Euskal Herri osoan eragina izango duen, bertan egokitutako eta musika irakaskuntzan bere egingo duten gutxienekoen curriculuma jorratuko duten lan taldeak martxan jaratea.

EUSKAL lurralde guztietako hainbat musika irakasle urtebete eta erdiz jardun dute lanean topaketa hau antolatzeke. Horretarako Donostiako Kontserbatorioa, Euskal Kantuzaleen Elkarte eta Udako Euskal Unibertsitatearen laguntza, nahiz Partaide, Ikasbatuaz, Hik Hasi aldizkaria eta Oartzungo Udalaren laguntza izan dute.

Partaidetzaren kopurua asmatu ezinik, itsu-itsuan egindako apustua oso baikorra gertatu zen, hain zuzen ere Euskal Herri guztitik etorritako musika irakasle, Irakasle Eskoletan dabilzan bai irakasle bai ikasle, Aholkularitza Pedagogikoetan lan egiten duten irakasle eta gaiarekin interesaturik dauden beste profesional batzuren artean ehun eta hogeita bost bat nominalak eta beste berrogei bat bisitari elkartu ziren.

Gutiz trinkoa izan zen jarduera honetan ia denetarako aukera izan zen, esate baterako, Iparraldeko lankideen errealitate profesionala ezagutzeko (formakuntza, lan era...); elkarren berri eduki gabe aurrera eramaten ari diren lan eta proiektuak, eta aurrerantzean egiteko dauden asmo batzuk ere ezagutzera eman ziren honako solaskide hauen hitzaldien bidez: Denise Olhagarai, Pantxika Solorzano, Manolo Ezpelet, Mixel Etxekopar, Mikel Legorburu, Itziar Irigoien, Larraitx Burgaleta eta Jose Ignazio Lopez de Luzuriaga.

Momentu hunkigarriak ere izan ziren, Imanol Urbietari bere lana, laguntza eta lankidetzak eskertzeko egin zitzaion omenaldian. Bertan, sentimentuz beteta zeuden bertsoak bota zizkion Mixel Etxekoparek eta, ondoren Topaketan parte hartu zuten erakunde guztien ordezkariak, aretoa betetzen zuten lagun guztiekin batera, oparitu zitzaion eskulturaren oinarrian azaltzen zen bertsoa kantatu zioten.

ARRATSALDEAN lan egiteko tenorea iritsi zen. Galdeketa baten bidez, eta momentuan osatutako lan taldeetan, gai konkretu batzuren inguruan eztabaidari ekin zitzaion. Eztabaida honetatik ateratako ondorioak aurki argitaratuak izango dira eta aurrerantzean egin beharreko lanetan abiapuntu bezala erabiliko dira. Lan hauei aurre egiteko egin zen eskaerak ere erantzun ezin hobea jaso zuen, berrogeita hamabost eskeintza jaso baitziren zenbait batzordetan murgiltzeko.

Osaturik gelditu ziren batzordeen betebeharrak honako hauek izango dira:

1. Argitaratuak nahiz argitaratu gabe dauden material didaktikoak bildu, sailkatu eta egokiak gertatzen baldin badira argitaratzen laguntzea.

2. Hiztegitza alorrean, lurralde guztietan erabilgarria izango den hiztegi tekniko musikala sortzea.

3. Lurralde bakoitzeko berezko kultura kontuan harturik, Euskal Herri osoan erabilgarria izango den gutxienekoen curriculum diseinatzea.

4. Euskal herrietako antzinako ohiturak ikertuz, egokituz eta gaurkoratuz berplazaratzea.

5. Elkarren arteko komunikazioa areagotzeko berripaper bat sortzea eta kaleratzea.

Egunaren azken orduan, bertan zeuden guztiak musikazale sutsu izanik, modurik atseginenean bukaera eman zitzaion ekitaldiari. Hau da, kantatzen. Topaketaren Batzorde Eraginkorrak Araban duen ordezkaria den Arrate Saenz de Urturiren gitarra eta ahotsaren zuzendaritzaz, bertan zeuden guztiak baliatu ziren agurrik egokiena emateko Lehenengo Topaketa honi, beti ere Bigarregioan berriz topatzeko itxaropenarekin.

Musika Irakasle Euskaldunon I. Topaketaren aktak eta ondorioak Hik-Hasi aldizkariak argitalpen monografiko batean azalduko ditu. Espero dezagun material hau guztia Euskal Herri osoan eragina izango lukeen gutxienekoen curriculum eratzeko oinarria izatea ●



Josean Razkin Braña

Herri Ametsa ikastolako musika irakaslea.

“Lehenengo aldiz

lurraldetasunak eta

euskarak berak merezi duten

garrantzia kontuan

hartu zen”



GETXO otsailak 4
"Musiketan"
Ziklo honen baitan,
Deirdre Cunningham
irlandar musikariaren
kantaldia izango da.
Getxo Antzokia
20:00



DONOSTIA otsailak 5, 6
eta 7
Golden Apple Quartet
Laukoteak bere azken lana
estreinatuko du: "Radio
Golden".
Antzoki Zaharra
20:00

DONOSTIA otsailak 9
Jose Carreras
Kataluniako tenore
ezagunaren kantaldia izango
da.
Victoria Eugenia
20:00



SOHUTA otsailak 6
Kashbad eta King Mafrundi
Bi taldeok kontzertua
eskainiko dute.
Polikiroldegia
23:30



SORALUZE otsailak 4
"Bakarrik bahago
neguan"
Jose Luis Otamendiren
hitzek, Labrit Zabalen
kantuek eta Imaren hotsek
osatzen dute ikuskizuna.
Gaztelupe
21:30



ZARAUTZ otsailaren 28a
arte
"Harigintza"
Egun kasik ahaztuta dagoen
ofizioa burutzeko erabiltzen
ziren tresna zaharrak daude
erakusgai.
Sanz Enea



ELIZONDO otsailak 5
"Xabaltx"
Bere bigarren diskoa
aurkeztuko du kantari
gazteak.
Casino taberna
22:30



DONAPALEU otsailak 11
"Etiroa eta zu"
Bajeren Bakarkoa
ekonomilariak mintzaldia
emango du.
Zabalik Etxea
(Frantxi Xanotari)
20:30



MAULE otsailak 7
"Lurralde Zilarra"
Mixel Arotze, Maddi
Oihenart eta Mixel
Etxekopar kantari-musikari
zuberotarrek ikuskizuna
eskainiko dute.
Maison de retraite
15:00

Agendarako deialdiak hogei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera



IKUSKIZUNAK BIZI-BIZIAN
GOZATZEKO ATSEGINA

Musika • Dantza • Antzerkia • Zinea

Nagusia, 2 • 48.970 BASAURI (Bizkaia) • Tel.: 94 426 31 85 • Faxe: 94 426 18 66

B E R T S O L A R I T Z A

Zenbat modutara aztoratu daiteke herri bat, bertso bidez eta aste bakar batean? Hernaniko Iraulio Panttalone bertso-kabiak ongi pasatzeko mila era zelebre daudela frogatu du azken hiru urteotan, bertso-lata antolatuz.

BERTSO ESPERIMENTUA URTERO HERNANIN

Iraulio Panttalone bertso-kabia Hernani aldeko hogeitaz bertsolarik eta hainbat zaletuk osatzen duten lagun kuadrilatxoak da. Gazte edo gazte izandakoak dira guztiak, eta urtero gabonetako astean kalera irteten dute, herria bertsoz zipiritintzera. Horixe da Hernaniko bertso-lata: zazpi egunetan bertsoekin emandako lata edo bertsobredosia.

Bertsolaritza telebistatik eguneroko bizitzara eraman nahirik, herriko gune ezberdinetan infiltratu eta hasten dira kantari: bertsoa moldakorra da, eta behar bezala aurkeztuz gero zahar, gazte eta haurren gozamenerako izan daiteke. Hargatik, oso publiko ezberdinetara iristen diren ekintzak antolatzen dituzte urtero: helduen gustuko den erronda, gazteen saltsan eginitako bertso-afaria, haurren bertso saioa...

Ekitaldi hauek guztiak bertsoekin eginitako esperimentuak dira, imaginazio askoz eta lotsa gutxiz asmatutako jolasak. Jende ugariaren partehartze zuzena eskatzen dute: bertsolaritza lorategi botaniko oso zabala baita, eta belar xilbextre bakoitzak badu bere leku eta funtzioa. Ikusi besterik ez dago zenbat protagonista dituen bertso asteak: bertsolari konsagratuak batetik, baina baita bertso eskolako ikasle hasiberriak ere, edo taberna giroko errondetan trebatutako bertsolaria, baita bat-batean aritzen ez diren arren bertsoak idazteko gai direnak ere, eta batez ere, alprojakerietarako prest dagoen publikoa. Urteak urtera, oihartzun handiagoa hartzen ari da, eta herriarren artean oso erantzun ona jaso du. Giro ezberdinetako jendea batzen duen aste hau Hernaniri bixitasun piska bat eman eta herri giroa freskatzeko formula ona izan daiteke. Bertsolaritza ez da jai eta ospakizun bereziei ukitu folkloriko bat emateko, edo turistei erakusteko gorde behar den ohitura, naturalki bizi eta kontsumitu behar

dugun plazerra baino. Dabilen harriari ez zaio goroldiorik lotzen, dabilen bertsolaritza ez da apaingarri bihurtzen, eta dabilen bertso-lata ez zaio burbuilen txisparik joango.

Azter ditzagun bertso-lataren osagaiak: urtero ñabardura ezberdin bat hartzen badute ere, aste horretan zehar egiten diren ekintzak nahiko zehaztuta daude. Izan ere, 3 urtetan errepikatu izanak nortasun eta kutsu berezi bat eman dio ekitaldi bakoitzari. Hargatik, aurtengo bertso astearen inpresioak ixuri dizkizuegu hurrengo leurreotan, bertso-lata tipiko baten adibide izan daitezkeelakoan.

■ Bertso afari paranoikoa

Betiko 90ak bildu ziren abenduaren 25eko gauean, Langile Ikastolako jange-



■ Bodega tabernan bertso eta musika uztartu zituzten gau batez.

lan. Diskoteka baino gehiago burdel kutsua ematen zuten zelofanez apaindutako argi gorri-berdeek. Egunak eskatzen zuen familia giroan afaldu, eta kuriosoenak mahai gainetako goxokizko pastilak jaten hasi zirenean, argiak itzali ziren. Orduan kanalak piztu, eta argiño dardarti haien pean itzal bihurtu ginen. Isiltasuna nagusitu, eta intimitate zirraratzen hartan bilduta hasi zen bertso-trama: ipuin paranoikoa bat kontatzeari ekin zion Goikoetxeak. Hura zen gidoigilea, haren esku zegoen tramako pertsonaien patua. Ordea, ipuin paranoikoa hurrengo protagonistek tarteka bizia hartzen zuten: Sara, neska xarmant eta maripertxenta, Jon Sarasua bihurtzen zen, eta Jonatan, heroe garaitezina, aldiz, Jon Maia. Bertsolariek ipuineko pertsonaiaetan sartuta kantatu zuten, idatzitako gidoitik askatu nahian, aurre-determinatuta zuten etorkizuna aldatzeko ahaleginetan.

Ipuina, beti bezala, ongi bukatu zen, eta bertso afaria ere ohiko amaiera izan zuen: espontaneoaren esku erori zen mikrofonoa, eta dozena bat sasi-bertsolari aritu zen habanerak botatzen.

■ Bertso-matoia

Bertso-matoiaren ikuspegia Inuzente egun batez: eguerdiko 12etatik arratsaldeko 7ak arte jarri naute herriko plazan. Haur, zahar eta gazteak geratzen zaizkit flipatu aurpegiarekin, eta ondoren irripa sinpatiko bat loratzen zaie, nik bere perfil onena islatzea nahi baitute. Baina, begi kritikoa dut nik: estudioko argazki prestatuak ez ezik barrunbearen erradiografiak ere ateratu ditzaket. Mila koloretako filtroetatik iragazten dut errealitatea, eta halakoa izango da bertsoaren tonua: zuri koipeemaleak, berde pikanteak, gorri biziak, arrosa pasatelak... Arratsaldean 7 haur etorri zaizkit

bere aita bizardun eta guzti. Txipa kargatzean flash batek bonbila piztu dit, eta bertso bat abestu diet, ondoren, kartulinan idatziz hauxe errebelatu dut:

Nahiz ta inondik ez den ageri ipuineko sorgin zaharra aurreko hauek ez al daukate zazpi ipotxen irriparra baso osoan hedatzen dute bere jolas ta marmarra desentonatzen dun bakarra da Edurne Zurin bizarra

■ Bertso eskolako ikasleen saioa

Txiritak 14 urterekin kantatu omen zuen lehen aldiz jendarean. Harats! Bada, Hernaniko bertso eskolako ikasleek 14 urte eta 100 kilo baino gutxiago dute eta dagoeneko bertso saio bat egiteko aukera izan zuten abenduaren 29an. Jende pilo a etorri zen ikustera eta urte osoko lana show bihurtu zen: hasi berriek bertsolaritzaren historia proiektatu zuten diapositiba eta antzerki bidez. Bigarren taldeak txapelketaren parodia egin zuen, bertsolari famatuak eta hauen bertso-kera karikaturaraino exageratuz. Eta urte gehien daramatzaten bi taldeek, berriz, bertso saioetan ikusten diren ariketei erantzun zieten: emandako lau oini, jarritako bakarkako lanari...

Egiazko bertsolari sentitu ziren, edo bertsolariek egiaz sentitzen dutena bizi izan zuten behintzat: oholtzara igotzeak dakarren zirrara, fokoek sorrarazitako izerdia, 200 begik (eta tartean gurasoenek) biluzten zituztelako konplexua... Minutu erdi batez suspentsean eta bertsoarekin borrokan aritu ondoren bota dute bertsoa! Gurasoek hunkiturik bere seme edo alabak Euskal Herriko Txapelketa irabazi balu bezala txalotzen dute. Bertsolari estreinatutako berriak arnasa itzultzen dion lasaitasuna du barruan, txaloek sortutako poz borobila masailetan eta bertsotan egiteko gai izanaren harrotasun puntua begietan.

■ Bertso musikatuak

Koktail berezia izan zen abenduaren 30eko ilunabarrean Bodegatabernan guztiak zoratu zituen. Bertsoa eta musika konbinaturik, kontzertu bat osatu zen Hernaniko



■ 90 lagun inguru bildu zen abenduaren 25ean, bertso afari paranoikoan.

eguneroko bizi erritmoa oinarri zuelarik.

Herriko gai ezberdinei bertso sailak idatzi zizkieten Hernaniko bertsolariek: lan eta industria munduari, sagardotegiei, Molotoff Irratiari, bertatik pasako den Abiadura Handiko Trenari, asteburuetakoa gaugiroari eta abar.

Hitzak doinu bihurtzeko, elkar ia eza gutzen ez zuten herriko musiko eta instrumentuak bildu ziren: bandan jotzen duen bibolin bertuosoa, festaz-festa berbenetan dabilzan baxua eta gitarra, kafe bohemioetako saxofoia, euskal txalaparta-zalapartaria, eta ordenagailuen ahotsa den organu elektrikoa.

Max-mix hau ostiral arratsaldean gazte jendea poteatzen aritzen den zulo ezkutura eramane eta elementu guztiak kontzertu batean lehertu ziren: estu-estu eginda sartzen zen publikoaren dantza, berotasun eta oi-huak, bertsolarien hitz eta ziri neurtuak, eta musikaren askatasun zirrarak.



■ Sartu txanpona, jarri aurpegi naturala, itxaron 2 minutuz, jaso bertso argazkia eta esan gustatu zaizula.

■ Urte zaharretako erronda

Dios te salve, ongi etorri gabon Jainkuak diela legiarekin kunpli dezagun urte berrian bezpera

Kantatu du kalez kale beste urte batez Ohitura Zaharra abesbatzak, eta ondoren bertsolariek hartu dute magnetofonoa, bat-bateko koplak abesteko. Aurreko tabernatik ardo pittin bat edo gazta puska bat ekarri arte eskean hasi, eta sekulakoak boteaz bukatzen dute. Parean pasatzen den ezagunari ere koloreak atera arte ez diote bakean uzten. Horrela, geldialdi bati behar adina probetxu atera ondoren, makilarekin

lurra jo, eta eeeuuup! eginaz hurrengo tabernara abiatzen dira kalean barrena, trikitixak bidea irekitzen dielarik.

■ Bertso saioa

Urtero bertso saio indartsu batekin bukatzen da bertso-lata. Jaialdi hau da aste osoko ekitaldi nagusia, pastelaren ginda, labelaren zigilua. Telebista eta egunkarietan ohikoena den saio mota izanik, bertara inguratzen da publiko gehiena. Ariketa berriekin esperimentatzen bada ere, Iraulio Panttalonoko kideak betiko jaialdi serio eta formala antolatzeke ere gai badirela frogatzeko unea da.

Zein intxisuk eragiten ditu orduan, ordena hankaz gora jartzen duten usteka-beak? Duela lau urteko saioan, Andoni Egaña eta Unai Agirreri gaez kanposantura joan diren bi lagunak gaia jarri zieten. Egaña itzal beldurgarriez eta kalaberez bertsotan ari zela, publiko arteko emakume bat irristatu, eta abiadarekin eskilara denak jeitsi zituen goitik behera, erdi erorian. Egaña izugarritzko susto aurpegia jarri eta izpiritu bat zitzu bizian pasatzen ikusi zuela abestu zuen.

Aurtengo saioan berriz Iñaki Zelaia eta Aitor Mendiluzek gaztetxeari kantatu zioten. Mendiluzek gaztetxeko hormetako kartelak ere erortzen direla esan, eta une horretan bertan bere atzean zituen bertso-latako 14 kartel erori ziren. Zer ez ote da eroriko hurrengo urteko saioan? ●

◆ ESTITXU EIZAGIRRE



■ Musika estilo desberdinak interpretatu ditzaketela frogatu dute Euskadiko Orkestra Sinfonikoko kideek.

M U S I K A

Disko berria, denboraldiko bostgarrena, grabatu du Euskadiko Orkestra Sinfonikoak, Carlos Alvarez Malagako baritono ezagunarekin batera. Entzule mota desberdinak asetzeko moduko uzta izan da, zalantzarik gabe, Orkestrak denboraldi honetan emandakoa.

BELARRI GUZTIENTZAKO ORKESTRA SINFONIKOA

Otsaileko lehen egunetan bukatu du grabatzen Euskadiko Orkestra Sinfonikoak denboraldi oparo honetako bere bostgarren diskoa, oraingo hau Carlos Alvarez baritono ezagunarekin batera grabatua. Aurretik Jose Maria Usandizaga konpositorearen musikarekin, Benito Lertxundirekin batera eta gaur egungo euskal konposatzaileei enkargatutako lanekin grabatu zuen lan bana Orkestra Sinfonikoak. Entzule desberdinetara iristea dute helburu bertako arduradunek, argitalpen

hauekin guztiekin.

1982. urtean sortutako orkestra honek euskal gizarteko entzule desberdinetara iristeko ekimenak ugaltu ditu azken urte-

■ Bost disko argitaratu ditu Orkestrak azken denboraldian, guztiak publiko mota desberdinei zuzendurikoak

tan. Nazioarteko lehen mailako zuzendari eta bakarlariak bertara ekarri, egitarau erakargarriak prestatu, haurrentzako prestatuturiko kontzertu didaktikoak eskaini, hiri-

buruez gain herri txikiagoetan ere kontzertuak eman, musika estilo desberdinak interpretatu... Eta grabazioen atalean ere xede bera du Euskadiko Orkestra Sinfonikoak. Denboraldi honetan, orotara, bost disko argitaratuko ditu, guztiak oso estilo desberdinekoak, eta aipatutako xedeari jarraiki, publiko mota desberdinetara zuzendurikoak.

ALVAREZEN LEHEN DISKOA BAKARRIK. Mundu osoan izen handia duen Carlos Alvarez baritonoarekin grabatu be-

ri du disko bat Euskadiko Orkestrak, Malagako baritonoak bakarrik grabatu duen lehena eta denboraldi honetan Orkestrak grabatu eta kalean jarriko dituenen artean azkena. Opera ezagunetako ariak interpretatu ditu lan honetan Alvarezek. «Munduko antzokietan ospe handia duen artista honekin lan hau egiteak balore handia suposatzen du Orkestrarentzat. Salzburgoko Jaialdian pasa den udan Giuseppe Verdiren «Don Carlo» operan, Lorin Maazelen zuzendaritzapean lortutako arrakasta esan dudaren adibide bat besterik ez da» adierazi zigun German Ormazabal Euskadiko Orkestra Sinfonikoko zuzendari nagusiak.

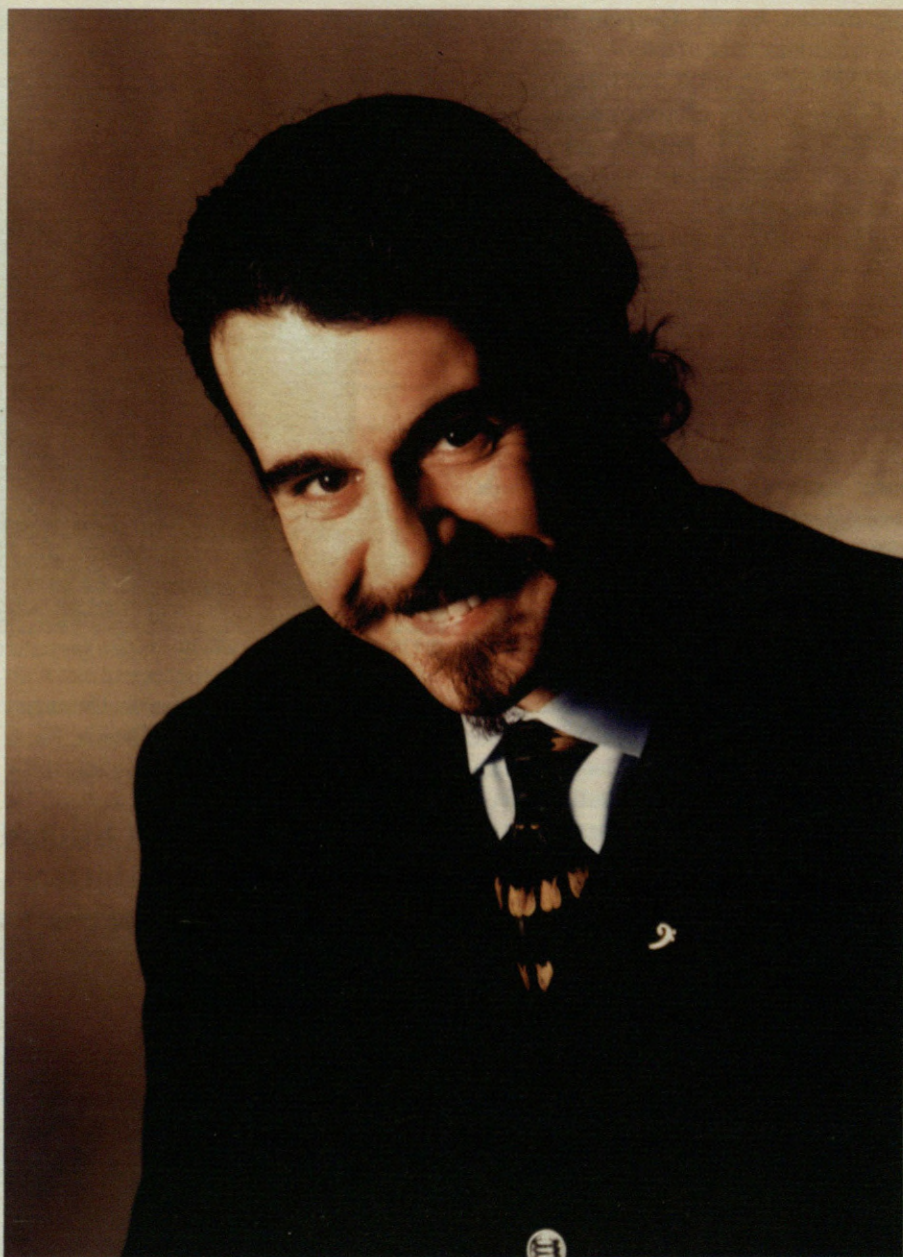
Otsaileko lehen hiru egunetan grabatu da disko hau Orkestraren egoitzan bertan. Aurretik, urtarrilaren 28 eta 29an, bi kontzertu eskaini zituen Carlos Alvarezek Euskadiko Orkestrarekin batera, Mario Venzagoren zuzendaritzapean.

Lan honetan Verdiren bost operaren zatiak (tartean «La Traviata» eta «Don Carlo» lan ezagunak direla), Tchaikowsky eta Donizettiren beste bina eta Bellini, Rossini (italiarraren «El barbero de Sevilla» operaren zatiak hautatu dituzte) eta Bizeten opera bana (azken honen, kasuan, «Carmen» lanaren pasarteak izan dira aukeratuak) bildu dira. Suitzako Claves disketxeak egin du grabaketa. Lehen ere, Jesus Guridi eta Jose Maria Usandizagaren lanak jasotzen dituzten diskoetan, etxe horrek berak burutu ditu grabaketa lanak. Carlos Alvarezek ilusio handia du proiektu honekin, bere karreran bakarrik egiten duen lehendabizikoa delako eta nazioartean oihartzuna eta proiektzioa izatea espero duelako. Munduko antzokietan lortzen ari den arrakasta diskogintzaren merkatuan ere lortzeko bidean jarriko du disko honek Malagako baritonoa.

EUSKAL MUSIKARIEN BILDUMA.

Grabatu berri den lan hau denboraldi honetan Orkestrak egin duen bostgarrena dela esan dugu. Izan ere, honen aurretik Jose Maria Usandizagaren lanekin, Benito Lertxundirekin eta euskal konposatzaileekin grabatutakoak daude, lehen biak kalean jada. Jauzi kualitatiboa eman du Orkestrak ekoizpen diskografikoan, musika estilo desberdinak interpreta ditzakeela frogatuz.

Euskal musika egileen bildumarekin jarraituz, Jose Maria Usandizagaren obra



■ Carlos Alvarez Malagako baritonoak Orkestra Sinfonikoarekin grabatu berri du diskoa.

sinfoniko gehiena grabatu du Orkestrak aurtan. Iaz Jesus Guridiri eskainitako diskoarekin hasi zen sail hau eta lanak kritika oso interesgarriak jaso ditu Europako argitalpenetan, bai grabaketaren kalitateagatik eta bai Orkestraren interpretazioaga-

■ Euskal musika egileei bi urtez behin enkargatutako obrak ere grabatu ditu Euskadiko Orkestrak

tik. Sail honetako hurrengo euskal konposatzailea Jesus Aranbarri izango da.

EGILE GARAIDEEI ENKARGA-

TUTAKOAK. Orkestrak euskal musika egileei bi urtez behin enkargatutako obrak ere grabatu ditu (bi CDetan bildu dituzte) eta ondoren jendaurrean estreinatu. Gaur egun Euskal Herrian egiten den musika bultzatu nahi da honela. Estatu mailan eta baita mundu zabalean ere, proiektzio handia duten egileak dira Orkestra Sinfonikoak hautatu dituen musikari hauek.

Lehen diskoan Felix Ibarrondo («Irrintz», 1988. urtekoa), Luis de Pablo («Impromptus», 1991koa) eta Rafael Castoren («Lizardiren bariazioak», 1998. urtean burututakoa) obrak jaso dira.

Bigarrenean berriz, Carmelo Bernaola («Variaciones concertantes», 1986), Anton Larrauri («Lainoa», 1993) eta Francisco Escudero («IV. Sinfonia concertante», 1996) bere garaian enkargatutako obrak bildu dira, zuzendaria Juanjo Mena arabarra izan delarik.

Gaur egungo euskal musikarien lan berririk grabatzeko proiektua Bartzelonako Fundació de Música Contemporàniak, 1993an musikari garaikideen sormena zabaldu eta sustatzeko sortutako erakundeak eraman du aurrera. «Dударик gabe goi mailako hainbeste konposagile dituen beste komunitaterik ez da izango estatuan» esan zigun Ormazabalek, «ez baitugu ahaztu behar nazioarteko orkestra batzuen egitarauetan sartzen direla konposatzaile hauen obrak».

Denboraldi honetan beste musika estilo bateko abeslari batekin grabatu du beste CD bat Sinfonikoak eta arrakasta handia izan du. Benito Lertxundi kantariarekin egindako lanaz ari gara, noski, «Auhon sinfonikoak» izenburua duen lan ezagunaz. Musika klasikoa eta herri musika uztartzea bilatzen zuen lan honek. Salmentei eta bere garaian eskainitako kontzertuen arrakastari begiratuz, euren helburua bete dutela esan daiteke. Kilometroak 98ren inguruan sortutako ekimen honek lehendabizi Tolosako eta ondoren Bilboko eta Donostiako antzokiak bete zituen. Diskoaren



■ Orkestrak bere egoitzan bertan grabatu du azken diskoa.

salmenta berriz, oso ona izan da, Durango-ko Azokan diskorik salduena izanik. Kasu honetan Lertxundiren abestien moldaketa

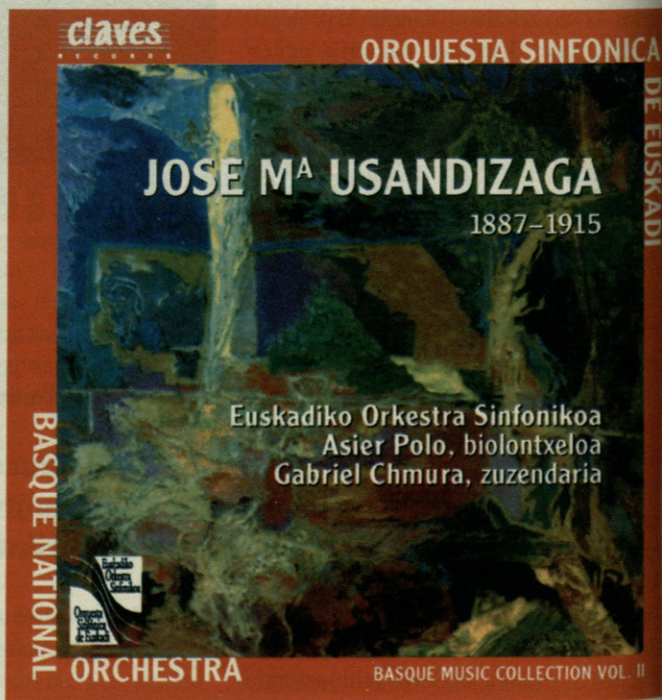
tolosarra. Orkestra, inoiz entzun edo ezagutu ez zuen entzulearengana iritsi da lan honi esker.

■ **Duela bi urte t'erdia Euskadiko Orkestrak euskal gizarteari gerturatzeko asmoa agertu zuen**

eta zuzendari lanak Enrike Ugartek egin zituen, aspaldian Alemanian bizi den zuzendari, akordeoijole eta konposatzaile

Duela bi urte t'erdia Euskadiko Orkestra Sinfonikoa euskal gizarteari gerturatzeko asmoa zuela iragarri zuen. Lehen aipatutako ekimenez gain, grabaketa hauek entzulego mota desberdinak gure orkestrara inguratzen lagunduko dute seguraski ●

◆ JOXEMI SAIJAR



■ Guridiri buruzko lanarekin abiatutako sailak, Usandizagarekin izan du jarraipena. Hurrengoa Jesus Aranbarri izango da.

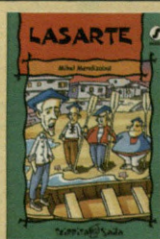
L I B U R U A K

**GUTENBERG
GALAXIA (I eta II)**

Marshall McLuhan

Gaiak
220 eta 228 orrialde**GUTENBERG
GALAXIA (I)****LASARTE**

Mikel Mendizabal

Sendoa
109 orrialde
815 pta.**HERAUS-
KORRITSE**

Aitor Arana

Gero
73 orrialde
855 pta.

Lan honek «'Homo Typographicus' delakoaren genesisia» du azpitu eta historian zehar gizakiak mundaaren pertzepzioa nola aldatu duen aztertzen du. Idazkera asmatu aurretiko jokaera entzunezkoa zen. Idazkerarekin, aldiz, ikusmenezkoa. Egungo puntako teknologiek eta etengabeko aldaketek aurreko Gutenberg galaxia desplazatu eta pertzepzioa aldatzen dute etengabe. Egilearen esanetan «mezua da bitartekoa». Bi liburukitan baturik dator McLuhanen lana: «Gutenberg galaxia» lehena eta «Galaxiaren berregituraketa» bigarrena ●

Sendoa argitaletxearen Txirrita sailak gazteei bertsolari zaharren bizitza eta lana hurbiltzen jarraitzen du. Oraingoan, Manuel Lasarte leitzarrari egokitu zaio txanda. Bere itxura serioaz, Orion bizi den bertsolariak errimak eta oinak aukeratzean hosiadetasun harrigarria erakutsi du plazaz-plaza bertsotan eman dituen urte luzeetan, baita esaldiak neurtzeko erraztasuna eta kantaera gozosa ere. 15 urte dira Lasartek plazako jarduera utzi zuela, baina idatzizko lan ugari egin du ordutik: sei liburu argitaratu ditu, hainbat artikuluz gain ●

Aitor Arana legazpiarrek ipuinak eta gaztetxoentzako eleberrak idatzi ditu gehienbat. 10-12 urte bitarteko irakurleei zuzendurik, Gero etxeko Ekilore bilduman kaleratu duen lanean oraina eta iragana uztartu ditu. Itsaso uni-bertsitateko ikaslea du protagonista eleberrak. Honek Herauskorritseren harrizko aldarea aurkitu eta hainbat gertakizun abiatuko da horrela. Gorka adiskidea eta Karlos irakaslea izango ditu bidelagun, gauzak argitu eta ustekabeak gaintzeko. Aranaren testua Alberto Camposen marrazkiez dago hornitua ●

Ostracon



Medusaren burua, Terrakota,
Magna Grezia, Apulia, 330 K.A.

Ostracon
Arkeologia

Seestrasse 291, CH-8038 Zurich
Tel. & Faxe: 07 411 481 50 64

Galeriako bisitaldiak
aurrez hitzartuak

e-mail: ostracon@x8.net
internet: <http://x8.net/ostracon>

DE LA MESA DE
AJURIA ENEA AL
PACTO DE
LIZARRA

Jose Luis Orella



Tarttalo

286 orrialde

2.250 pta.

Besteak beste, Deustuko Unibertsitatean Erdi Aroko Historian katedraduna eta EHUn Zuzenbide Historiako irakaslea den Jose Luis Orellak liburu ugari du idatzia, historiagile gisa nahiz saikeragile moduan. Azken saiakera honetan pil-pilean dagoen gaia jorratu du. Lehen zatian, Jonan Fernandezek hitzaurrearen ondoren eta sarrera moduan, 1997ko uztailetik 1998ko udara bitarte (Lizarrako akordiora bitarte, beraz), Ajuria Eneako mahaiaren inguruan sortu direnak aztertu ditu iruinsemeak. Egoera politikoa-ren hausnarketaren ondoren liburuaren zati nagusia dator. Euskal arazoa ezagutzeko baliagarriak diren gertakizun, iritzi eta definizioak ematen ditu bertan, modu berezi batean. Izan ere, hainbat termino jasotzen dituen hiztegi moduan jaso du lanaren edukia; «aborto» adieratik «violencia institucional» kontzeptura, euskal gizartea ezagutzeko funtsezko elementuak bildu ditu. Lehen zatia esparru politikoan murgiltzen bada ere, bigarren hau zabalagoa da eta euskal gizarteko beste hainbat alderdi jorratzen du, alderdi humanoari garrantzi berezia emanez. Jonan Fernandezek hitzaurrean esaten duenez, irakurlea hausnarketara eramango duen liburua da hau ●

■ Jose Luis Orella

«Euskal gizartearen
erradiografia egin dut»

«De la Mesa de Ajuria Enea al Pacto de Lizarra» liburua kaleratu berri du.



Liburuaren zati nagusiari forma berezia eman diozu. Zer dela eta antolatu duzu lana hiztegi moduan?

Joan den urtean nik hiztegi formako liburu bat argitaratu nuen. Nire eredu horri jarraiki eta, era berean, J.A. Hurtle-k Irlandari buruzko liburu batean erabilitako eredua kontuan harturik osatu dut, baina modu zehatzago batean, erantzun laburragoekin. Kultura maila jakin bat duen hiritar batek euskal arazoaren inguruan izan ditzakeen zalan-tzei buruz idatzi nahi nuen. Ikusi nuen, arazoak bata bestearekin loturik zeudela eta ezin nuela politikaz soilik hitz egin. Hor diraz arazo laboralak, familiaren egitura, bikote harremanak... horiek guztiak izan behar dira kontuan gure gizartearen arazoei irtenbideak topatzeko. Euskal gizartearen erradiografia egin nahi izan dut, egoera politikoa lehen mailan ipini orde, sarrera moduan aurkeztuz. Hori guztia, ni historiagile izanik, ikuspuntu historiko batetik egin dezaket soilik. Historian zehar eman diren hainbat formula baliagarriak izan daitezke egungo arazoen konponbi-

dean.

■ Zein dokumentazio eta ikerketa lan dago liburu honen atzean?

Lehen zatirako, politikaren inguruko sarrerarako komunikabideak erabili ditut gehienbat. Hiztegia osatzeko aldez, irakurketa lasaigoak baliatu ditut, ikuspuntu soziologiko, filosofiko eta baita teologiko batetik ere.

■ Komunikabideak aipatu dituzula, ez al da zaila, gai honetan bereziki, eragin mediatikoa saihestea?

Nik liburua Euskal Herriarekiko ikuspuntu konprometitu batetik idatzi dut. Gainera, komunikabideak taldetan sailkatu ditut euren jokaera eta izaerare arabera.

■ Jonan Fernandezek egin dizu hitzaurrea.

Bere lehen hitzaurrea izan da. Nik lehenago nire laguntza eskainia nion eta ordainetan egin du hitzaurre hau. Eta ez da egilearekiko lausengua besterik ez duen testu horietakoa. Jonan, Elkarriren ildotik, konponbideak lasai, presarik gabe bilatzearen aldekoa da eta horregatik nire proposamen batzuk azkarregiak, drastikoegiak iruditzen zaizkio ●

LENTE PROGRESIBOAK

3 punturen arteko distantziarik erosoena

urruiti

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziatara ongi ikus dezazun, MULTIOPTICAren irtenbiderik onena dugu. INDO betaurreko progresiboak. Erosoak eta eraginkorrak. Ikusmen nekatua ahantz dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICA txartelarekin ordaintza hiru hilabete erosoten egun ahal izango duzu inolako gaitzargurik gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Del ezazu 900 34 35 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu.

INDO

DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

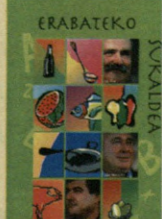


ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

ERABATEKO SUKALDEA

Luis Irizar
Julian Bereziartua
Hasier Etxeberria



Tartalo
214 orrialde
2.185 pta.

LAU ANAIA UMEZURTZAK

Sagrario Yarnoz
Joxan Ormazabal



Elkarlanean
32 orrialde
780 pta.

KONDOI HILTZAILEA

Ralf König



Arabera
55 orrialde

Ederki islatzen du liburuaren edukia, Julian Bereziartuak, Hasier Etxeberria eta Luis Irizarrek ipini dioten azpitituluak: «edo sukalde kontutan sekula ez galtzeko jakin behar diren gauzak eta erak zerrendan idatziak». Ahatetik hasi eta Zurrutunara bitarte, arrautzak eta txitxardinak topatuko ditu sukaldean bere trebezia handitu nahi duen irakurleak, pexxila eta gazta, zapoa eta ilarrak... tartean, sukaldean ezinbestekoak diren hainbat kontzeptu: itxura, pil-pil, despentsa, jate-txea eta beste hainbat. Orotara, ehundik gora errezeta eta jakien jatorri eta erabile-raren inguruko informazio zabala ●

Joxe Migel Barandiaranek «El mundo en la mente popular vasca» liburuan jasotako hamar euskal ipuin herriko bildu eta haurrentzako moldatu zituen due-la urte batzuk Elkar argitaletxeak: «Patxi errementaria», «Makilakixki», «Marizikin»... Batek baino gehiagok izango ditu gogoan ipuinok, baita horietan jasotzen ziren Jesus Lucasen marrazkiak ere. Orain, Elkarlanean etxeak hamar ipuinok berriro ere moldatu, itxuraz eraberritu eta egungo haurren esku jartzea erabaki du Mari sailean. Honako hau, lau anaia umezurtzen istorioa kontatzen duena, saileko laugarrena da ●

Ralf König, komikilari europar eza-gunenetakoa eta gay kulturako egilerik irakurriena da komiki ho-nen egilea. Hollywoodeko thriller-en pa-rodia egiten da lan honetan, baita mende bukaerako sexu errepresioaren kritika zo-rrotza ere. Kondoik sikopata baten istorioa kontatzen du, hiritarrak ikaraturik dituen kondoia, sexu-harremanik duen inor ez baitago latex hiltzailearengandik salbu. Mackarroni inspektorea ordea, kondoik arriskutsuari aurre egitera ausartuko da, nahiz eta bere osasuna arriskuan jarri. Arabera argitaletxeak komiki hau euskaraz gozatzeko aukera zabaldu berri du ●

D I S K O A K

BIHURRIKERIAN

Hautzarrak



Oihuka
2.055 pta.

Jean François-ren gitarrak eta ahotsak, Fred-en bateriak, Ramuntxoren ba-xuak, Patxiren gitarrak eta azken bi hauen koruek osatzen dute Hautzarrak. Ezin ahaztu, programaketan aritzen diren Fred bateria bera, Patxi Will eta Didier. Iparraldean ere euskal rocka egiten dela ekarri digu gogora «Bihurrikeriak» izen-buru duen eta Oihuka zigiluak argitaratu duen lan berri honek. Diskoari azken doi-

nuak ematen dio izena. Horren aurretik beste 10 kantu daude: «Misiolaria naiz» izenekoak bizitzaren zentzua du hizpide, «R.A.S» abestiak aldiz, algeriar, kabildar eta bereber herriak pairatzen dituzten sa-raskiak; GAL, «Egin»en itxiera, tortura, sistema manipulatzaila, emakumeei zu-zenduriko tratu txarrak, euskal preso poli-tikoak dira, besteak beste, abestietan jorra-tzen dituzten gaiak ●

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:



kutxa

fundazioa
fundación

Euskal Telebista saio berezia prestatzen ari da. Antzinako usadioari jarraiki, ipuinak kontatuko dituzten hamabostetik gora pertsona bildu eta programa osatuko du. Pertsona bakoitzak ipuin bana kontatuko du, bere modura eta bere erregistroekin.

IPUINAK KONTATZEAREN ARTEA

Kontaidazu». Izenburu horren pean, saio berezia egin asmo du Euskal Telebistak. Hamabost pertsonatik gora kamera aurrean jarri eta bakoitzak ipuin bana kontatuko du. Guztiak bildu, bakoitza xeheki landu, audio efektuak barneratu... eta emitzeko prest utzi.

Ez dago oraindik emisio data zehaztua, baina grabazioa datorren astelehenean, hilak 8, egingo da. Horretarako dekoratu berezi bat prestatu dute eta bertan grabatuko dira guztien kontakizunak. «*Beti esan ohi da ahozko tradizioa telebistak baztertu eta uxatu duela. Guk aproba txiki bat egin nahi genuke ipuinak telebistaratzeko*» dio Joxe Mari Otermin Euskal Telebistako zuzendariak.

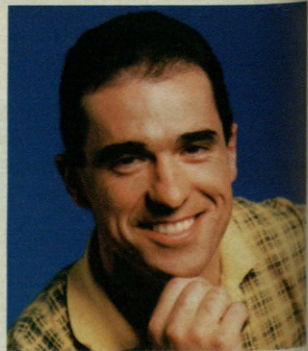
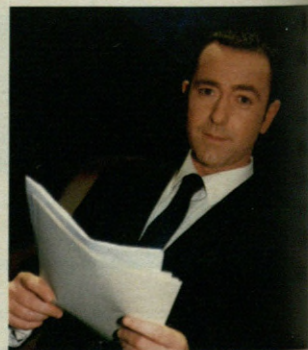
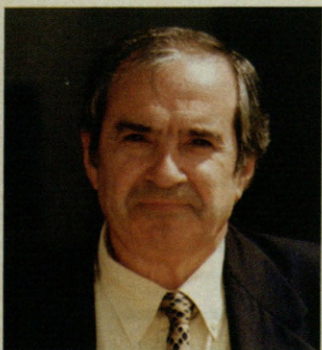
«Ez ditugu ipuinak kontalari profesionalen ahotan jarri nahi, euskaraz ondo

egiten dutenen ahotan jarri nahi ditugu, erregistro askotako euskara egiten dutenen ahotan». Hauek dira «Kontaidazu»n agertuko diren pertsonetako batzuk: Xabier Mendiguren Bereziartu, Jesus Eguzkitza 'Eguzki', Mari Karmen Garmendia, Miren Aranburu, Julio Ibarra, Maddalen Iriarte, Arantxa Iturbe, Mertxe Ezeiza, Miren Gojenola, Arantxa Egurmendi, Aitor Elkoro, Olatz Zugasti, Juan Manuel Etxebarria (Arratiako ipuinak bildu ditu, seguraski bertako ipuinen bat kontatuko du), Pello Zabala, Andoni Aranburu, Juani Mendiola eta Josean Agerre.

Ikusleari gonbidapena luzatu dio Oterminek: «*Telebista ikus dezakezue, baina ipuinaren mundua ere hor dago, eta begira jende bati zer nolako ipuinak kontatu zizkieten, begira jende batek zer nolako ipui-*

nak kontatzen dituen etxean eta begira jende batek buruan zein ipuin dituen gus-tagarri, aberats eta interesgarri gertatu zaizkiolako». Hiru minutuko kontakizunak izango dira, aurretik aurkezpen bat izango dutenak: elkarrizketa laburra egingo die gidari lanak beteko dituen Euskadi Irratiko esatari batek.

Oraingoz programa bakarra izango da, saiakera moduko bat, baina izan dezake, Joxe Mari Oterminen ustez, jarraipenik: «*Pentsatu nahi dut urtean asko ez, baina beste ale batzuk beharko lituzkela eta izan ditzakela. Gertatzen dena da telebistaren gaurko estetika eta egiteko modua erabat kontrajarria dagoela ipuinaren estetika eta dinamikarekin. Hala ere noizbehinka kontraesan hori erakustea polita da, eta neurri batean bitxia izan daiteke*» ●



■ Joxe Mari Otermin saioaren zuzendaria eta ipuin bana kontatuko duten Xabier Mendiguren, Mari Karmen Garmendia, Julio Ibarra (goiko lauak, ezker eskuin), Andoni Aranburu, Arantxa Iturbe, Miren Aranburu eta Aitor Elkoro. Beste hainbat izango da kontalari.

C A R M E N B A R O J A

ETBn 1985ean sartu zen, Euskadi Irratian ere jardun zuen urtebetez. Albistegietan aritu izan da beti. Duela urtebete «Asteberri»n hasi zen eta ikasturte honetan aurkezle-zuzendaria da. Saio berau euskaraz egin beharko litzatekela dio 34 urteko eibartarrak.

“Kate guztietan dago zer ikasia”

Kamera atzean urte mordo eman eta gero «Asteberri» aurkeztzen hasi zara. Zer moduz kamera aurrean?

Gustura. Niretzako lan bat gehiago da, ez diot garrantzi berezirik ematen. Kamera atzekoak askotan erantzukizun handiagoa izaten du, kamera aurrekoa oso garrantzitsua izan arren. Nik sorpresaz hartu dut ia 14 urte lanean egon eta gero, jendeak ‘aiba, telebistan lan egiten duzu’ esatea.

■ Egunerokotik asteroko albistegira igarotzean zein aldaketa sumatu duzu?

Eguneroko informatiboetan oso denbora gutxi duzu lanak aztertzeke eta nola azaldu pentsatzeko. Asterokoan berriz kontrakoa, denbora gehiago ematen duzu pentsatzen zein elkarrizketa egin, zein ikuspuntu eman, gidoia egiten eta erreportajeak lantzen.

■ Zein irizpideren arabera aukeratzen dituzte gaiak «Asteberri»n?

Alde batetik, telebistarako erreportajea izan behar du, hainbat gai ez da erraza irudiekin azaltzeko. Bestetik, gaurkotasuna duten gaiak izatea eta azkenik, interesgarria iruditzen zait gai sozialak aztertzea. Batzutan ez dira hain egunerokoak, baina gure gizartean gertatzen ari diren hainbat

egoera islatzea interesgarria iruditzen zait.

■ Beti ere, gai politikoek dute lehentasuna.

Gure herrian politikak gaurkotasun handia du. Saiatzen gara analisisa egiten, gaiak patxada ha-diagorekin lantzen, sakontzen. Irailetik hona esango nuke aste batean bai eta hurrengoan ere bai, gai politikoak sartu ditugula.

■ Beste kateetan saio beretsuetan egiten dena jarraitzen duzue? Bada ikastekorik, onerako edo txarrerako?

Ikastekorik beti dago, kate guztietan. Ikusi, irakurri edo entzun dezakegun guztian dago zer ikasia. Beti begiratzen diogu elkarri, baina guk gure nortasun propioa izan behar dugu. Ni saiatzen naiz gure ikuslearentzako, Euskal Herriarentzako interesgarriak izan daitezkeen gaiak aukeratzen eta era interesgarrian ematen.

■ Zuen saioan funtsezkoa analisisa izaki, tratamenduan dago erronka, ez?

Bai, nola tratatu, zein interlokutore



■ «Irailetik hona aste batean bai eta hurrengoan ere bai, gai politikoak sartu ditugu».

aukeratu... Gure saioak lortu nahiko lukeena da ikusleari bere iritzia osatzeko informazio eta ikuspegi desberdinak ematea. Ez da erraza, baina saiatzen gara ●

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ LOURVIER'S TALDEA SAIO BERRIA PRESTATZEN

Lourdes Bedia, Oscar Terol eta Javier Merinok osatzen duten Lourvier's taldea aurki itzuliko da Euskal Telebistara. Atal berriak prestatzen hasiak dira dagoeneko. Saioak ez du aurrekoaren egitura bera izango, ezta dekoratu bera ere. Oraingo atalek ordubeteko iraupena izango dute eta pertsona ospetsuak agertuko omen dira ●

■ MUSIKAREN INGURUKO SAIOA AURKI ETB1-EAN

Bada makina bat urte Euskal Telebistan musika saiorik egiten ez dena. Telebistaren hastapenetan izan zen bat, gerora egin ziren beste batzuk, baina azken boladan ez da deus izan. Orain badirudi berreskuratu nahi dela eta aurki antenan izango dugula. Euskadi Gazteako Joseina Etxeberría izango da programa berri honen gidaria ●

■ “IKUSGELA” SAIOAK EKAINA ARTE SEGIKO DU

Eusko Jarlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak bultzatzen duen «Ikusgela» saioak ekaina arte jarraituko du ETB1ean. Aste honetatik hasita eta ekainera arte 94 saio berri eskainiko dira. Jokin Oregi eta Izaro Iraetak aurkeztzen duten hurrei zuzendutako saioa egunero ikus daiteke euskarazko katean ●

DISEINUA

FOTOKONPOSAKETA

INPRESIOA

EDIZIO DIGITALA

BIDALKETA

antza

grafikagintza & komunikazioa

INDUSTRIALDEA, 2 • 20160 LASARTE-ORIA, GIPUZKOA • TEL.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 37 34 03
e-mail: antzagraf@antza.com • www.antza.com

G U R E I R R A T I A

Gure Irratiak iragan larunbateko Biltzar Nagusian jorratutako gai nagusietako bat bere emankizunak Interneten hedatzeko proiektua izan zen. Ekainerako prest egon liteke.

SAREAN HEDATZEKO LANEAN

Sarean sarean, Interneten, bere programazioa hedatzeko proiektua eztabaidatu zuten iragan larunbatean Gure Irratiko langileek. Proposamena ez dute euren egin, kanpotik heldu zaie, Caroline Phillipsek zuzentzen duen Phillips Consulting enpresatik.

Caroline Phillips berak «Internautak» izena duen irrati saioa hedatzen du Gure Irratian eta, mundu horren ezagun, Internet bidez euskarazko emankizunak zabaltzeko proiektua aurkeztu zuen 1997an. Orduan ez zen aukerarik izan, baina «aurten momentua iritsi da. Zergatik? Gure Irratia momentu on batean dagoelako, indar eta proiektu anitzekin, eta irrati informatizatuaren bidean gaudelako» azaltzen du Agus Hernan irrati zuzendariak.

Irratiaren informatizazioaren bidez, Gure Irratiak 24 orenez emitituko ahalko luke —egun programazioak 18 oren ditu, 6:00etatik 22:00etara, eta gainerakoa musika soila da— eta horrek ahalbidetuko luke Interneten sartzeko eta bertan zuzenean

entzun ahal izatea. Sarean emankizun batzuk edota programazio osoa sartzeko zehazteko dagoen arren, irratiak azken aukera honen aldeko hautua egiten du, beti ere informatizazioan urratsak emanez gero.

Hau guztia abian jartzeko lanpostu berezi baten sortzea ezinbestekotzat jotzen du Agus Hernanek eta horretarako «Estatuaren dirulaguntza beharko genuke». Langleile hori informatizazioa lantzeaz, gaueko programazioa egiteaz eta Interneteko aferaz arduratuko litzateke. Teknikoki berriz, ez lekarke kostu handirik.

Ekainerako egitasmoa egi bihurtzea es-



■ Gure Irratiko emankizunak ekainerako Internet bidez zabaltzea espero dute irratikideek.

pero dute irratikideek eta «web orri hori inongo gaurkotasunik gabeko zerbait izan baino, gure irrati entzungo den tokia izatea nahi dugu, diasporako euskaldunek entzun ahal izan dezaten» ●

B a g a k

■ IRULEGIKO IRRATIAREN SOS BILKETA KANPAINA

Otsailaren 13an hasi eta martxoaren 7a bitarte luzatuko du Irulegiko Irratiak urteroko sos bilketa kanpaina. Anhauzen, Maialen Lujanbio, Igor Elortza, Jon Maia eta Unai Iturriagarekin burutuko den bertso bazkari batek emango dio hasiera kanpainari, eta hiru astetan zehar herriz herriz ibiliko dira Irulegiko Irratiko laguntzaileak sos biltzen. Hilaren azken larunbatean kontzertua izango da, Joxe Ripiau, Ikuskariak eta Niko Etxartekin eta kanpainari amaiera emateko, martxoaren 6an, desafiozko pilota partida eta herri bazkaria. Hiru aste hauetan, gainera, emankizun bereziak izango dira irratiari ●

A u r p e g i a

■ Gurutze Erzibengoa

Umeen testigantzak bilduz zortzi urtetan

Euskadi Irratiko «Maritxu Berritxu» saioan dihardu

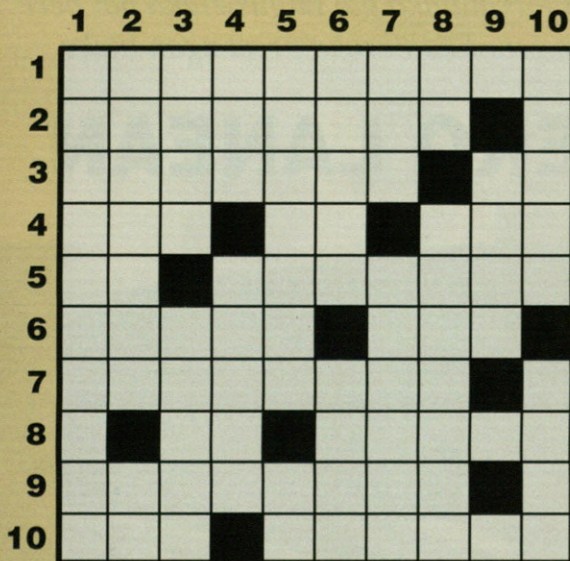
Errenteriakoa da, 31 urte dauzka eta Irakasletza eta Euskal Filologia ikasketak eginak ditu. Euskadi Irratian zortzi urte daramatza, guztiak ere «Maritxu Berritxu» haurrei zuzendutako saioan.

«Hasi nintzen herriz herri eskoletan grabaketak egiten. Herrialde guztietara joaten nintzen. Hasieran ez nuen eskolarik ezagutzen; orain, 8 urteren buruan, gehientsuenetara ailegatu naiz,



ikastoletara, eskola publikoetara, ikastetxe pribatueta, mojen kolegioetara, euskaraz egiten den toki guztietara». Materiala bildu, editatu eta aurkezteko moduan jarri, arratsaldero hedatzen den saioan zabaltzeko. Egun ere horrek asetzen du gehien: «Eskoletara joan eta umeekin egotea gustatzen zait, ume ezberdinak ezagutu, bidena-bar Euskal Herria ere ezagutu» ●

Gurutzegrama



EZKER ESKUIN

- 1.- Irudi geometrikoa. 2.- Irautearen ondorioa. Tona.
- 3.- Landare-mota. Neoia. 4.- Eguneroko janari. Erbioa.
- Entzumenik ez duena. 5.- Titanioa. Danbor-mota.
- 6.- Neba. Emakume izena. 7.- Iparraldean, berritsu. Potasioa.
- 8.- Lehenengoa. Ez eme. Barre xumea. 9.- Deia. Iodoa.
- 10.- Barazki ezagina. bakterio-mota.

GOITIK BEHERA

- 1.- Pilotaz emaniko kolpea. 2.- Ondorioa. Ukatzeko.
- 3.- Gura. Atsegin. 4.- Istua. Arabako herria. 5.- Espartinak.
- Laborarien Biltzarra. 6.- Gudu jarraien multzoa. Verdiren opera
- ezaguna. 7.- Zintzoa. Berriro. 8.- Sodioa. Hegazti harrapari.
- 9.- Oxigenoa. Zer modutan. Bokala. Berrogeita hamar.
- 10.- Irten. Hegazti-mota.



Kikeren Umorea

HEGALDI BELDURGARRIA

Erromako aireportuan gaude. Berlinera doan hegazkina abiatzera doa. Bidaia guztiak beren eserlekuetan jezarri dira eta segurtasun uhalak itxi dituzte. Bapatean erabateko isiltasuna egin da hegazkinaren jabe.

Pilotoa eta bere laguntzailea, hegazkinaren atzeko atetik sartu dira eta korridorea zeharkatzen ari dira kabinara iristeko... biak betaurreko beltzak jantzita, biak itsu-makilez lagunduta, eta pilotoa laguntzaileari helduta.

- Hau bromaren bat izango da noski - pentsatu dute guztiak -.

Handik gutxira, hegazkina aireratu egingo dela eta, bidaiariak hartu behar dituzten segurtasun neurriak adierazten dituzten oharak entzun dira bozgorailuetatik.

Hegazkina mugitzen hasi orduko hala ere, bidaiarien larritasuna areagotu egin da: "zer ari da gertatzen hemen?", "seguru al gaude?"...

Irteera pista iritsi aurretik, hegazkinak berrehun bat metro egin behar ditu eta ondoren bihurgune txiki bat hartu. Hegazkina berriz, zuzen-zuzen doa. Bidaiariak garrasika hasi dira:

- Ehh, ohh, iiiii!

Une horretan hegazkinak bihurgunea hartu eta irteera pistan aurrera jarraitu du zuzen-zuzen. Baina bide erdia egin eta ez da hegaldatzen! Irteera pistaren bukaerara ari da ailegatzeko eta oraindik ere gurpilak lurrean! Bidaiarien artean, histeria, izua eta etsipena:

- Ehh, ohh, iiiii! Jainko maitea!

Pista amaitzeko hamar metro falta direla ordea, azkenean eta guztien lasaitasunerako, hegazkina hegaldatu egiten da. Eta orduan laguntzaileak pilotoari:

- Eskerrak bidaiariak garrasi egiten duten. Bestela dagoeneko akabatu ginen.

Letra Zopa

N	O	R	B	I	T	B	O	A	R	E	D	G	A	O	I
A	L	I	F	L	A	N	S	A	N	O	I	I	K	N	A
A	A	R	E	T	A	U	N	O	K	I	K	A	M	E	O
I	G	A	Z	T	I	H	J	O	R	U	G	U	G	A	G
A	D	Z	I	X	A	K	E	M	A	T	E	E	R	I	A
N	E	M	A	L	A	U	S	L	A	K	R	E	R	L	E
T	A	K	U	L	O	R	L	R	U	R	A	U	T	R	U
T	E	Z	I	A	D	B	E	A	E	A	R	T	N	I	E
M	A	N	L	G	A	I	L	U	A	A	T	Z	A	I	H
O	S	N	P	E	O	I	A	E	R	R	O	D	R	N	E

Aurki itzazu letra zopa honetan xake-jokoan baliatzen diren 10 hitz. Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Edalontzia. 2. Lubakia. Br. 3. Etekin. Aia. 4. Berandu. Ab. 5. I. Arauk. 1. 6. Dut. Ke. Ola. 7. U. So. NA. Ar. 8. Noin. Gaur. 9. Ak. Nire. Za. 10. Kalakariak.

Goitik-behera: 1. Elebidunak. 2. Dute. U. Oka. 3. Aberatsa. L. 4. Lakar. Oina. 5. Okinak. Nik. 6. Ninduen. Ra. 7. Ta. UA. Ager. 8. Z. A. Ko. A. I. 9. Ibia. Lauza. 10. Arabiarak.

★	B	★	L	★	E	★	O	★	A	★	O
L	E	H	E	N	T	A	S	U	N	A	K
★	T	O	K	I	A	★	P	R	E	S	A
D	E	N	O	K	★	H	A	A	T	I	K
★	L	A	R	★	A	E	K	★	O	A	★
★	B	★	H	★	D	A	★	N	O	N	D
H	I	G	I	K	U	N	D	E	★	G	A
★	Z	E	R	E	N	★	O	★	B	A	T
P	I	S	U	A	★	E	★	B	E	R	U
★	G	A	S	★	O	R	R	A	Z	I	★
S	A	L	T	O	K	I	A	K	★	L	O
★	I	T	A	L	I	A	★	E	M	A	N
I	A	Z	★	D	L	★	U	T	I	K	A
★	K	A	L	E	A	K	★	I	N	★	K

K	R	J	A	O	A	R	I	A	R	R	A	M	E	I	E
U	A	K	G	I	I	T	U	Z	K	E	A	G	N	R	I
R	S	T	I	T	R	I	K	E	A	K	A	R	A	T	I
T	I	J	Z	Z	R	A	E	T	Z	N	D	E	S	E	I
O	T	O	B	E	S	A	G	A	I	N	B	A	G	K	R
D	N	A	L	A	L	H	K	I	E	O	O	I	J	R	A
A	O	A	X	O	R	A	G	A	T	E	L	A	A	E	E
T	R	S	R	K	T	O	R	E	U	R	E	T	K	A	D
I	F	U	R	A	T	O	R	I	P	U	A	R	U	I	I
U	I	N	A	B	I	R	U	D	R	T	S	Z	R	Z	U

Hitz Gezidunak

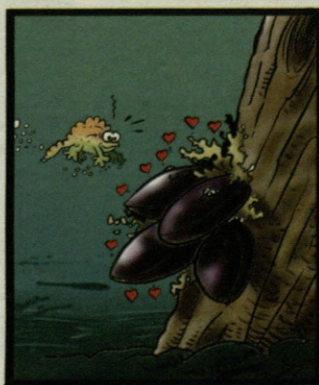
	Iparre- tarrak	Udalerni giputza	Igo	Gipuzkoa- ko ibaia	Min egin	Irudia
	Beldur- garriak	Amezket- koa	Adar moz- tua	Jarduerak	Hizki grekoa	Erne!
	Europako estatua	Udare- ondo				
		Arabako udalerria				
					Noka, du	
					Nik dakar- tzat, haiek	
	Pl., baraz- ki mota			Potasioa	Dauka	Oxigenoa
	501			Zulogunea	Zenbaki bikoiti	Nafarroako mendaldea
	Erailtzea	Momen- tuak	Toka, da	Aitaren arreba		Bokal errep.
Burdin- bidea	Argazkiko herria	Tenore eta baxuaren arteko	Lehena eta azkena			Kolore- mota
				Ut!		
				Itsas- landareak		Kasik
Bihia		Ospea			Abere belarjale	
Purua		Italiako telebista			Bokal errep.	
			Soka			
			Iodoa			
Buruaren aldea		Letoniako hiriburua		Sarrera		Herri hizkeran, kokaina
Eguzkia		Libre		Ez emea		
	Euskal atzizkia		Bokala	Bokala	Zamorako autoetan	Potasioa
	Rutenioa		Edari al- koholdun	Ogi, hitz elkarketan	Norat atzikia	Putre
Espainia- ko ibaia		Erraz sar- tzen dena				... egin, begiratu
Galderak		Argona				H ₂ O
			Bokala	Hitzar- menak		
			Bokala	Bokala		
Artearen hasieran	Animalia adarduna			Aterbea		

Argazkia: Gipuzkoako herria

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH



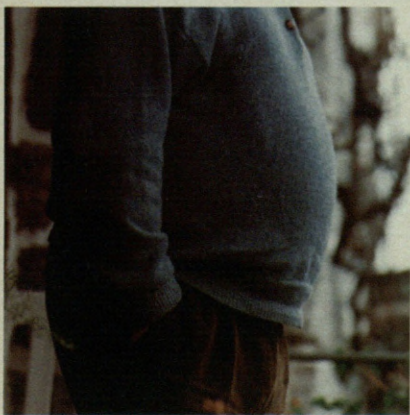
ERROBIKO PIRANJAK



GEHIEGIZKO PISUA, ARAZO USUA

Espainiako populazioaren % 53k egokia baino gehiago pisatzen du, obesitatearen inguruko Espainiako inkestak dioenez. Jendeak obesitateari buruzko ezagutza maila egokia du eta horrela inkestatuetako erdiak-edo obesitatea gaitz bezala hartzen du, % 13k arazo estetikoetatik soilik, eta beste % 25aren ustez, bi eratara har daiteke obesitatea.

Euskal Herrira etorritik, berriz, eta EAEko osasun-inkestak emandako datuen arabera, 18 urtetik gorako euskaldunen % 10 obesotzat har daiteke. Inkesta horretan ikusten da pisu gehiegikeria duten pertsonen kopurua % 1,5 igo dela azken bost urteotan. 1992. urtean 45 urtetik 65era bitarteko gizon euskaldunen % 11 ziren gehiegizko pisua zutenak, emakumeetan zifra hori % 13,5ekoa zen bitartean. Baina 64 urtetik aurrera joera alderantzizkoa zen. 1997. urtean zifra % 17raino igo zen gizonezkoen artean,



emakumetan batere aldatu gabe jarraitzen zuten bitartean.

Aditu guztiek diotenez, jendeak ere ondotoxo daki bihotzeko hainbat gaitz, kolesterol tasa altuak, hipertentsioa edo diabetea pisu gehiegikeriaren hurbileko lagunak direla. Bestalde, inkestatuen % 38k uste du sabelaren inguruan pilatzen den obesitateak arrisku kardiobaskularrak edukitzeko faktore handiagoa duela, alda eta izterretara mugatzen denak baino, azken egoera hori gehiago jotzen baita arazo estetiko bezala. Azkenik, aipatu emakume gizenak gizonezko gizenak baino okerrago ikusiak daudela (inkestatuen % 70aren arabera) eta obesitateak diskriminazioa dakarrela lanean, emakumeentzat batez ere

◆ JABIER AGIRRE

Ibirigaingo tumulu itzelaren xeka

Urte berria trenpu onez hasteko gogoz, iragan urtarrilan Ziordia aldera abiatu gure geografiako bazter ezezagunak bisitatzeko. Alde batetik, Ziordia-Ibirigaingo deituriko tumulua aurkitu eta kokatzea zen gure asmo nagusia; baina bestetik, errepidetik hainbeste aldiz egindako galderari ihardespina ematea... zein da Egina? Haitzek kikutzen duten sekretua? Zein haien giblean aurkituko dugun paisaia?



■ Saratxakolegiko trikuharria.

Ziordia-Ibirigaingo tumuluari buruz geneukan aipamen bakarra Jesus Elosegiren «Catalago Dolmenico del Pais Vasco»n irakurri genuen. Euskal Herriko Aro Megalitikoari buruzko liburuetan tumulu honen aipamen eza zela medio eta Jesus Elosegik berak emandako datu zalantzarriengatik, ez ginen batere ziur Ziordiako Iparraldeko muinoetan historiaurreko hilotzi bat kausituko genukeenik. Honetaz gain, Aranzadik argitaratutako «Aizkorri» mapan (1/30.000 eskalakoa) ez zen deusik paratzen gure susmoek behatzen zuten zonalde hartan. Dena den ez ginen asko fidatu, mapa horretan ez baita agertzen ere aski ezaguna den eta gure ibilaldian bisitatuko dugun Saratxakolegiko trikuharria.

Mendiei buruzko literaturara jo genuen eta zonalde honetaz idatzi dutenen artean ere ez genuen fitsik atzeman. Luis Pedro Peña Santiagoren «Aizkorri» liburu IV. atalean mendi hauek deskribatzen dira eta Saratxakolegiko trikuharria aipatzen bada ere, ez dago gure tumulu fantasmari buruzko hitz bat ere.

Beraz, Jesus Elosegiren azalpenekin kontentatu behar: «302-Ziordia (1.048m.) Aratz-Altsasua (Nafarroa) 1953: "Ziordia" behin behin izena dugu ez baitakigu zein den trikuharria kokatzen den tokiaren izen zehatza. Salvatierra-113. zenbakiko orrialdean azaltzen den 1.048 metroko gailurrari buruz mintzo gara, Ziorditik 3 km. iparraldera kokatzen dena. Koordinatu geografikoak: Long. 1°27'45", Lat. 42°53'45". Ziordiako lurralde-eskumenean dago. 1951.eko urriaren 7an Jesus Elosegik aurkitutakoa, Oro-beko harrobitik hasita eta Apotan amaitutako ibilbide batean, non Arbarrain mendi aldera lerrotzatzen diren muinoak zeharkatu baitziren. Ez da industua izan».

Datu hauekin eta zer edo zer topatuko genkeen esperantzaz, Ziordia herritik abiatu giparralderago ikusten genituen pagoz estaltzen mendiak lortzeko asmoz.

Caceco izeneko eraikina eskuinean utzi, iparraldera doan pista jarraitu genuen eta Ziordiako harrobiaren parera iritsi aitzin, eskumendebideratu ginen Larraskizeko mazelara biltzeko. Otez estalitako patarra saihestuz, igogorrean pagadian sartu ginen Arnabarrena gaina irabaziz. Handik berehala topatu gure Saratxakolegiko trikuharria pagoen artean, Ziordia eta Olazagutia arteko muga markatuz. Haitik, hari buruz hitz egiterakoan Jesus Elosegiren hitzak gure gogorretan sartu ziren. Hau da, Altsasun kokatzen baitu. Hau da, oroigarriaren deskribapena: «Tumulua garaiak du, diametroa 14 metrokoa eta altuera 4 metrokoa izanik... Honen erdian 4 metroko zabalte bat dago eta bertan ganbara altzatzen duen harlauzek osatutako 1'25 metrotako sakonduen kutxa».

Lepo honetatik Iruzetako aldapa igo eta



■ Arbarraingo mugarrria.

Aspaldiko partez, hiztegi, bidaie-
tako ikusmira eta abar utzi eta
baratza aldera bueltaxka bat
egin beharko dugu... Neguko nagikeriak
utzi eta benetan lanean hasi beharra da-
go udaberrian goizeko barazki goxoak
nahi baldin baditugu.

Egun luzeetan sukaldeko erregereginak diren ilarrak eta babak erieteko garai aproposa da hemendik aurrerako hau. Iaz ez babarruna, ez leka, ez ilarra edo baba bera erein ez ziren baratz-mutturra aukeratu, lurra gozo-gozo jiratu, simaur zaharra gehitu eta erein. Biltzekoak fruituak izaki ilgorapenean, noski. Ilarra arbatzeko ere hurritza, zu-



Ahosapaaien gozagarrien artean punta-puntako tipula eta tipulin-landareak ere mintegi eta azokak bisitatzen hasiak dira dagoenerako. Etxerako nahi izanez gero lur harro eta arinena dagoen txokoa aukeratu, erroilak egin eta landareak jarri ondoren baratzeurien artean zabaltzeko erabili dugun inorkin zahar eta xehe berarekin zuloa bete eta lurra-ekin estali. Ilberrian edo ilbeheran? ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
(mandio@redestb.es)

garminarriko haitzak iragan ondoren, borda baten
ondotik pasatu ginen. Gure aurrean Ibirigaingo
gintzera zihoan aldapa hasten zen. Patarrari ekin
genion eta honen bukaeran begiztatzen hasi ginen
harri multzo handi bat... gure begi aitzinean Ziordia-
Ibirigain tumulu eskerga geuekan doike!
Zinez txunditu gintuen. Elosegiren deskribapene-
ra jo genuen berehala: «*Tumulua gorki nabaria
da, 15 metroko diametrokoa. Erdian zulo bat ba-
da baina ganbarako arrastorik gabe. Materiala:
hareharria*».

Hitz-tarte labur bat egitea gustatuko litzaidake zenbait puntu argitzeko: A) Itsasoaren galgaren gainetiko alturari dagokionez, Elosegik 1.048 m-koa ematen du; Aranzadiko "Aizkorri" mapan 1.053 metroko altuera ematen da eta IGNko 113-IV Olazti/Olagazutia 1/25.000 eskalako mapan 1.059 metro irakurtzen dugu. Gure ustez azken neurri hau da zehatzena.

B) Izenari dagokionez, Aranzadiren mapak ematen digu leku honen toponimoa, hots, Ibirigain. Gure aburuz tumulu eder hau Ibirigain soilik izendatu beharko litzateke.

Biziki pozik gure berraurkikuntzarengatik, bilbideari ekin genion berriz ere. Hurrengo helburua Arbarraingo gailurra lortzea zen, Gipuzkoa, Araba eta Nafarroa arteko mugak elkartzen diren puntu bakar horretan.

Borda bat iragan ondoren, aldapa leuna igo-
tzen hasi ginen. Hesia pasa eta berehala Arba-
traingo mugari luzea begiztatu genuen. 1.118
metrotan, mugari honek 1806. urtetik darama
hemien upaturik. Haren aurpegietako seinale ba-
zuen arreta jarri genuen: NB paratzen baitzuen
Nafarroa seinalatzeko. Beraz, XIX. mendearen
hasieran Nafarroa b-ez idazten zen gaztelerez.

Hiru mugak topatzen diren leku honek hirurak erakusten ditu, guk dakigunez: Arbarrain, Illarragorri eta Irumugarrieta. Laster utziko dugu gailurra, eta bertan gabe nondik datozkion izen horiek, noiztik erabiltzen den modu horretan... Olanoko lepoko aldean jaisten garen bitartean pentsatzen dut noizbait Euskal Herriko Irumugarrietei buruz idatzi beharko dela, monografiko bat egiteko adina materiala baitago.

Olanoko lepora iritsi aitzin, ezkerrera sortzen den pista zabal bat hartu genuen. Hura jarraituz, eraginoko haitzen atzeko aurpegia ikusten hasi ginen, kararria eta basoa. Pista erreka aldera jausten hasi zen, bailara txiki eta itxi baten norabidean eta harizko pareta eskerra gogo genukeela ematen zutenean, behin pista desagerturik, hor bertan

agertu zitzaigun Lezaungo Koba itzelaren ahoa, erreka bera ere irensten zuelarik. Inguruan badira beste koba eta leze asko, baina hauxe da ederrena eta liluragarriena... hauxe da Eginoko haitzek gordetako sekretua. Erreka, Lezaunen sartu eta Eginoko haitza zulatutik ondoren, Ziordia aldera aterako da.

Lezaunetik ezkerrera igoko gara biziki aldapa gogorrean, harrizko paretan gaintitu nahian. Horretarako Beorkorraletik pasatu beharko dugu eta hemendik, maldan behera, jaitsi Errekaldeko erreka, hasierako pista hartzeko eta Ziordiarantz iristeko ●

IÑIGO TXINTXURRETA

OHARRAK / EZAUGHARRIAK
 Ilbildeak ez du konplikazio handirik.
 Hala ere, bai hasieran eta bai buxerara
 konplikak datelak. Aite batetik,
 Larreskizko marea oso estaltza dago
 eta ekialdetik igot beharko dugu. Bestetik,
 Lezaundik Beorkorriaterako ipera
 mailakatu xamara da eta erne ibiltze
 komeni du. Iratzean sarrera baliatuko



LUZERA 9,5 Km	BIBLIOGRAFIA • Aizkora (L.P.Santiago) • Cattedrigo Domenico del PV (Jesus Escueyari) • MTNE - Diariz 1/25000 • Aizkora (Añazade) Z.E.: 1/30000 • IGN 113 Salvaterra	GARAI EGOKIA Udazkera Udaberria
DENBORA 3-4 ordu		ZAILTASUNA 
DESNIBELA 600 m		



ELIXABETE GARMENDIA

Made in Spanish

Espainiako zinea garai aberatsa ari da bizi izaten. Goya sarien be-deinkazio beharrik ez zegoen Truebaren «La niña de tus ojos»-etaz gozatzeko, samurtasunari uko egin gabe farre algarak sakon botatzeko, jo eta pasa egindako garaia aitakia. Martxa honetan, gainera, ez zaie —zaigu— gairik falta izango. Begiratu bestela zer nolako histrionismoz bizi duten politikagintza batzuek azkenaldian.

NIK neuk, zin dagizuet, gutxitan bezala farre egin dut Teleberriko albiste batekin. Bideoak ez zuen minutua baino askoz gehiago iraungo. Plano fijo bat, Donostiako Udaletxe-ko gela dotore horietako batean. Prentsaurrekorako mahaia aurrean dutela eserita, bi mutil gazte. Atzean, poker aurpegiari hozta hozta eutsiz, Iñaki Barriola, EA-ko zinegotzia. Bere ondoan beste mutil bat, mahaikoak baino zaharxeagoa itxuraz, eta haserrea izkutatu ezinik hau. HB-ko zinegotzia izan behar zuen.

Arreta, koadroaren ezker aldean dagoen emakume melena horidun batek biltzen du. Izan ere, hura baita jardunean etengabe. Has-ten dira Gazte Ekimenekoak zerbait irakurtzen, eta bai zera, andrea ez dela isilduko. Ea zinegotziak diren, ea zer esan behar duten... Mahaikoak eta inguruan duten bat edo beste saiitzen dira emakumea isilarazten. Alferrik. Erantzuten diote hitzerdika, hurrena ohartzen dira ez duela horrek merezi, ekiten diote berriro beren agiria irakurtzeari...

Prentsaurrekorako mahaian eseria zegoe-na emakume melena horiduna balitz, eta hitzegitea eragotzen ziotenak etiketaz jantzita ez zihoazen gazteak, ez lidake batere farregure-rik emango. Gidoi ezagunegia litzateke. Baina kontua alderantziz izate horrek, errebentatzaile papera melena horidun emakumeak hartzeak, horretxek eragiten du farregurea. M^a Jose Usandizaga Almodovarrek edo Truebak fitxatzeko zorian jarri da.

EZ dakit zertan bukatu zuen kontuak, ba-
kar bakarrik dakit Gazte Ekimenekoek pren-
tsaurreko horretan aurkeztu zuten presoen al-
deko manifa burutu zela handik egun parera.
Usandizaga Ordoñezen urteurreneko ekital-

dian ikusi nuen hurrena, jefeatatik hurbil. Ez dakit Odonek monjetako koadernoak errepa-
satzea eskatuko zion edo politesse ikastaldi
azeleraturen batera bidaltzeko asmoa izango
duen. Berandu baino lehen, erreziklatu be-
harko luke. Oraingoan gaztetxoak zirelako
parean zeukanak, baina zer egin behar da
Udalerrien Biltzarreko bizarzuri eta buruso-
lak jartzen zaizkionean parean? Ausartuko al
da galdetzen ea noren izenean datozen, zeinen
ordezkariak diren?

Izan ere, bat bere onetik ateratzen denean
halakoak gerta litezke, eta urduritasuna libre
dabil gero azkenaldian Lizarra-Garaziz kan-
poko klase politikoan eta enparauetan.

«**EAJ-KO** 700 udalgizonek Euskadiren
askatasun nazionala proponitzen dute». «El
País»-en izenburu nagusia urtarilaren 24an.
Neguko Jauregia hartzera doazela kontatu be-
har izan balu, hortxe hortxe. Gauza patxadaz
aztertuta, tira, ez dute gezur handirik esan, ez.
Baina adibide argiak jartzea bezalakorik ez
dago zerbait ulertu eta ikasteko eta «eraso
mediatiko» bezalako hitz parearekin hon-
gertatu zaigu, luza gabe ikasi dugula horrek
zer esan nahi duen, adibideak arrapaladan da-
tozelako. Otsailaren 7rako, hau da, Udalerrien
Biltzarra zertuko den biharamonerako, ea ze
izenburu prestatzen duen ia milioi erdi ale za-
baltzen omen dituen egunkari horrek.

ASKOZ apalago etorriko da «Gara», uz-
tailean indarrez itxitako burnizko pertsianaren
atzetik. Neskato pertxentaren irudia aukeratu
dute jendeari badatorrela gogorarazteko.
Marketing hutsa baino haratago, garai berri-
dagokien ertzak limaturiko egunkari zentzu-
koa espero dugu. «Made in Spanish»-en ezi-
negonari umorearen buelta ere hartzen jakin-
go dion egunerokoa ●

*“Usandizaga Ordoñezen
urteurreneko ekitaldian
ikusi nuen hurrena,
jefeatatik hurbil. Ez dakit
Odonek monjetako
koadernoak errepasatzea
eskatuko zion edo
politesse ikastaldi
azeleraturen batera
bidaltzeko asmoa izango
duen. Berandu baino
lehen, erreziklatu
beharko luke”*



Euskal Herriko Oroitzapena MAKILA

Mizpira/Alpaka



Mizpira/Zilarra



Gaztaina/Larrua

Mizpira/Larrua

• Opari Bereziatarako

• Pertsonalizatu Daiteke

• Neurrira Egiten Dira

• Eskaria Denboraz Egin Behar Da

• Prezio Aukera Desberdinak

• Alberdik eginak

Informazio edo argibide gehiago nahi baduzu, deitu gure telefonora
edo ondoko laukia bete ondoren, bidali gure helbidera.



IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____ ZBKIA _____ SOLAIRUA _____

HERRIA _____ TENOA _____ POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____ HARPIDETZA ZENBAKIA _____



DISKETXEA

20009 DONOSTIA

Tel. 943 21 90 63

Faxa 943 21 93 22

e-posta: ikuskin@euskalnet.net



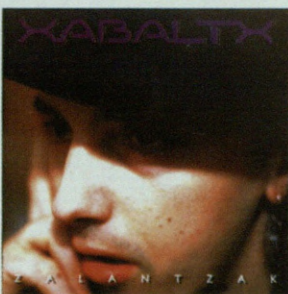
FURUNDA
Juanita



DANTZUT
Nahiezkero



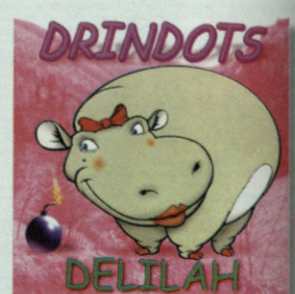
BLUES THORPES
I love colesterol



XABALTX
Zalantzak



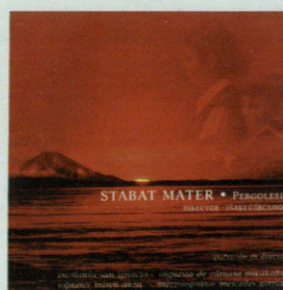
EGAN
Kanta onenak



DRINDOTS
Delilah



TOLOSA 1997
29. Tolosako abesbatz lehiaketa



ESCOLANIA SAN IGNACIO
Stabat Mater



AMAIA ZUBIRIA
Mami xuri



TXIRRI, MIRRI ETA TXIRIBITON
Barre egin



TXIRRI, MIRRI ETA TXIRIBITON
Han Urruñan etxe pospola



TXIRRI, MIRRI ETA TXIRIBITON
Gurekin hegan